Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI JADRAN

LETO IV, ŠTEV. 8 | Koper, petek 18. februarja 1955 | POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Želimo živeti v miru in sodelovati z vsemi narodi

V petek dopoldne je eskadra predsednika Tita priplula v reško luko. Tovariš Tito je s svojim spremstvom točno ob devetih stopil spet na kopno svoje domovine, ki mu je priredila veličasten sprejem, kakršnega Reka še ni doživela. Ob izkrcanju je Tita prva pozdravila soproga Jovanka, nato pa visoki funkcionarji s podpredsednikom Edvardom Kardeljem na čelu.

Predsednik Tito se je s svojim spremstvom in vsemi, ki so ga prišli pozdravit, zadržal v petek v Opatiji, kjer je tudi za posadke ladij iz svoje eskadre priredil poslovilno kosilo. S posebnim vlakom je nato odpotoval preko Karlovca v Zagreb, kjer je tudi govoril prebivalcem, ki so ga navdušeno pozdravili, nato pa v Beograd. Glavno mesto je pravtako prisrčno sprejelo predsednika in ga navdušeno pozdravilo. Tudi ves čas med vožnjo so ga na vseh železniških postajah pričakovali prebivalci krajev in mest ob progi in ga hoteli videti in pozdraviti. V Beogradu je tovariš Tito imel govor pred 300.000 Beograjčani. Govor objavljamo v celoti.

Tovariši in tovarišice, Beograjčani! Dovolite mi, da vas najtopleje pozdravim v svojem in v imenu tovarišev, ki so bili z menoj v daljnih azijskih državah. Vračamo se v domovino srečni, da smo ponovno v vaši sredi. Prinašamo vam mnogo toplih in prisrčnih pozdravov in najboljših simpatij narodov Indije in Burme ter od povsod, kjer smo bili.

To ponavljam zato, ker hočejo nekateri naši državi oporekati njene demokratične pridobitve ter njeno vstrajno, postopno dosledno pot v smeri resnične socialistične demokracije. In prav zato, ker je naša država taka, kakršna je, ker ima tak notranji sistem, smo bili v daljnih azijskih državah, kjer smo bili z obema rokaga sprejeti, tako od strani voditeljev kot od strani ljudstva. Ni vas bilo treba biti sram. Pripovedovali smo jim o naših težavah, o naši težki poti, o naši preteklosti in o naši sedanjosti, o naših uspehih. In seveda smo na prav takšno odkritosrčnost naleteli tudi pri njih. Slišali smo o njihovih težavah, njihovih naporih, njihovih uspehih in njihovih težnjah, ki so danes težnje po miru, da bi lahko gradili, da bi lahko ustvarjali svoje boljše in srečnejše življenje.

Zakaj smo potovali tako daleč, v daljne azijske države? Kaj nas je vleklo tja? Bili smo povabljeni. To je redka stvar in mislim, da je bilo prvič v zgodovini, da so azijski narodi povabili nekega evropskega voditelja, naj jih obišče. Ker smo bili povabljeni, smo se odzvali vabilu. Nismo šli tja kot turisti, temveč zato, da vidimo njihove države, da vidimo, kakšen duh vlada tam in da se resno porazgovorimo o vprašanjih, ki danes vznemirjajo ves svet. To so države, ki so si pred kratkim pridobile popolno neodvisnost in svobodo, v katerih kipi navdušenje in ustvarjalnost za ustvaritev boljšega življenja. Narodi teh držav znajo prav tako kot naši narodi ceniti mir in miren razvoj. Iste težnje in iste poglede, kakršnje ima vsak naš pošten državljan, smo našli tudi tam.

Iz deklaracije, ki sva jo izdala in podpisala skupaj s predsednikom indijske vlade Nehrujem, se vidi, o čem smo se razgovarjali. Nekdo bo morda rekel, da nismo sklenili nobenega pakta. Pakt nam ni potreben. Pakt je v naših srcih in naših glavah. Vemo, kaj hočemo. Nismo ustvarjali nekega tretjega bloka. Nam ni treba blokov, najmanj pa tretjega. Tam smo govorili o tem, kako je potrebno, da vsi miroljubni narodi in vsi ljudje graditelji miru, narode, ki delajo za okrepitev miru in mirnega sodelovanja ter koesistence med narodi. Svet je zdaj razdeljen v dva bloka in sreča je, da je razen teh dveh blokov še velikansko število ljudi in mnogo držav, ki menijo, da to ni pravilna politika, da hodimo po poti razdvajanja, da pa ničesar ne storimo za pot združevanja, za to, da bi se dogovarjali in mirno obravnavali vprašanja, ki nikakor ne zaslužijo, da bi človeštvo zabredlo v novo prelivanje krvi in najstrašnejšo katastrofo, kar jih je kdaj doživelo.

Tovariši in tovarišice, takšni deželi kakor je Jugoslavija, majhni deželi, ki ima za seboj takšne preizkušnje, ne more biti vseeno, kaj se kje na svetu dogaja. Mi, ki ste nas poklicali, da opravljamo svoje posle, moramo storiti vse za mir in ne moremo biti brezbrižni spri-

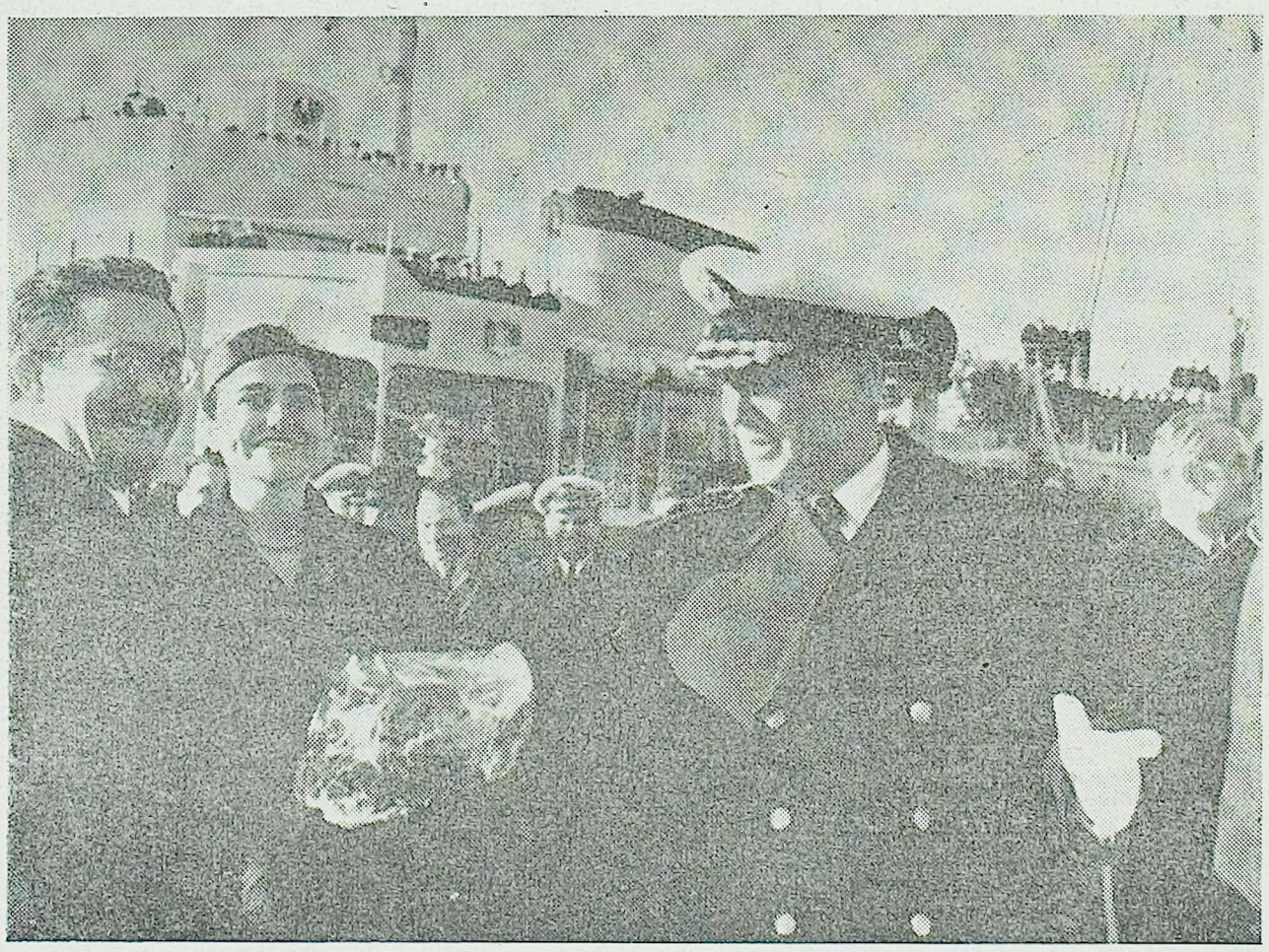

SOPROGA JOVANKA IN EDVARD KARDELJ STA PRVA POZDRAVILA PREDSEDNIKA TITA OB IZKRCANJU Z »GALEBA« NA REKI

s človeškimi občutki vztrajno delamo na tem, da se ohrani mir in reši človeštvo pred novo katastrofo. O tem smo govorili, v tem smo bili soglasni in na tem bomo vztrajno delali tudi v bodoče.

Če nam je morda kdo hotel očitati, zakaj se prav mi tako zelo zavzemamo za to, pravim, da se moramo prav mi, prav majhni narodi, prav takšni narodi, ki imajo za seboj takšne izkušnje, pokazati čo dogajanja v drugih delih sveta. Svet je namreč zdaj nedeljiva celota in vsak večji spor potegne svet v vrtinec, v katerem bi odrezali majhni narodi zelo slabo. Prav zato morajo biti majhni narodi in vsi napredni ljudje enotni v svoji težnji in močnejši od tistih zločestih sil, ki oznanjajo, da je treba probleme urejati z mečem, če jih ni moč urediti mirno. Zdaj ničesar ni moč urediti z mečem, ne z vodikovo ne z atomsko bombo. Tako lahko samo uničujemo ne pa urejamo. Človeštvo bi bilo res neumno, če bi verjelo, da je možno, da bi lahko ta ali oni blok zmagal z nekakšno vodikovo ali atomsko bombo, ne da bi bil sam v tem spopadu premagan in ne da bi vse človeštvo trpelo v strašni katastrofi. Mi vemo, kaj je vojna, mi smo doživeli v vsej naši zgodovini mnogo vojn.

Mi se nikoli nismo bali, mi smo se borili proti mnogo močnejšim sovražnikom. Naše ljudstvo je bojevito ljudstvo in zna umirati za svoje koristi, če je potrebno. Mi znamo presoditi, kaj pomeni mir, prav mi, ki vemo, kaj pomeni vojna, ne želimo vojne in bomo storili vse, kar je v naših močeh, da do vojne ne bo prišlo.

Zdaj nastane vprašanje: ali pa ni to sprememba naše politike? Ali Jugoslavija sedaj ne spreminja svoje politike? Ali Jugoslavija zdaj, ko je začela normalizirati svoje stike s SZ, ne izdaja načel, ki se jih je doslej držala v svoji zunanji politiki? Ne, mi delamo vse, kar je možno, prav zaradi tega svojega naczemega stališca, zaradi miru, mirne koeksistence, da z vsemi deželami, ki to hočejo, normaliziramo stike in da so ti stiki čim tesnejši. To nas je vodilo, da smo tudi s SZ in drugimi vzhodnimi deželami zdaj normalizirali stike. Če bodo ti stiki vsak dan tesnejši, se ni treba bati, da bomo opustili svoje tesne stike z zahodnimi deželami. Mi hočemo imeti enako tesne stike tudi z zahodnimi deželami, mi nismo za razdelitev sveta v dva bloka. Po naši koncepciji je svet enotna celota. ideološke razlike ne morejo biti razlog, da bi začele dežele prelivati kri med seboj — če kdo morda nima kakih imperialističnih ciljev, to pa je druga stvar. Toda ideološke razlike na moremjo biti razlog za razdelitev sveta na bloke, ki bodo brusili bajonete, vlivali topove in kopičili vodikove in atomske bombe za lastno uničevanje. S tega mesta pravim: v naši zunanji politiki se ni nič spremenilo. Ostala je načelna in dosledna, kakor je bila.

Položaj na svetu se seveda spreminja. Napetost je zdaj manjša zdaj večja, na primer zdaj je napetost na svetu spet večja. Kaj naj storimo mi? Mar naj popustimo v svojih naporih za ublažitev te napetosti? Ne, svoje napore moramo okrepiti. To pa nas še bolj sili, da se v nobenem primeru ne pridružimo nobenemu izmed blokov. Dokler bodo namreč na svetu bloki in dokler človeštvo ne bo iskalo novih metod obravnavanja mednarodnih problemov, bo nevarnost zmeraj velika.

Morda poreče kdo: »Dobro, kje pa ste potemtakem vi? Mar niste vi potemtakem nevtralni?« Bogme, nismo nevtralni. Mi smo še prav posebno aktivni, mi še prav posebno odkrito govorimo: nikar siliti v novo nevarnost. Mi še posebno govorimo in opozarjamo na pot, po kateri naj bi hodili ljudje in narodi, da bi se ognili tistemu, kar ljudje zdaj najmanj žele na svetu; novi vojni. Na naso nesrečo pa našega glasu ni slišati zmeraj tam, kjer bi ga morali poslušati. Mislim pa, da je vsak dan več ljudi, ki mislijo tako kakor mi ne le v deželah, ki kot celota stoje na pozicijah naše zunanje politike, marveč tudi v deželah, ki pripadajo blokom. Tudi narodi teh dežel mislijo, da je najslabše, kar more biti: hoditi po poti cepitve na bloke in obravnavanja mednarodnih problemov z orožjem v roki. Nobeno neurejeno mednarodno vprašanje ni vredno, da bi začeli narodi zaradi njega zdaj medsebojno prelivati kri. In tudi ni vredno, da bi zaradi njega zanetili krajevno vojno. Nobeno.

Kar se tiče sedanjega stanja, ki je nastalo v najnovejšem času, mislim, da spričo nekaterih sprememb nastalih v tej ali oni deželi, ni moč delati najslabših prognoz, ne da bi pri tem tudi upoštevali, da so v določenem smislu tudi tisti, ki te prognoze delajo, pripomogli, da se je položaj spremenil in poslabšal. To ni odvisno samo

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sprehod po svetu

Pretekli teden je bil za nas posebno velikega pomena zaradi vrnitve predsednika Tita v domovino. Vse svetovno časopisje je objavilo izvlečke iz govorov tovariša Tita na Reki, v Zagrebu in Beogradu in soglasno poudarilo veliki doprinos Jugoslavije za utrditev miru v svetu.

Zanimanje za spremembe v vladi Sovjetske zveze je že precej ponehalo, ker ni bilo čutiti posebnih zapletljajev, ki smo jih bili ob takih priložnostih doslej navajeni na tem koncu sveta. Vrhovni sovjet ZSSR je že v novi sestavi razpravljal o sovjetski zunanji politiki, kot je o njej poročal Molotov, in jo tudi povsem odobril. Molotov je napadel ZDA zaradi njihove politike okrog Formoze ter imenoval njihovo intervencijo »najsramotnejše dejanje imperialistične agresije. Kljub vsemu pa bi bila sovjetska vlada pripravljena posredovati v zadevi ujetih ameriških letalcev na Kitajskem, če bi bilo formoško vprašanje rešeno v duhu mednarodne pravičnosti.« Molotov je tudi poudaril, da je SZ po vprašanju proizvodnje vodikovih bomb pred ZDA. Ko je še govoril o splošnih odnosih SZ do drugih držav, je posebej omenil, da so se z Jugoslavijo zboljšali. V novi vladi predsednika Bulganina je Malenkov podpredsednik — pristojen za ministrstvo za elektroindustrijo, novi minister za narodno obrambo pa je maršal Žukov.

Še vedno pa stresa vladna kriza Francijo. Pinay s svojim izrazito desničarskim stremljenjem ni mogel uspeti in je vrnil mandat za sestavo vlade, ki ga je nato predsednik francoske republike poveril Pierru Pflimlinu. Ta je skušal osnovati vlado desne koalicije brez sodelovanja socialistov, kar pa se je tudi njemu ponesrečilo. V tretje je poskušal socialistični prvak Christian Pineau. Povabil je v vlado tudi Mendes Francea in mu zagotovil mesto podpresednika in ministra za gospodarstvo, kot tudi republikanskega prvaka Pflimlina. Pineau ima precej izgledov, da se bo obdržal. Nadaljeval bo v glavnem s politiko svojega predhodnika, le da bo imel večjo podporo v parlamentu.

Medtem ko v Italiji dozoreva vladna kriza, ki je nastala v glavnem zaradi vladnega agrarnega programa, pa sta italijanski predsednik vlade Scelba in zunanji minister Martino na uradnem obisku v Londonu. Na poti tja sta v Parizu obiskala ex-predsednika vlade Mendes-France-a in z njim razgovarjala. V Londonu sta se italijanska državnika razgovarjala s Churchilom in Edenom o zunanji in trgovinski politiki, o EOS in Zahodnoevropski zvezi, o nemški oborožitvi, formoški krizi, o izboljšanju trgovinskih stikov med obema državama ter izseljevanju italijanskih državljanov v dežele Commonwealtha — držav britanske skupnosti. Govorili so tudi o stališču Italije do Balkanskega pakta.

Vprašanje plačila nemških dolgov naši državi je spet zaostril gospodarski svetovalec nemškega veleposlaništva v Beogradu, ki je imel predavanje o Jugoslaviji v Industrijski in trgovinski zbornici v Monakovem. Govoril je o naših pred- in povojnih terjatvah. Njegov govor so različni nemški časopisi unorabili kot podlago za gonjo proti naši državi, ki ji očitajo nekakšno »mračno minulost«. Medtem pa se Adenauerjeva vlada pripravlja na ogorčeno borbo z nasprotniki nemške oborožitve, ki jih je posebno v sami Nemčiji veliko.

Krik okrog Formoze se je nekoliko polegel. Varnostni svet je odložil za nedoločen čas razpravo o tem vprašanju. Novi predsednik sovjetske vlade maršal Bulganin je izjavil, da lahko Kitajska vsak čas računa na pomoč SZ. Sovražnosti med LR Kitajsko in Čangkajškom se nadaljujejo in kuomintangovci izpraznjujejo že tudi otok Nanči, okrog 130 km južno od Tačenskih otokov, ki jih je Čangkajšek že evakuiral. Politična aktivnost okrog tega problema je zelo velika in se z njim ukvarjajo mnogi vidnejši politiki sveta, med njimi zlasti indijski premier Nehru, ki je predlagal konferenco o Formozi izven OZN ob udeležbi vseh prizadetih držav. Težko je reči, ali bo uspelo ta spor v kratkem likvidirati na miren način, ali pa se morda ne bo razrasel v še večji spopad s težjimi posledicami.

V torek je skupina oboroženih rumunskih političnih beguncev vdrla v rumunsko poslaništvo v Bernu v Švici in ga zasedla. Pri tem so ubili šoferja poslaništva. Oboroženi so bili z brzostrelkami in bombami ter opremljeni celo s plinskimi maskami. Zabarikadirali so se v poslaništvu, švicarski policaji in vojaki pa so bili brez moči, ker v poslaništvo kot eksteritorialno področje brez privoljenja rumunske vlade niso smeli vdreti. Opasali so poslaništvo z bodečo žico in ga zastražili celo s tanki. Domnevajo, da so napadalci vohuni, ki so v času, dokler so imeli poslaništvo zasedeno, pregledali vse tajne in uradne dokumente poslaništva. Rumunska vlada je ostro protestirala pri švicarski zaradi šibke in počasne intervencije in zahtevala aretacijo in izročitev napadalcev. Švica je izročitev odklonila, obljubila pa je, da bodo napadalci sojeni po švicarskih zakonih zaradi vloma in roparskega napada ter uboja.

Poljska zahteva svoje ladje

LONDON. Varšavski radio poroča, da je poljska vlada poslala v Washington noto, v kateri zahteva, naj izpuste dve poljski trgovski ladji in njuni posadki, ki so ju kuomintanške oblasti zadržale na Formozi.

Noben pritisk ne bo spremenil naše politike

(Nadaljevanje s 1. strani)

od ene strani, marveč tudi od druge. Če storita obe strani, kar je v njihovih močeh, da bi se stiki zaostrili, tedaj morajo biti seveda čedalje slabši. Ubrati je treba drugo pot. Napačno je zdaj, a to je pravilno v sedanji zunanji politiki mnogih držav, presojati miroljubne poteze te ali one dežele, njene šibkosti, potem pa stike še bolj zaostriti, in če zaradi tega zadenejo na reakcijo, pravijo: glejte, prav smo imeli, ko smo govorili, da z njimi ni moč delati. Jaz govorim to kritično zato, ker bi bilo napačno nadaljevati to pot, ki ni pravilna. Treba je prisluhniti slehernemu glasu, ki ga je slišati v smeri pomiritve, treba je z njim računati in ga ceniti, ne pa videti v njem spletke. Mnoge stvari seveda delajo, da bi dosegli določen cilj, kadar pa je cilj ohraniti mir, je to največnejše. V tem je stvar.

Prav to sem hotel danes reči tu, da ni razlogov in da ne bi bilo pošteno sumničiti nas, da smo nekoga izdali. Mi ostanemo na istih pozicijah, na katerih smo bili doslej. Svoje stike z zahodnimi državami bomo krepili, toda to ni odvisno samo od nas. Seveda pričakujemo tudi od njih, da bodo storili isto. Mi smo neodvisna dežela in vsak poskus, da bi se vmešavali v naše notranje zadeve ali pritisk, da bi spremenili svojo orientacijo, je absolutno odveč. Naši narodi so dokazali, da so zreli, da se sami upravljajo in ne samo da so zreli, da se sami upravljajo, marveč tudi da so zreli, da sodelujejo v dogajanju na mednarodnem torišču, da se tudi tam sliši njihov glas. Čeprav nas je samo 17 milijonov, imajo naši narodi v moralnem oziru prav, da govore o mnogih važnih vprašanjih mednarodnega značaja, zlasti kadar gre za vprašanje miru.

To je bil, tovariši in tovarišice, eden izmed ciljev, zaradi katerih smo se napotili v Indijo in Burmo, da bi se tam razgovarjali z njihovimi voditelji in slišali njihovo mnenje. Mi smo to mnenje slišali, mi smo se razgovarjali z njimi in o vsem sporazumeli. In, kar je važno, spoznali smo te narode, spoznali smo duha teh narodov. Reči moram, da sem srečen, da lahko zdaj tu pred vsemi vami izjavim, da imajo narodi Jugoslavije v azijskih narodih svoje velike prijatelje. To so naši prijatelji in mi moramo to prijateljstvo ceniti in čuvati.

Tovariši in tovarišice, danes ne bi tu obširneje govoril, ker sem že med potjo govoril mnogo. Imeli bomo še priložnost govoriti. Rad bi samo zaključil s tem, da naše poslanstvo s tem še ni prenehalo, marveč da bomo tudi v prihodnje storili vse, kar moremo. Zahvaljujem se našim narodom, katerih vse podpore smo bili deležni na vsakem koraku. Ta veličastni sprejem in dobrodošlice, ki so nam jih izrekli od Reke do Beograda, dokazujejo, da naši narodi strnjeni stoje za nami glede naše zunanje politike, da ne vidijo boljše poti od te, ki smo jo ubrali. Zato se jim zahvaljujem in jim želim mnogo sreče v njihovem napornem in ustvarjalnem delu za ustvaritev njihove srečnejše in boljše bodočnosti.

Naj živi Federativna ljudska republika Jugoslavija!

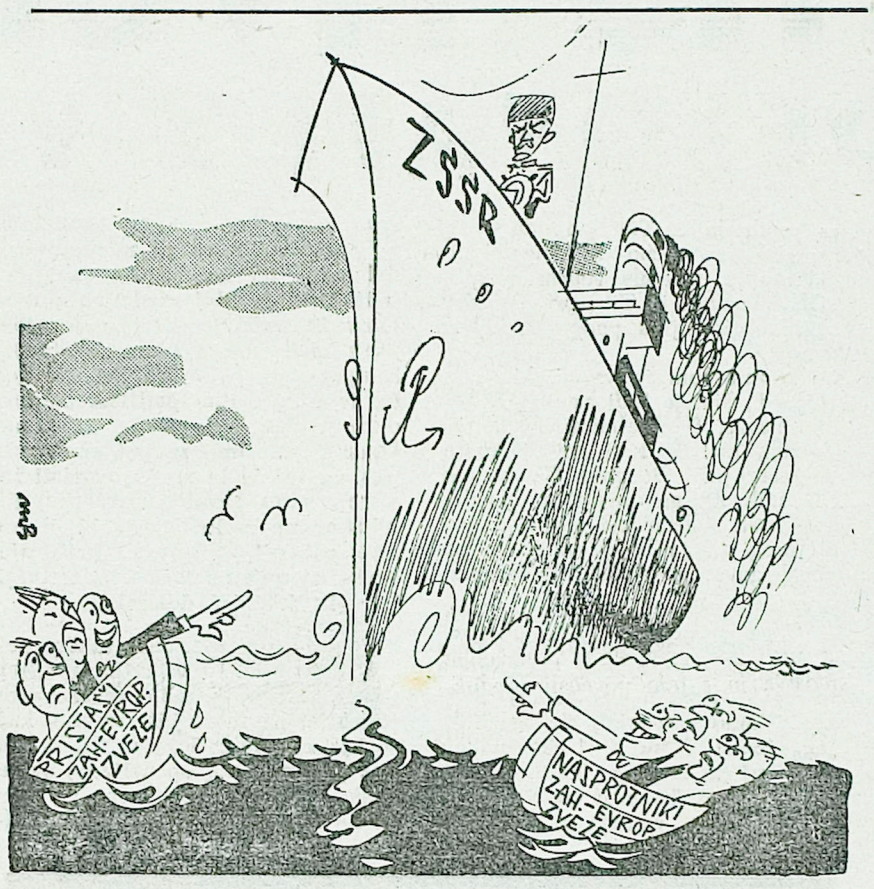

Vsi moramo sodelovati pri uvajanju novega plačnega sistema

Po vsej državi se delovni ljudje živahno pripravljajo na uvedbo novega sistema nagrajevanja v proizvodnji, ki sloni na principu: »Vsakemu po njegovem delu!« Po vseh delovnih dolektivih uvajajo normirano delo, v kolikor se to le da uvesti, in pripravljajo nove tarifne pravilnike na omenjenem principu, ki bodo morali biti povsod gotovi že do prvega aprila. To je razmeroma malo časa glede na važnost problema, ki ga obravnavamo, in zlasti glede na resnost, ki jo je treba pokazati pri uvajanju normiranja v proizvodnji.

Do zdaj smo ponavadi še vedno hvalili posamezne uredbe ali ukrepe, ki smo jih zaradi našega celotnega razvoja opuščali in nadomeščali z novimi. Še nikoli pa niso tako odločno dejali za nobeno gospodarsko uredbo, da je bila slaba, kot to trdimo za predlanski plačni sistem, ker nam v resnici ni odgovarjal. Z njim naš delavec ni bil zainteresiran na dvigaju svoje storilnosti in je zato naša celotna proizvodnja stagnirala. Ta sistem je veljal toliko časa samo zato, ker nismo mogli prej pripraviti novega, to je tega, ki ga zdaj uvajamo. O vseh njegovih prednostih ne bi zdaj niti mogli govoriti. Dejstvo je, da je prirejen tako, da bo stimulativno vplival na povečanje delovnega učinka posameznega delavca in s tem na celotni dvig proizvodnje ter razvoj našega gospodarstva. Če s pravilnim gledanjem, z vidika splošno veljavnih načel v ekonomski politiki, ocenjujemo vsako novo stvar po njeni vrednosti, to se pravi, ali nam ona koristi ali ne, potem moramo priznati, da je nova uredba o plačah v gospodarstvu velike vrednosti. Z njenim pravilnim uporabljanjem bomo občutno izboljšali delovne pogoje posameznih delavcev in nagradili njihovo delo po vrednosti, kar je edino pravično. To bo vplivalo na delovni učinek in storilnost delavcev, ki bodo zato prejemali tudi večje plače. S tem pa se bo v celoti dvignila tudi proizvodnja. Kupovna moč našega delovnega človeka bo rasla vzporedno s povečanjem blagovnega fonda — in temu pravimo splošno dviganje življenjskega standarda, kar je tudi namen vseh ukrepov v naši gospodarski politiki.

Če bomo imeli to v mislih, potem nam ne bo tako težko izvajati vseh predpisov nove uredbe. Res nastajajo pri tem večje ali manjše težave, vendar ne velja ob tem samo tožiti, kako so velike, akko je morda karkoli celo nemogoče narediti in podobno, marveč je treba pošteno pljuniti v roke in te težave s skupnimi močmi premagovati. Če vemo, da novi sistem vodi k izboljšanju naših življenjskih pogojev, potem se je treba zanj tudi res boriti. Pri tem moramo vsi sodelovati po svojih najboljših močeh. Treba je še prav posebno poglobiti delavsko samoupravljanje po podjetjih. Delavci so seveda sami najbolj neposredno odgovorni za pravilno uvajanje norm in zlasti za izboljšanje delovnega procesa, za boljšo organizacijo dela in podobno, kar bo neposredno vplivalo na storilnost posameznika in dvig celotne proizvodnje. Množične organizacije, predvsem pa sindikati in Zveze komunistov ter Socialistična zveza so dolžne aktivno sodelovati pri tem ter tolmačiti uredbo našim delovnim ljudem in kolektivom. Svojo nalogo so v celoti skoraj povsod pravilno razumeli in jo izvajajo Okrajni sindikalni sveti ter sindikalne organizacije na sploh, manj pa je to jasno nekaterim okrajnim ljudskim odborom. Ne samo za to postavljene komisije, marveč celotni OLO so direktno zainteresirani pri izvajanju uredbe. Povezavo med gospodarskimi organizacijami in oblastnimi organi skupnosti je treba že na temu vprašanju preizkusiti.

Ponekod so se pojavile težnje, da bi s šabloniziranjem in uvajanjem enotnih norm po nekem že preizkušenem ključu čimprej opravili to nalogo, po drugi strani pa z normiranjem prav zato še čakajo, ker se morda nadejajo, da ga bo sosed opravil zanje in podobno. Prav vsako podjetje mora izdelati svoje normative na podlagi svojih lastnih delovnih izkušenj, — vsklajevati jih je pozneje vedno čas in da bodo to opravili po horizontalni liniji okrajni ljudski odbori na svojih področjih, po vertikalni pa posamezne zbornice. Strogo izenačevanje bi bilo nepravično, ker so v različnih podjetjih različni delovni pogoji, treba pa bo ustvariti tako razmerje, da bodo z medsebojnim primerjanjem in delovnih izkušenj podjetja stalno dvigala svojo proizvodnjo.

Ena izmed najvažnejših nalog komisij za izdelavo tarifnih pravilnikov je, da najprej ugotovi kvalifikacijski sestav kadra v posameznem podjetju. Ob nepravilni razdelitvi delovnih mest bo podjetje nujno utrpelo veliko škodo. Za podlago pri izdelavi novih tarifnih pravilnikov služijo lanske obračunske plače, od katerih lahko minus ali plus 5% porabijo za stimuliranje delovnih mest po kvalifikacijski vrednosti, to se pravi, za povečanje razpona med posameznimi stopnjami kvalifikacije delavca. Zato je popolnoma zgrešeno, da so nekateri odločili, da bodo ta dovoljena sredstva, ki so namenjena izrecno za stimulacijo delovnih mest, porabili za linearnao zvišanje plač.

Mnogokje se delo res ne bo dalo normirati, tam pa bo treba uporabljati sistem premij. To je predvsem v podjetjih, kjer je visok kvalifikacijski sestav. V orodjarnah, kjer je prav tako otežkočeno normirano delo, in v drugih podobnih primerih, bo treba uvesti po sporazumu med OLO in podjetjem akordno delo, posebno še, kjer delavci to tudi sami želijo.

Splošno načelo je, da je treba pri plačevanju in nagrajevanju vrednotiti človeka po njegovem delu in ne po njegovih zahtevah, oz. potrebah. To se pravi, da moramo človeka oceniti po tem, kako dela, in ne po tem, kako živi. Mnogokje je prišlo do izraza primitivistično gledanje zlasti glede na tako imenovano uravnilovko in mnogo je še ljudi, ki gledajo človeka, kako je plačan, ne vidijo pa njegovega dela, zato se čutijo prizadete in se upirajo razponom v plačah v korist višje kvalificiranih delavcev.

To je le nekaj splošnih zapažanj, ki spremljajo uvajanje novega načina nagrajevanja za delo v našem gospodarstvu.

R. B.

V nekaj vrstah

TEL AVIV. Izraelski vojaški predstavnik je izjavil, da je prišlo na sirijsko-izraelski meji do novih incidentov. Sirijski graničarji so streljali na neko naselje in izraelske obmejne enote so na napad odgovorile z ognjem.

NEW YORK. Zastopnik komisije za atomsko energijo je povedal, da se bodo v kratkem v Južni Nevadi začeli prvi letošnji atomski poskusi. Od leta 1951 bo to že dvaintrideseta atomska eksplozija. Pri poskusih bo sodelovalo 9000 vojakov.

KAIRO. Pomočnik jemenskega zunanjega ministra je izjavil novinarjem, da Jemen, kakor Egipt in Saudska Arabija, izstopila iz pakta kolektivne varnosti arabskih držav, če podpiše Irak obrambno pogodbo s Turčijo.

*

Nova nahajališča premoga v Bosni. Komisija zavoda za geološke raziskave je ugotovila v srednji Bosni, zahodno od Doboja, velika ležišča lignita, ki imajo obseg kakih 90 kvadratnih kilometrov. Samo na enem področju je v zemlji blizu 80 milijonov ton premoga. Raziskavanja se nadaljujejo.

Naša paprika na tujem trgu. Ob Južni Moravi pridelujejo kmetje slovečo leskovačko papriko. Lani je podjetje »Moravka« prvikrat izvozilo industrijsko papriko v tujino, v ZDA 7 ton, v Zahodno Nemčijo pa 12 ton. V preteklem letu so pridelali v leskovačkem okraju nad 50 vagonov paprike. Letos bodo zgradili tudi nov mlin. Po tem bo zaposlovalo podjetje kakih 500 delavcev.

MATEVŽ HACE:

Gospodarske in politične značilnosti bodočih komun na Postojnskem

Razprave, pogovori in pomenki o bodočih komunah na področju sedanjega postojnskega okraja še niso končani. Do zdaj so razpravljali in govorili samo o treh komunah: za notranjskih pet občin ena s sedežem v Cerknici, za postojnsko-pivških pet občin druga s sedežem v Postojni in tretja s sedežem v Ilirski Bistrici za tamošnjih pet občin. Po zadnji koprski konferenci ZK in SZDL in seji postojnskega okrajnega komiteja ZK za njo, dalje po razpravi političnih aktivistov iz občin Knežak, Dolane in Pivka ter razpravi o družbenem planu in komunah na konferenci komunistov v Loški dolini, ki sta še sledili, se je pokazalo, da razprava o komunah na Postojnskem še ni zaključena.

Člani Zveze komunistov v Loški dolini so se po temeljiti razpravi zedinili, da žele imeti na Notranjskem svojo komuno, ki bi ji bilo treba priključiti še del Bloške planote. To so utemeljevali z gospodarskega, kulturnega in političnega vidika, češ da je bila Loška dolina tudi v preteklosti ena izmed najbolj naprednih občin Slovenije v zadnjih dvajsetih letih. Bila je žarišče prosvetnega dela in naprednih idej ter partizanstva, po gospodarski plati pa središče žagarske industrije; zato se prebivalci čutijo enakovredne s Cerkničani. Diskutanti so poudarjali, da ne govorijo samo v svojem imenu, marveč izražajo razpoloženje in želje vseh prebivalcev tega dela Notranjske. Pri tem so se sklicevali na dejstvo, da je bilo v Ložu 70 let sodišče, da je bil tam kataster za vse področje in zemljiška knjiga. V zvezi z razpravo o družbenem planu so bili mnenja, da je zadnji čas, da se tudi na Loško dolino malo misli in upošteva, da je bilo v preteklosti samo na njenem področju 480 žagarskih in 280 gozdnih delavcev ter nad 200 voznikov. Zato so komunisti Loške doline mnenja, da bi morali biti na Notranjskem dve komuni — v Cerknici in v Loški dolini. Samo en delavec je iz čisto gospodarskih razlogov zagovarjal eno komuno za celo Notranjsko, vsi drugi pa so bili mnenja, da bi bil to cel majhen okraj, kot je bil do leta 1947 rakovški.

Tudi na Pivki so se aktivisti vseh treh občin po daljši razpravi izrekli za svojo komuno, čeprav imajo s Postojno dobre prometne zveze — železnico in asfaltirano cesto. Dogovorili so se, da bodo šli še med ljudi v vasi Koritnice in Knežak in se s prebivalci pogovorili ter jih vprašali za njihovo mnenje. Sestavili so iniciativni odbor za ustanovitev bodoče pivške komune. Splošna ljudska želja so majhne komune, vendar se ljudje spričo tega boje, da ne bi morda potem komune imele premalo kompetenc, okrajna skupnost pa preveč.

Postojnski okraj ima zdaj 48.000 prebivalcev, kar je precej, glede na dejstvo, da je pretežno gozdarsko-kmetijski predel. Ima nekaj važnih in pomembnih gospodarskih obratov, večinoma lesno-predelovalne stroke. V Cerknici in Martinjaku je pohištvena in galanterijska lesno-predelovalna industrija, ki zaposluje 700 delavcev, v Loški dolini je žaga Marof, kjer je včasih delalo 200 delavcev, zdaj pa jih je le 60, dalje mizarsko podjetje s 60 mizarji, ki bi jih tudi lahko zaposlilo veliko več; za uspešno napredovanje in razširitve v obeh obratov na Marofu bo treba investirati nekaj sredstev, ker imata sicer vse pogoje za razvoj.

Pomemben je tudi industrijski obrat na Rakeku, ki se je iz nekdanjega kolarsko-kovaškega podjetja razvil v industrijski obrat za izdelavo končnih lesnih izdelkov. Lep razvoj se obeta tudi žagarskemu in lesno-predelovalnemu obratu Kmetijske zadruge v Begunjah nad Cerknico, ki ima prav v svojem okolišu močno lesno-surovinsko bazo. Tudi žaga v Postojni ima vse pogoje, da se razširi v močan industrijski obrat lesno-predelovalne stroke, saj ima v svoji neposredni bližini velike javorniške in nanoške gozdove kot neizčrpen vir surovin. Tudi na Pivki in v Prestranku se modernizirata lesno-industrijska obrata »Javor«, ki izdelujeta kakovostne »panel« plošče in furnirje, vendar pa nimata v svoji bližini na razpolago dovolj in primernih surovin, zato jih morata kupovati in dovažati celo iz Bosne in od drugod.

Tudi lesni obrat na Baču se polagoma razvija in modernizira, obrat v Koritnicah pa leži prav v znožju snežniških gozdov pod Mašunom. V Ilirski Bistrici je zelo pomembna tudi tovarna lesovinskih plošč, ki s svojimi prvovrstnimi izdelki slovi daleč po svetu. V Ilirski Bistrici je razen tega še obrat »Javor«, znano pa je tudi mlekarsko podjetje s sodobnim mlekarskim obratom. Dani so tudi vsi pogoji, da se razširi izdelovanje opeke, ker imajo na razpolago dovolj izvrstne ilovice, in še potrebnega kadra jim ne manjka. Rabili pa bi okrog 100 milijonov din, da bi lahko izpopolnili proizvodna sredstva in s tem povečali produkcijo prepotrebne opeke, ker obrat zdaj še zdaleč ne more zadovoljiti vseh potreb po opeki v naši gradbeni dejavnosti, pri komunalnih delih in drugod.

Omeniti je treba tudi novoustanovljeni kovinarski podjetji v Postojni in Ložu, ki imata svoje delavce že na praksi v podobnem obratu v Železnikih. Podjetji bosta podlaga razvoja drobne kovinske industrije v svojem okolišu.

V zadnjih nekaj letih je moralo v postojnskem okrajU ustanoviti svoje obratovanje na desetine žag, ker smo bili v interesu zaščite gozdov prisiljeni izredno omejiti sekanje lesa. V delovnih odnosih je nad 9.000 delavcev in nameščencev, kar je okrog 19% vsega prebivalstva.

Vsi industrijski obrati bi letos želeli dobiti potrebne kredite in finančna sredstva za svojo razširitev in izpopolnitev. Seveda bo vsem zelo težko ustreči, če že ne nemogoče, ker kmo si za letos postavili načelo dviganja splošnega življenjskega standarda, kar zahteva investiranje na drugem mestu, zlasti v komunalno-stanovanjski izgradnji ter dvigu proizvodnje predmetov široke potrošnje.

Po uvedbi dobrih tarifnih pravilnikov in ureditvi plač po novem plačnem sistemu, ki se zdaj pri nas uvaja, je pričakovati, da se bo na splošno dvignila proizvodnja. Delavsko samoupravljanje v naših gospodarskih organizacijah in splošno družbeno upravljanje bo imelo v bodočih komunah važno vlogo v naši trgovini, gostinstvu, obrti, šolstvu in prosveti.

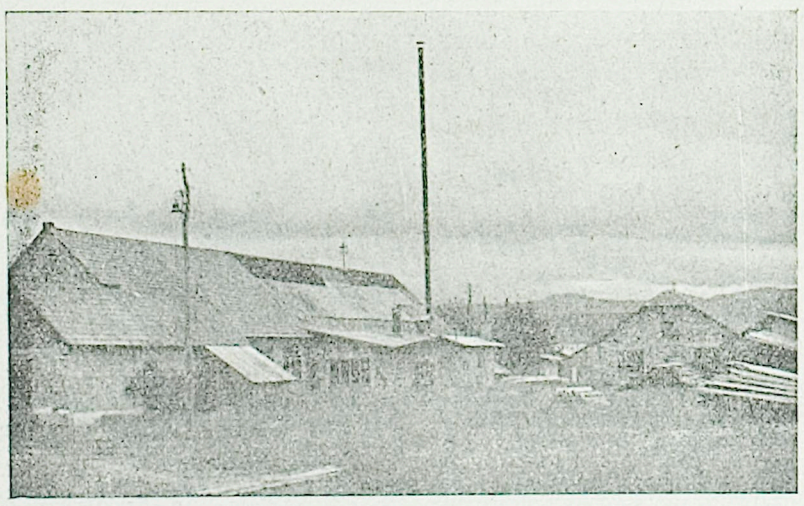

Mizarsko podjetje v Marofu pri Starem trgu na Notranjskem je skupaj z bližnjim žagarskim obratom osnova lesne industrije v Loški dolini.

Zadružništvo

Zelo važno vlogo bo v bodočih komunah imelo kmetijsko zadružništvo, ki je v okraju že zdaj močan gospodarski činitelj. Zadruge na Postonjskem imajo 4.400 članov. Najmanj je zadružna misel prodrla v ilirsko-bistriški predel. Tam še vedno posamezni kmetje vozijo svoje pridelke prodajat na Reko in imajo pri tem veliko škodo tako na času, ki ga pri tem izgubijo, kot tudi na porabljeni energiji, obleki in obutvi ter na prevoznih sredstvih in živinski vpregi. Vodstva zadrug v tem predelu še vedno niso znala prepričati kmetov o splošnem pomenu in koristih zadružništva ter jih včlaniti v splošne kmetijske zadruge, da bi prek njih prodajali svoje pridelke ter pri njih nakupovali potrebno blago kot umetna gnojila, semena, orodje, cement itd., skratka vse, kar kmet potrebuje v svojem vsakdanjem življenju in pri svojem delu. Zadrugarje čakajo še velike naloge. Treba bo dvigniti na zadovoljivo višino živinorejo s selekcijo živine, uvedbo molzne kontrole, organizacijo plemenilnih postaj in drugimi ukrepi, dalje bo treba misliti na melioracijo pašnikov, na povečanje proizvodnje kmetijskih pridelkov, na nabiranje in sušenje zdravilnih in gozdnih zelišč in sadežev, na izboljšanje mlekarske službe, na organizacijo kreditnih odsekov itd. Želeti je, da bi nadrejeni zadružni forumi pustili, naj bi zadruge v celoti lahko razpolagale z ostvarjenim dobičkom, seveda pod pogojem, da bo ta v resnici uporabljen za pospeševanje kmetijstva. V okraju je nekaj gospodarsko prav močnih zadrug, med njimi zlasti v Starem trgu, Iga vasi, Grahovem, Begunjah, Uncu, Postojni, Knežaku in Pivki.

Sploh pa sta kmetijsko vprašanje in vloga zadružništva v bodočih komunah tako velikega pomena za celotno gospodarstvo, da bosta morala biti predmet posebne razprave.

Galanterijsko lesno-industrijsko podjetje v Martinjaku se razvija v močan obrat. Po požaru, ki je lani junija podjetje skoraj uničil, je bilo popolnoma prenovljeno in modernizirano.

Obrt in trgovina

Komune bodo morale posvetiti večjo skrb razširitvi obrti in to predvsem v socialističnem sektorju. Voditi bodo morale tako davčno politiko, ki bo stimulativno ugodno uplivala na razširitev obrti in trgovinske mreže, da ne bo vedno stokanja, češ obrt izumira, ker nekateri nimajo razumevanja zanjo itd. Posebno pozornost bo treba posvetiti tistim obrtnim strokam, ki jih najbolj primanjkuje. To so predvsem kovači, čevljarji, krojači, krovci-streharji, tesarji, oglarji, opekarji itd.

Trgovske obrate bo treba ustanoviti povsod, kjer si jih ljudje že dolgo želijo, pa doslej v svojih prizadevanjih še niso uspeli. Vodilo za poslovanje trgovin ne sme biti gonja za dobičkom, marveč želja, da na kar najbolj kulturen in ljudskim potrebam prilagojen način postrežejo svojim odjemalcem, pa ne bo potreba ljudem hoditi tudi ure daleč v trgovine po življenjske potrebščine in se pri tem jeziti na oblast. Vse take primere bo morala bodoča komuna videti in ugoditi ljudem, ne pa se kot pijan plota držati zastarelih šablon. Vse je treba delati in organizirati za ljudi in zaradi njih, ne pa, da bi bil morda posamezen trgovski ali drugačen obrat samemu sebi v namen.

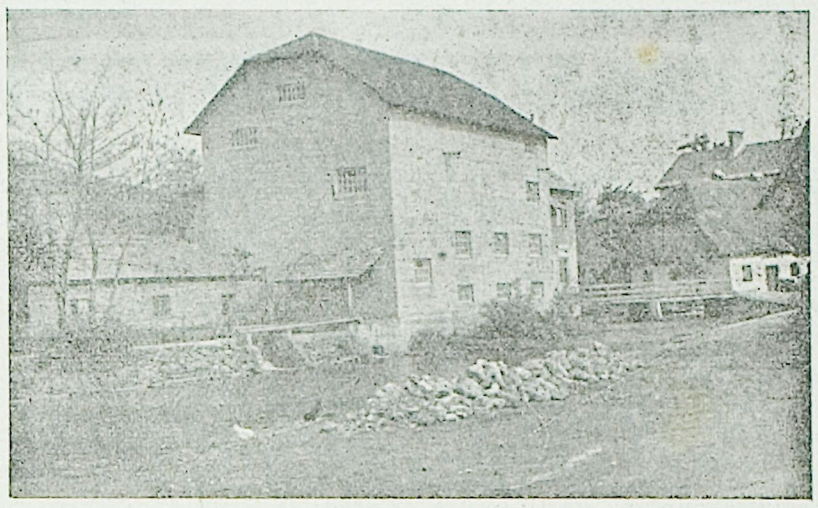

Valjčni mlin v Cerknici je pomembno gospodarsko podjetje za vse notranjsko področje

Turizem in gostinstvo

V okraju je okrog 90 gostinskih obratov. Kakšni so in v koliko odgovarjajo higiensko-sanitarnim pogojem, bi najbolje vedela povedati okrajna inspekcijska služba. Naši ljudje marsikaj kritizirajo upravičeno, mnogokaj pa tudi neupravičeno. Še najmanj so podvrženi kritiki gostinski lokali. V tem pogledu bodo morale biti komune dosledne in ostre. V postojnskem predelu imajo po splošnem mnenju ljudi po gostinskih lokalih dobro vino, toda po nekaterih gostilnah na Notranjskem imajo včasih tako vino, da te strese, če ga popiješ četrt. Kak Ložan ali Bločan se ti zato pritožuje kje zunaj gostilne: »Kaj hočemo, smo pač bogu za hrbtom in vinogradi so daleč, — pa pot, pot je strma do nas!« Po vaseh imajo gostilne v svojih rokah večinoma kmetijske zadruge. Bilo bi bolje, če bi povsod tam, kjer imajo z njimi izgubo in primanjkljaje, in teh je veliko, dali take gostinske obrate zasebnikom. Od tega bo imela skupnost več koristi, razen tega pa se bo tudi postrežba verjetno izboljšala. Namesto primanjkljajev in čiste izgube bo država imela redno svoje dohodke od davka, ki ga bo zasebni zakupnik plačeval, razen tega pa bodo bolj zadovoljni tudi obiskovalci lokalov, ker doslej postrežba v marsikaterem ni bila ravno na višini. To velja, razumljivo le za vasi, kjer je zaradi potrebnega kadra velika režija, ki jo zadružne organizacije ne zmorejo, po večjih središčih in mestih pa naj bodo seveda naprej podjetja z delavskim samoupravljanjem.

Za postojnski okraj je turizem zelo važna gospodarska panoga. Razen Postojnske jame bi bilo potrebno nujno urediti tudi Križno jamo na Notranjskem, turistični dom na Svinščakih pod Snežnikom, markirati ceste in poti itd. Turistična društva v Posotojni, Ilirski Bistrici in Starem trgu zelo uspešno delajo. Treba bo nekaj storiti tudi za ureditev in propagando obiskovanja Cerkniškega jezera. Ko bi Angleži ali Francozi imeli taka prekrasna presihajoča jezera, kot je to Cerkniško, bi iz njih napravili svetovno znamenitost. Upajmo, da v prihodnje ne bo Cerkniško jezero znano samo nekaterim znanstvenikom po svetu, marveč tudi tisočerim turistom. Kar so lepega in tehtnega zapisali v preteklosti o tej naravni krasoti in znamenitosti že Valvazor, učitelj Kabaj in drugi, tega ne bi smeli prezreti in pozabiti za turizem vneti ljudje našega okraja, posebno pa še ne naši Notranjci, ki so pred tridesetimi leti v jezeru kosili travo, se kopali, lovili ščuke, pozimi pa se drsali na ledu. Posnemati bi morali znanega pisca črtic in novel o notranjskih krajih in ljubitelja Cerkniškega jezera, loškega sodnika dr. Hinka Dolenca, ki je bil v svojih pisateljskih prizadevanjih učenec Turgenjeva. Skratka, turistična društva bodo morala v prihodnje delati na tem, da bodo naravne lepote naše domovine bolj znane po svetu.

Prosveta

Za vzgojo in oblikovanje značaja naše mladine je v okraju nad 140 osnovnih in strokovnih šol ter gimnazij. Čeprav je že deset let, kar je vojna minila, v našem okraju še vedno primanjkuje dobrih in vsestransko izobraženih učiteljev, profesorjev in prosvetarjev. Gimnazij je v okraju pet in pripravljajo dijake večinoma za razne poklice, manj jih gre naprej v šolo. Velike težave jim povzroča učenje angleškega jezika kot obveznega učnega predmeta. Čeprav ga praktično sploh ne rabijo, so vendarle slabi učni uspehi prav iz tega predmeta vzrok slabega napredovanja dijakov v nižji gimnaziji na sploh, zato mislim, da je v nižji gimnaziji odveč. Naši višji šolniki in pedagogi, ki sestavljajo učne programe, bi se morali zavedati, da vsak slovenski gimnazijec ne bo imel po študiju opravka z Angleži, pač pa bo mnogo Slovencev in Slovenk imelo po gospodarskih in trgovskih, kulturnih, političnih in športnih vprašanjih stik z našimi neposrednimi sosedi Avstrijci in Italijani, ker bomo z njimi večno živeli v soseščini. To bi morali upoštevati naši šolski strokovnjaki pri sestaljanju učnega programa za naše nižje srednje šole.

Zelo potrebno bo razviti delo raznih prosvetnih in kulturno-umetniških društev, zlasti DPD Svobod. Treba bo podpreti ljudske knjižnice, povečati knjižni fond in s tem dvigniti zanimanje za dobro knjigo med našimi ljudmi. V Postojni bi poleg obstoječega prosvetnega, oz. sindikalnega kulturno-umetniškega društva lahko delala tudi Svoboda, ki jo nameravajo ustanoviti železničarji. Lahko bi razvili medsebojno tekmovanje v organiziranju kulturo-prosvetnega dela, v prirejanju kakovostnih kulturno-umetniških nastopov in splošnem prosvetnem delu.

Marsikje prosvetna društva tožijo nad pomanjkanjem prosvetnega kadra, zlasti pevovodij, režiserjev in sposobnih ter razgledanih knjižničarjev. V prihodnje bo treba že v interesu splošnega kulturnega razvoja posamezne komune misliti na izpopolnitev teh pomanjkljivosti. Na področju šolstva pa bo treba nujno misliti na gradnjo novih poslopij za popolno gimnazijo v Postojni in nižjo v Starem trgu. Treba bo ustanoviti tudi vajeniško šolo za tesarje. Utrditi bo treba enoletno kmetijsko šolo v Ravnah pri Pivki, ker je velikega pomena za razvoj kmetijstva in zlasti zadružništva tudi v svojem širšem okolišu.

To je v kratkem nekaj predvsem gospodarskih značilnosti in problemov, ki izstopajo v zvezi z ustanavljanjem komun na Postojnskem.

Komunalna dejavnost v tolminski občini

Občinski ljudski odbor v Tolminu je v preteklem letu posvetil vso skrb ureditvi raznih komunalnih naprav v samem mestu, pa tudi po vaseh. V tem pogledu je bil prav gotovo najdelavnejši med vsemi občinami v okraju. Glede na sredstva, ki so jih imeli na razpolago, so sestavili plan in ga na sejah temeljito prerešetali. Prav zaradi tega so lahko uredili vrsto zadev, ki so se vlekle že več let.

Za gradivo za ureditev kanalizacije v Kamnem so namenili 150.000 dinarjev, medtem ko so vsa potrebna dela naredili sami vaščani. Tako je najnujnejša kanalizacija v vasi že urejena. Zamisel za gradnjo pralnice v Čiginju so sprožili sami vaščani. Ko so že začeli z gradnjo, so se odločili še za kopalnico, ki bo prva na Tolminskem. Občina je prispevala 380.000 dinarjev, potrebnih pa jih bo še okrog 120.000. Računajo, da bosta pralnica in kopalnica še to zimo dokončno urejeni. To bo na Tolminskem prva vas, ki bo imela kopalnico.

Elektrifikacija gorske partizanske vasi Tolminske Ravne je stala 4 in pol milijona dinarjev. Tu so si želeli ljudje že vsa leta po osvoboditvi električne luči in svojo željo so uresničili zadnjo nedeljo v preteklem letu. Sami so pridno pomagali pri delih in opravili veliko prostovoljnih delovnih ur. Da so lahko dobili električno luč, so morali napeljati okrog 7 km dolg daljnovod do kakih 1000 metrov visoko. S tem daljnovodom sta dobili trofazno napeljavo še vasici Zadlar—Čadrg in Zadlaz—Žabče. 3 in pol milijone dinarjev je prispeval Okrajni ljudski odbor, milijon dinarjev pa so vzeli na posodo v Narodni banki.

Okrajni odbor Rdečega križa je prispeval dober milijon dinarjev iz sredstev za male asanacije za gradnjo vodovoda v Prapetnem. Strokovna dela opravlja remontno podjetje iz Tolmina, vse ostalo pa vaščani sami.

Veliko delo Zatolmincev je gradnja ceste na planino Medrije, Sleme in dalje proti Krnu. Samo v lanskem letu so porabili zanjo nad 4 milijone dinarjev. Potrebno gradivo za ureditev kanalizacije, podpornih zidov in drugega v Zatolminu je stalo občino okrog 100.000 dinarjev, vsa dela pa so opravili vaščani sami. Že popravila poti, kanalizacije, javnega električnega omrežja, javne rasvetljave in drugo v Doljah, Volčanskih Rutih, Ušniku, Tolminskih Ravnah in Žabčah je prispevala občina pol milijona dinarjev. Povsod so vse nestrokovno delo opravili sami vaščani.

Tudi v samem Tolminu je bila lani komunalna dejavnost kar precejšnja. Tolminci so se zlasti trudili za olepšavo mesta. Za ureditev ulic, parkov in kanalizacijo so porabili poldrugi milijon dinarjev. Dalje pripravljajo priključitev stranskega vodovoda na glavni, obenem pa bodo preskrbeli zdravo pitno vodo še sosednjim Ločam, ki še vedno uporabljajo vodo Tolminke. Te bodo priključili na vodovod v Žabčah. Vse to bo veljalo milijon din. Pridno skrbijo za ublažitev stanovanjske stiske. Več stanovanjskih hiš gradi občina, okrajna gozdna uprava pa upravno in tudi stanovanjsko poslopje. Tudi vojna oblast gradi nekaj stanovanjskih hiš.

Poleg naštetega so opravili povsod še vrsto drugih manjših del. V bodoče pa bo morala občina oziroma komuna poskrbeti za popravila vodovodov v Kamnem, Gabrjah, Žabčah, Ljubinju in Čadrgu. Težka bo elektrifikacija še edine neelektrificirane vasi v občini — Volčanskih Rutov — raztresene vasice ob meji, vendar pa kljub temu že razmišljajo o tem in bodo verjetno že letos začeli z deli. V Tolminu bodo letos poleg stanovanj gradili tudi plavalni bazen ter še nadalje urejevali ulice in parke. Po vaseh pa bodo na dnevnem redu predvsem asanacije, vodovodi in javna razsvetljava, pozabili ne bodo na javne pralnice in kopalnice.

—mt—

Razprava o nagrajevanju po novem plačnem sistemu v Kopru

Prejšnji četrtek je bila v Kopru na pobudo okrajnega sindikalnega sveta konferenca direktorjev podjetij, predsednikov delavskih svetov in upravnih odborov, predsednikov sindikalnih podružnic po posameznih podjetjih ter okrajnih predstavnikov oblasti in političnih organizacij. Razpravljali so predvsem o uvedbi novega plačilnega sistema v našem gospodarstvu in o vlogi raznih činiteljev pri tem, zlasti sindikalne organizacije. Konferenci je predsedoval predsednik Okrajnega sindikalnega sveta Rado Pišot, udeležili pa so se je tudi Albert Jakopič-Kajtimir, sekretar OK ZKS in predsednik SZDL, dalje Janez Dolgan, Albin Dujc in drugi. Načela novega nagrajevanja delavcev v proizvodnji je zbranim zborovalcem tolmačil Franc Boštjančič, član tajništva republiške Zveze sindikatov Slovenije.

V živahni razpravi so prisotni govorili o problemih, ki se pojavljajo v posameznih delovnih kolektivih ob uvajanju novega plačnega sistema in o težavah, ki jih morajo pri tem premagovati. Tovariš Boštjančič je neumorno tolmačil vse nejasnosti ter prenašal dosedanje izkušnje iz vse Slovenije pred zbrane gospodarstvenike. V razpravo je posegel tudi tovariš Kajtimir, ki je zlasti poudaril resnost in važnost obravnavanega vprašanja. Opozoril je na nevarnost sprejemanja nerealnih norm, ker bo s tem prekoračen plačni fond, ki ga proizvodnost ne bo dosegala. Oblastni organi bodo prisiljeni k administrativnim posegom, kar bo zelo lahko postalo političen problem. Novi plačilni sistem bi bil s tem že v naprej kompromitiran in delavci ne bi imeli zaupanja vanj. Delo okrog normiranja je treba med posameznimi podjetji vskladiti in o tem razviti morda tudi javno razpravo, ker bodo le na ta način dosežene najbolj realne in vsaj približno enake norme za posamezne veje proizvodne dejavnosti, s tem pa bi v prihodnosti prišli tudi do približno vsklajenega normativa v splošno jugoslovanskem merilu.

Posebno važno je vprašanje strokovne kvalifikacije posameznih delavcev v kolektivih, ki bodo nujno primorani stremeti za tem, da bodo v podjetjih imeli resnično sposobne strokovnjake, ki bodo s svojim znanjem odločilno vplivali na proizvodnjo. Treba bo čimveč in čimboljših strokovnjakov in visokokvalificiranih delovnih moči, ki bodo rasle vzporedno s splošnim dviganjem proizvodnje in razvojem gospodarstva.

Ob zaključku konference so se dogovorili, da bodo zaradi ločene problematike po posameznih vejah gospodarske dejavnosti sklicali v bližnji prihodnosti tudi ločene konference in posvetovanja po posameznih vejah.

Še so nepismeni v koprskem okraju

Ko je Svet za prosveto in kulturo pri OLO Koper v lanskem letu priredil madinsko taborenje v Dekanih, je ugotovil, da je nad sto mladincev iz koprskega okraja še vedno le na pol ali pa sploh nepismenih. Malokomu je bilo znano, da so pri nas še mladinci, ki ne znajo pisati in brati. Po naknadno zbranih podatkih je največ nepismenih v občini Koper-okolica, nato pa v občinah Marezige, Šmarje, Izola itd.

Kje so vzroki za tako stanje? Kako si težko zamislimo pri nas nepismenega človeka, tako je vendarle resnica, da taki so. Predvsem je to posledica zadnje vojne in razmer takoj po njej, delno pa tudi splošnega odpora proti italijanski šoli, ki so ga otroci slovenskega rodu čutili do nje. Med vojno pouka skoraj ni bilo, če pa je bil, potem je bil zaradi izrednega stanja tako nereden in površen, da je mladim šolarjem le malo predelane snovi ostalo v glavah. Tako so šolska leta pretekla za mnoge mladince brez koristi in ko so ob dopolnjeni starostni dobi šolo zapustili, še vedno niso znali pisati.

Takoj po ugotovitvi tega stanja je lani OLO na predlog Sveta za prosveto in kulturo uvedel posebne obvezne tečaje za vse nepismene mladince v starosti od 15 do 25 let. Nepismenost po okraju so ugotavljali na podlagi preizkušenj, ki so jih z mladinci opravili posebni organi pri občinskih ljudskih odborih. Doslej so razen občine Koper-okolica, kjer preizkušanje še ni docela končano, pismenost mladine preverile že vse občine v okraju. Tečaji že delajo in tam, kjer so prosvetni delavci in občinski organi pravilno razumeli in resno vzeli svojo nalogo, tudi prav lepo uspevajo in so se že mnogi mladinci naučili pisati.

Prav povsod pa ne gre tako gladko. V nekaterih šolskih okoliših mladinci nočejo obiskovati tečaja, ker jih je njihove zaostalosti — sram. To dela učiteljem velike preglavice in neprijetno nalogo, da morajo kršitelje okrajnega odloka prijavljati sodniku za prekrške, ki jih potem kaznuje. Nekatere mlade mamice, ki so tudi nepismene, porabljajo vse mogoče izgovore, samo da jim ne bi bilo treba obiskovati tečaja. Ob tem nastane vprašanje, kako bo taka mati skrbela za svojega otroka in mu pomagala, ko bo začel hoditi v šolo? Kaj ji ne bo težko, da je bo že ob svojih prvih korakih v življenju zaman prosil za pomoč, ki mu jo je pravzaprav dolžna nuditi, če naj bo prava mati? Ob tem bi morala zatreti vsaka mladinka vse obzire in vse napačno sramovanje v sebi ter si prizadevati, da najprej usposobi samo sebe toliko, da bo lahko uspešno pomagala svojemu otroku na poti v življenje. Biti nepismen je isto, kot biti slep.

Dejstvo je, da tudi naše množične organizacije niso še registrirale tega problema, zato ne nudijo potrebne pomoči prosvetnim delavcem pri odpravljanju nepismenosti, prav tako pa bi jim lahko več pomagale tudi občine. Največ pa bi vsekakor morala storiti mladinska organizacija, ki je za to tudi prva poklicana. Morala bi mladincem pojasnjevati pomen tečajev in nujno zaostalost nepismenih ter razbijati pri njih napačno sramovanje, ki jim brani, da ne obiskujejo redno tečaja.

Sodnik za prekrške pri OLO je moral doslej obravnavati že mnogo primerov mladincev, ki se branijo obiskovati tečaj za nepismene. Večinoma so bili kaznovani z denarno kaznijo, ki naj bi vplivala na prizadete, da bi bolj redno obiskovali tečaje. Odlok OLO Koper ni bil izdal zato, da bo zaradi njegovega kršenja potem mladina kaznovana, marveč zato, da se bo naučila pisati in brati in bo tako lahko postala tudi sama deležna dobrin in znanja, ki si ga lahko pridobi samo s tiskano besedo. Nepismenost je družbeni problem, zato so dolžne tako množične organizacije, kot prosvetni kader in oblastni organi storiti vse, da se čimprej odpravi ter nepismene usposobi za normalno življenje.

—n.

AJDOVŠČINA

Za bodočo komuno se pripravljajo tudi v Avdovščini. V soboto so se sestali predstavniki socialistične zveze in občinskih komitejev Zveze komunistov Ajdovščine, Vipave, Črnič in Cola. Sestanku so prisostvovali: Tine Remškar, predsednik odbora goriške skupnosti komun, Anton Šturm, ljudski poslanec Zveznega zbora proizvajalcev in republiški poslanec Martin Grejf. Na sestanku so izbrali začasni odbor Socialistične zveze za ajdovsko komuno. Za predsednika so izvolili Vinka Kosovela iz Črnič, za tajnika pa Ivana Štekarja iz Ajdovščine.

—el—

LOMO IDRIJA V PRETEKLEM LETU

Na seji LOMO Idrija je predsednik tov. Mohorič Franc podal izčrpno poročilo o delu v preteklem letu, iz katerega posnemamo nekaj najvažnejših podatkov:

Ljudski odbor je imel 12 sej ter sprejel 14 raznih odlokov, gospodarski svet je imel 14, prosvetni 22 in zdravstveni 8 sej, razne komisije pa so imele nad 60 sej. Rebalansirani proračun znaša 157,250.000 din, od katerih je bilo realiziranih skoraj 156.000.000 din ter bo z vplačilom še preostalih obveznosti v celoti dosežen. Izdatki so bili uravnovešeni z dohodki. Realizacija zaostaja nekoliko v investicijskem delu, sicer pa prav malo odstopa od predvidenih izdatkov. Pri investicijah je bilo porabljenih nad 58 milijonov za stanovanjsko komunalno izgradnjo, kar je 72 odstotkov, za prosveto nad 13 milijonov ali 16 odstotkov, za zdravstvo nad 2 milijona ali 2 in pol odstotka, za razne nabavke nad 7 milijonov ali skoraj 9 odstotkov. Skupno bo porabljenih do končnega obračuna skoraj 80 milijonov. Nato je predsednik obravnaval posamezne investicije in njihovo realizacijo ter prešel na trgovino in gostinstvo, kjer se je mreža podjetij nekako ustalila. Zanimivo je poročilo o prometu v gostinstvu, ki je znašal skoraj 63.000.000. Od tega odpade skoraj 44 milijonov na alkoholne pijače, na brezalkoholne pa samo 2 milijona. Na hrano odpade nekaj manj kakor 11 milijonov. Za alkoholne pijače potroši torej v Idriji povprečno vsak prebivalec, vštevši tudi otroke in dojenčke din 6487 na leto, kar je vsekakor močno visoka številka! Res je, da od tega nekaj odpade tudi na tuje goste, vendar ne smemo pozabiti, da tudi Idrijčani, ko gredo v druge kraje, ne pijejo vode.

Težak položaj nastaja v obrti, ki ima sicer najlepše možnosti za razvoj nikakor pa ne napreduje ter vlada skoraj že v vseh panogah veliko pomanjkanje, kar občuti tudi prebivalstvo. Najlepše uspehe pa je dosegla veterinarska služba, predvsem po zaslugi nadvse požrtvovalnega živinozdravnika Dušana Piriha. Plodnostne motnje pri goveji živini, ki so še lani zelo ogrožale razvoj živinoreje, so skoraj odpravljene. Treba bo samo še odpraviti nekaj zakotnih bikov, ki živino še vedno kvarijo. Pregled za bangovo bolezen je pokazal vse negativne izide. Tudi TBC pri nas povzroča le malo škode in še to večinoma na uvoženi živini. Na rdečici je zbolelo samo 19 prašičev in razen enega so bili vsi ozdravljeni, tako, da nam praktično ta bolezen ni napravila škode.

Natančno je bilo nato obravnavano kmetijstvo, kjer prav gotovo še nismo dosegli velikih uspehov niti v sadjarstvu in ne v plemenski izbiri živine. V poljedelstvu pomeni krompir 50 odstotkov doprinosa, ugotoviti pa moramo degeneracijo sort, posebno v nižinskih predelih. Na gozd odpade pri nas 8770 ha površine, to je 68 odstotkov. Zaradi izčrpanosti gozdov so podvzeli temeljite ukrepe za njihovo zaščito in omejevanje sečnje, tako da se poseka samo okrog 75 odstotkov lesnega prirastka. Iz sklada za obnovo gozdov so porabili skoraj poldrugi milijon dinarjev.

Družbeni plan predvideva kosmatega dohodka 1.114,000.000 din, od tega pa odpade na industrijo ali bolje rečeno na rudnik 843 milijonov ter povprečno na prebivalca preko 144.000 letno.

Davek je bil odmerjen na podlagi katastrskega dohodka in je bil v celoti nižji od prejšnjega leta.

V prosvetni dejavnosti stopa v ospredje predvsem pomanjkanje učnih moči. Ugotoviti pa moramo, da so bile naše šole v vseh pogledih finančno dovolj podprte in da so lahko nemoteno delovale. V ljudski prosveti nismo dosegli večjih uspehov, ker nam primanjkuje delovnega kadra, nekaj več je bilo uspehov pri telesni vzgoji.

Tudi svet za zdravstvo je dobro reševal svoje težke probleme: splošna bolnica je imela nad 13.000 oskrbovalnih dni in je zdravila 1210 bolnikov. Oskrbovalnina znaša 600 din in je torej nižja, kakor v večini drugih bolnic. Splošna ambulanta je imela nad 10.000 pregledov, obratna ambulanta pa skoraj 12.000. Materinska posvetovalnica je imela 353 obiskov, babiška služba 89 porodov, antivenerični dispanzer pa 44 bolnikov. Zobna ambulanta je bila najbolj obremenjena z 12 500 pregledi in zdravljenji. Reševalna postaja je izvršila 1438 prevozov.

Od nalezljivih bolezni je bila najhujša škrlatinka, ki pa ni zahtevala nobene žrtve. Jetika je zelo nazadovala in nismo zabeležili smrtnih primerov, hujši problem pa postaja rak, ki terja vedno več žrtev.

Matična služba navaja naslednje podatke o prirodnem gibanju prebivalstva: rojenih moških 54, ženskih 68, skupaj 122; umrlih moških 38 in 42 žensk, skupaj 80, tako, da znaša prirodni prirastek 42 oseb. V državljansko knjigo na je bilo vpisanih 147 novih državljanov. Ob koncu leta je imela naša občina 6666 prebivalcev od tega 3091 moških in 3575 žensk.

V naslednjih točkah dnevnega reda je bilo rešenih še nekaj perečih poslov, med drugim tudi imenovanje tov. Lužnika Stanka za direktorja Komunalnega podjetja, ki je postalo samostojno podjetje. Tudi idrijska kavarna je postala samostojno podjetje in je bilo izdano poroštvo za najetje manjšega posojila obratnega kredita. Izvršeno je bilo tudi nujno preimenovanje ulic v smislu tozadevnega zakona.

Tudi pri obravnavanju komune je bil napravljen važen korak naprej in so bili v komisijo pritegnjeni člani iz onih občin, ki se bodo priključile naši komuni. To so Sp. Idrija, Črni vrh in Cerkno.

L. S.

Medana v Brdih

Vprašanje komun je tudi v Brdih na dnevnem redu. Za Brice je posebno važno vprašanje, da bi imeli svojo komuno, ker so zaradi krivične meje izgubili edino prometno zvezo z Gorico in se morajo posluževati neprimerne in petkrat daljše poti čez Vrhovlje v Soško dolino. O tem vprašanju so govorili na vseh sestankih. V ponedeljek so se zbrali v zadružnem domu v Medani predstavniki socialistične zveze in ZK za občini Dobrovo in Kojsko. Razpravljali so o možnosti združitve obeh občin v bodočo briško komuno. Na seji so sprejeli sklep o združitvi političnega vodstva obeh organizacij. Izvolili so začasni 25-članski odbor socialistične zveze bodoče briške komune in 9-članski komite ZK.

V Goriških Brdih so v zadnjih letih uredili več novih vinogradov in sadovnjakov. V Dobrovem so ustanovili državno posestvo, ki meri 250 hektarjev in ima rodovitno zemljo z vinogradi in sadovnjaki. Nad dve tretjini vasi je že dobilo vodo iz novega vodovoda. To je za Brice ena največjih gospodarskih pridobitev po vojni. Sedaj gradijo vinsko klet, ki bo lahko sprejela 300 vagonov vina.

—Sk—

TOPOLOVEC

Dobre štiri ure moramo pešačiti, če hočemo priti v Koper. Res, da je pri Babičih onstran dveh Rokav avtobusna veza za Koper, toda kaj pomaga, ko je avtobus skoro vedno že poln, ko pripelje iz Marezig. Komaj čakamo, da bodo začeli čez prvo Rokavo graditi most, da bo potem avtobus lahko pripeljal v Boršt.

Nič nismo sporočili, da je pred kratkim zasvetila električna luč 35 družinam v Topolovcu, Žrnjovcu in Hrvojih. Tudi novo šolo so zgradili. Vse tri vasi so sedaj preskrbljene z vodo. V Žrnjovcu in Topolovcu smo ob studencih zgradili vodnjake s pralnico in napajališčem. V Hrvojih pa dobiva vodnjak vodo od streh, ker ni studenca. Tam so imeli majhno smolo, ker so dobili slabe cevi. Te pa so že zamenjali in so sedaj brez skrbi zaradi vode.

Upamo, da bo bodoča komuna Koper, kamor bomo spadali, mislila tudi na nas, čeprav smo zelo oddaljeni. Že sedaj se priporočamo bodočemu vodstvu, da naj ne pozabi na cesto, ki bi nas povezala s Koprom. Naravno, da bomo radi dali svoj delovni prispevek.

J. E.

Miško Kranjec: Zgubljena vera

(CANKARJEVA ZALOŽBA 1954)

V zadnjih dveh letih je Miško Kranjec, eden izmed najplodovitejših sodobnih slovenskih pisateljev, izdal kar tri nova dela: pri Mladinski knjigi spomine in avtobiografske črtice »Imel sem jih rad«, pri založbi »Obzorja« v Mariboru knjigo novel »Nekoč bo lepše« in zdaj novo originalno delo, ki je bilo tiskano v novembru 1954, a je prišlo na knjižni trg šele zadnje dni decembra. Lansko leto je pisatelju tudi Primorska založba v Kopru izdala ponatis »Štiri novele«. Zadnje delo in še ena knjiga, ki je v tisku, pa naj bi bili jubilejni izdaji, saj sta točno petindvajseti knjigi tega pisatelja.

Izmed prvih treh knjig je vse pozornosti vredna knjiga »Imel sem jih rad«. To je delo, ki bo nedvomno sodilo in se uvrstilo med knjige, kakor so Bevkovi in Seliškarjevi mladinski spisi, Vorančeve Solzice in še katero tem podobno.

Zadnje Kranjčevo delo roman — čeprav te označbe ne nosi — »Zgubljena vera« je dokaj obsežna, skoraj 600 strani obsegajoča knjiga.

O zunanji oblikovni razdelitvi opisa bi kazalo povedati troje: roman je razdeljen v tri dele (1. del ima pet poglavij, 2. šest, 3. d. pet), ima pa še Predigro in Zadnje poglavje ali epilog, in končno še nekak »ključ«: letnici 1948 — 1954.

Časovno zajema roman leto dni; od Resolucije do konca pomladi 1949.

V središče zgodbe je avtor postavil Poldeta Breliha, partijca, človeka, ki je pred vojno dokončal filozofsko fakulteto, zgodovino in zemljepis, a ga je nato zajela vojna. Iz osvobodilnega boja se je vrnil kot nosilec raznih funkcij. »Po vlogah, ki jih je opravljal, se je sicer zdelo, da mu zaupajo: toda resnica je bila spet, da se ni mogel nikamor premakniti. To mu je grenilo življenje in jemalo voljo« (str. 10). Na tej opredelitvi junaka je avtor zgradil vso zgodbo. Ves ostali okvir, čeprav tako tesno povezan in zaključen, je zato tu, da nam iz teh posrednih oseb jasneje izstopi »problem« Poldeta Breliha.

Polde Brelih se ob prelomu s kominformom odloči za resolucijo. To stori čisto nagonsko, ne da bi o tem kaj več pomišljal. Toda kmalu spozna, da se je odtrgal od Partije in ljudstva, o katerem je do takrat mislil, da ga razume.

Preživi tako dovolj dolgo dobo v samogovorih, ki naj bi mu razjasnili vse to, kar se zunaj njega dogaja, a ne zmore. Klone in se zgubi.

Zraven te niti Poldeta Breliha pa se vije nit skupine oseb, ki osvetljujejo njegov »primer«, predvsem pa razpoloženje množic in posameznikov do socialistične stvarnosti in njihov odnos do idej marksizma. Nekatere teh oseb zaživijo kot pozitivne, oz. se »rešijo«, iz prepričanja, druge iz oportunizma.

Da ni junaka pogubil pisatelj na papirju, vidimo v tem, da je Polde Brelih prikupna prikazen človeka, ki je sicer samo enkrat prisiljen razumsko dojeti svojo odločitev, a je vse preveč hrom, da bi mogel postavljati stvari tako, kakor stoje v resnici. Pri tem je nedvomno kriv čas, ki ga je ustvaril takega, a v veliko večji meri njegova življenjska strast in hrepenenje, »da se ni mogel nikamor premakniti«, torej nekak ponos. O upravičenosti tega ponosa pa samo lahko sklepamo, avtor je tu pustil odprto vprašanje.

V tem delu, bolj kakor v kateremkoli prejšnjem, razen onih, kjer je opisoval prekmurske žive ljudi, je Kranjec »vesten in prizanesljiv razčlenjevalec življenjskih usod« (Janež, 452) in tudi tu prepušča življenju glavno besedo: »Življenje često samo uredi tisto, kar ljudje včasih ne znamo. In prav je, če dobro uredi.« (Zgubljena vera, 586).

Glede jezika moramo reči, da je čisto sodoben, pobarvan le z besedami — in teh je kar precej — ki nam jih je življenje v novih oblikah prineslo. Prav je, da se ni ustrašil novotvorb.

Nedvomno pa je, da bodo imeli kritiki veliko nasprotujočega si povedati.

Marijan Brecelj

Te dni bomo vrteli

Kot »Veliki Caruso« in podobni filmi, obravnava tudi film »MELBA«, ki bo te dni na sporedu na naših platnih, zgodbo znane avstralske pevke Nellie Melbe. In prav tako kot vsi podobni filmi, tudi ta ni narejen zaradi pevkine biografije, ampak zaradi glasbe. O pevkinem življenju, ki pri nas ni znana, zvemo le malo. Spoznamo nekaj mož, s katerimi se je srečala in to je vse njeno zasebno življenje. Zato pa ji lahko sledimo od arije do arije, ki jih je z velikim uspehom pela po vsem svetu. Tako je seveda film za ljubitelje opernih arij velik užitek, saj poje najbolj znane in priljubljene arije ena najboljših pevk njujorške Metropolitain opere, Petrice Munsel. S svojim glasom navdušuje ameriško občinstvo že nekaj let in zato pomeni film »Melba« glasbeno doživetje v pravem pomenu besede. To je sicer res veliko, toda tudi vse. Razen petja in glasbe je v filmu vse na zelo povprečni višini. Film so posneli Angleži in za glasbeni del filma jim gre vse priznanje.

Zopet bomo videli francosko-italijansko koprodukcijo: Tokrat film »LJUBIMCA IZ TOLEDA«, ki so ga posneli po Stendhalovi noveli »Kovček in duh«, v glavnih vlogah pa nastopata Alida Valli in Pedro Armendadriz. Okvir zgodbe je tiranska oblast leta 1825 v Toledu. Nasprotnike režima preganjajo in ubijajo. Oblastnik Don Blas ljubi lepo Ines, ki je zaročena s Fernandom, enem izmed voditeljev upornikov. Ko Fernanda ujamejo, se Ines poroči z Don Blasom, da bi ga rešila. Pod njenim uplivom postane mogočnik manj krut in nekoč celo omogoči vsem jetnikom beg. Toda ko zve, da je med ubežniki tudi Fernando, ga ukaže privesti nazaj. Da bi ga skrila, ga verna služabnica Sancha skrije v kovček, ki ga služabniki odnesejo k Ines. Pri sestanku preseneti oba ljubimca Don Blas in da bi skrila Fernanda, ga Ines znova potisne v kovček in služabniki ga odnesejo. Toda spotoma odkrijejo, kdo se skriva v težkem bremenu in tako Don Blas zve za Inesin sestanek z ljubimcem. Žena mu prizna svojo ljubezen do Fernarda, zato jo Don Blas zabode in v kočiji odpelje na sestanek s Fernandom. Podivjani konji preobrnejo kočijo z mrtvo Ines, Fernandom in voznipom, Donom Blasom, v prepad. Tako se konča tragična zgodba ljubimcev iz Toleda.

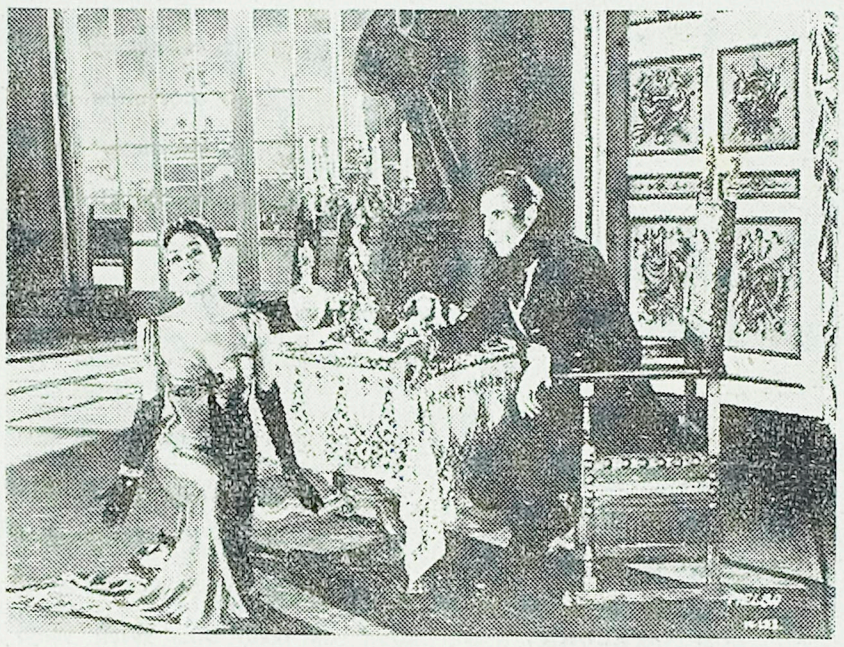

Prizor iz filma »Melba«

MED NOVIMI KNJIGAMI IN REVIJAMI

ČETRTI ZVEZEK TAVČARJEVEGA ZBRANEGA DELA

V četrto knjigo sta uvrščena dva daljša teksta, in sicer zgodovinska povest »JANEZ SONCE«, ki se dogaja v preteklosti, in utopistična satira »4000«, ki kaže Ljubljano v prihodnosti. Obe deli sta iz druge dobe pisateljevega ustvarjanja, ko je stal sredi političnih bojev.

Zgodovinska povest »Janez Sonce« je izhajala v Hribarjevi reviji »Slovan« v letih 1885—1886. Janez Sonce je predstavnik slovenskega meščanstva, ki se bori s plemstvom. Čas dogajanja je druga polovica sedemnajstega stoletja, torej še pred francosko revolucijo.

Znamenita povest »4000« je prva slovenska utopistična satira. Tavčar jo je pisal pod psevdonimom dr. Nevesekdo leta 1891. Ost je naperil proti takratnemu klerikalizmu, katerega bojevita in nestrpna podoba je bila poosebljena v škofu Mahniču. Pisatelj je kot prvak liberalcev odgovoril in osmešil vladoželjnost in duševno omejenost duhovščine. Dejanje je pomaknil v leto 4000 in z veliko ironijo popisal, kako bi bilo v Ljubljani takrat, ko bi imela duhovščina absolutno oblast.

Kakor je že navada pri slovenskih klasikih, ki izhajajo pri Državni založbi Slovenije, je urednica Tavčarjevih Zbranih del dr. Marja Boršnikova dodala potrebne znanstvene opombe, ki dopolnjujejo in razsvetljujejo dobo in nastanek pisateljevih del, objavljenih v tem zvezku.

TRETJA IZDAJA SLOVENSKO-ANGLEŠKEGA SLOVARJA

Zaradi velikega zanimanja za angleški jezik je Državna založba Slovenije izdala že tretjič Kotnikov Slovenski-angleški slovar, da bi vsaj malo odpomogla pomanjkanju tega potrebnega priročnika na slovenskem knjižnem trgu. Tretja izdaja je ponovno razširjena in dopolnjena.

NAŠA SODOBNOST Dvojna, 11. in 12. številka, prinaša v svojem prvem delu sestavke, ki so bili prebrani na Izrednem plenumu zveze književnikov v Beogradu. Objavljeni so referati Miroslava Krleže »Uvod v teze o tendenci«, Josipa Vidmarja »Realizem in fantastika,« Ervina Šinka »O programski estetiki«, Ota Bihalija »Nesporazum v kulturi« itd. Posebno zanimiv je referat Josipa Vidmarja, ki ugotavlja, da imajo skoraj vsa največja dela svetovne književnosti primesi fantastičnega.

Drugi del prinaša po tri pesmi Viktorja Konjarja in Daneta Zajca, po eno pesem Petra Levca, Lili Novy in Vide Taufar. Ivan Potrč je priobčil daljšo novelo »Czek«, ki ima vse značilnosti njegovega malce robatega in klenega pripovedovanja, Saša Vuga pa novelo iz tihotapskega življenja »Mesec gleda na polje«.

Med »Našimi problemi« se ukvarja Dušan Pirjevec z Bojem za Cankarjevo podobo, D. K. pa govori o Narodnjaštvu in socializmu pred pol stoletja. Številka prinaša še dve gledališki recenziji, o Goldonijevem »Lažniku« in Fryjevi »Gospa ne bo zgorela«.

NOVA OBZORJA Ena izmed redkih revij na slovenskem, ki izhaja kolikor toliko redno, so Naša obzorja. V letošnji 1. številki prinašajo pet pesmi Branka Hofmana, dve Frana Ellerja in po eno pesem Slavka Juga in Jana Vihtelča. Boris Pahor je objavil novelo — izsek iz tržaškega življenja — »Premog za revne ljudi«. Novela »Umik odrezan« se bo še nadaljevala; v njej nam Mimi Malenšek pripoveduje o belogardistih, ki so od partizanov obkoljeni v vaškem župnišču in bolj ali manj topi pričakujejo odločitev. Nikakor ne moremo mimo toplo napisanega sestavka »Slovenski šopek« francoskega slavista Marcela Schneiderja, ki ga je prevedel Jože Javornik.

Branko Rudolf se ukvarja s problemom Othela in ocenjuje uprizoritev te drame v Mariborskem gledališču. Mitja Mejak pretehtuje zbirko novel »In minila so leta«, J. G. pa govori o težavah s pravopisnimi reformami pri drugih narodih, predvsem Angležih, Francozih in Nemcih.

SOCIALISTIČNA MISEL V svoji 12. številki prinaša revija sestavke iz kulturnega in prosvetnega življenje pri nas. V. V. razpravlja o »Družbenem upravljanju v kulturnih ustanovah«, dr. R. Kyovsky pa o »Multuzianizmu slovenskega meščanstva ob začetku delavskega gibanja pri nas«. O izrednem zasedanju plenuma Zveze književnikov poroča Beno Zupančič. Zanimivo in s statistikami opremljeno delo Bogomila Gerlanca »Slovenske javne knjižnice«, se v tej številki konča. Nadalje nas Bogdan Pogačnik seznanja s »Sindikati v Britaniji«, Cvetko A. Kristan »O prvih socialističnih listih na Slovenskem«, medtem ko je napisala Vera Šlajpah »Delo knjižničarja« Jelisava Čopič pa študijo »Umetnost renesanse in zaroka.

Belebtristična stran številke prinaša pesem J. Menarta »Prav dobro ve«; iz cikla »Izseljeniške pesmi« objavlja Tone Seliškar dve: »Rodna gruda« in »Na oceanu«, Tone Pavček je pa prevedel še zadnji del nedokončane pesnitve »Krst sv. Vladimira« Karla Havlička — Borovskega. Jože Pahor je dokončal svojo dramo »Semena v kamenju«, medtem ko se bo spis Miška Kranjca »V kotu bo bezek cvetel« še nadaljeval.

Številka prinaša tudi reprodukcije slik Otta Pankoka, Tiziana, Rembrandta, Lojzeta Perka in drugih.

NAGRADNI RAZPIS RADIA KOPER

OB 10. OBLETNICI OSVOBODITVE

Radio Koper razpisuje *ob proslavitvi 10. obletnice osvoboditve* nagradno tekmovanje DPD »Svobod«, ostalih prosvetnih društev in srednješolskih aktivov ter nagradni natečaj radijskih iger, ki bodo zaključeni na *dan obletnice izvolitve prve slovenske vlade v Ajdovščini.*

I.

NAGRADNO TEKMOVANJE MED PROSVETNIMI DRUŠTVI

Tekmovanja se lahko udeležijo DPD »Svoboda« in ostala prosvetna društva, ki delujejo v tolminskem, goriškem, postojnskem, sežanskem in koprskem okraju.

Tekmovanje obsega vse delo društev na kulturno-prosvetnem področju: glasbena dejavnost (zbori, instrumentalni ansambli ter solisti), delo dramskih krožkov (igre in recitacije) in splošno izobraževalno delo.

Radio Koper bo poslal vsem društvom navodila za tekmovanje in anketno polo. Med društvi, ki bodo do 28. februarja 1955 prijavila svojo udeležbo pri tekmovanju in odgovorila na anketo, bo ocenjevalna komisija izbrala sedem društev za ožji izbor. Pri oceni bo upoštevala celokupno društveno delo in to posebej za DPD »Svoboda« in za ostala društva. Pri manjših društvih bodo upoštevani posebni pogoji, v katerih ta društva delajo.

Radijska ekipa bo posnela na magnetofonski trak pripravljeni spored na sedežu društva po časovnem razporedu, ki ga bo določila uprava radia. Snemanje se bodo začela 6. marca 1955. Za tekmovalne oddaje bo v sporedih radia Koper določena posebna ura. Ekipa bo posnela tudi sporede društev, ki ne bodo prišla v ožji izbor in jih bo uvrstila v redne oddaje.

Določene so naslednje nagrade:

I. nagrada	60.000 din
II. nagrada	40.000 din
III. nagrada	30.000 din

Pokrovitelstvo nad tekmovanjem je prevzel predsednik Glavnega odbora Zveze »Svobod«, tovariš *Ivan Regent.*

II.

NAGRADNO TEKMOVANJE MED SREDNJEŠOLSKIMI AKTIVI

V tem tekmovanju bodo lahko posamezni srednješolski aktivi primorskih okrajev pokazali celotno kulturno - prosvetno dejavnost svojih ustanov. V tekmovanje so vključeni: pevski zbori, dramske skupine, literarni krožki, individualno glasbeno udejstvovanje ter fizkultura in šport.

Vse ustanove bodo morale uredništvu mladinskih oddaj Radia Koper poslati prijave do 27. februarja 1955. V tekmovanje bodo vključene le tiste šole, ki bodo pokazale dejavnost v vseh treh izmed navedenih skupin. Snemalna ekipa bo posnela na kraju samem prijavljene sporede in jih uvrstila v posebno tekmovalno oddajo.

Določene so naslednje nagrade:

I. nagrada	20.000 din
II. nagrada	15.000 din
III. nagrada	10.000 din

Razen tega bodo dodeljene knjižne nagrade za poseben uspeh posameznikov v okviru skupinskih nastopov.

Razpored snemanj in druge podrobnosti bodo objavljene po radiu.

III.

NAGRADNI NATEČAJ RADIJSKIH IGER

Natečaj obsega radijske igre ali dialogizirano radijsko pripoved. Nagrade so:

I. nagrada	30.000 din
II. nagrada	20.000 din
II. nagrada	15.000 din

Udeleženci natečaja morajo zadostiti naslednjim zahtevam:

1. Snov naj bo zajeta iz zgodovine NOB ali iz borbe primorskega ljudstva za svobodo.
2. Prispevki morajo biti pisani na pisalnem stroju ali pa vsaj napisani čitljivo na eni strani lista pisarniškega formata.
3. Prispevki naj imajo obseg, da bodo v radijski režiji trajali od 30 do 45 minut.
4. Prispevek mora biti originalen, to je, da ni bil še nikdar prej objavljen.
5. V poštev ne pridejo dela, ki so pisana za oder.
6. Rok za oddajo rokopisov je 31. marec 1955.

Rokopise bo pregledala in ocenila spodaj navedena komisija. V nagrado je vštet tudi honorar avtorjev za prvo izvedbo v Radiu Koper. Radio Koper si pridržuje pravico do odkupa tudi nenagrajenih del, kakor tudi za odkup ideje posameznih sestavkov.

Ocenjevalna komisija za vsa tri tekmovanja bo sestavljena iz predstavnikov Glavnega odbora Zveze »Svobod«, Glavnega odbora Ljudske prosvete Slovenije, Centralnega komiteja Ljudske mladine Slovenije, Svetov za kulturo in prosveto primorskih okrajev in radia.

Ivan Sajovic: Saša Šantelj

VASI

V OBJEMU DVEH HUDOURNIKOV

Laborski hrib je kake štiri kilometre dolg grebenast izrastek med dvema potokoma, ki ju domačini imenujejo Rokava. Ta dva potoka, ali hudournika, se v vznožju Loparskega hriba »Na Skrilnahu« združita v reko, ki teče dalje po dolini pod imenom Dragonja. Na Loparskem hribu živi v treh vaseh, Borštu, Glemu in Laborju ter dveh zaselkih, Hrepeljci in Skrljevec okrog 800 ljudi, ki se ukvarjajo z živinorejo, poljedelstvom, vinogradništvom in sadjarstvom. Med narodnoosvobodilno borbo so prebivalci teh vasi pomagali partizanom z vsem, kar so premogli. Vsi moški od 15. leta dalje so bili v partizanih, ostali pa so pomagali kot obveščevalci, kurirji in terenci. Še danes radi pripovedujejo o enotnosti vasi med borbo. Izdajstva niso poznali. Ob osvoboditvi so se znašli v skrajni revščini. Hlevi in shrambe so bile prazne, prav tako kleti. Polja in vinogradi so klicali pridne roke kmetov. Pridite, čakamo vas! Bila je potrebna skrajna vzdržljivost volje in naporov, da niso popustili. Iz krajev blizu prometnih središč so slišali, kako ustanavljajo obnovitvene in nabavno prodajne zadruge, slišali so, kako se je nova ljudska oblast zavzela za gradnjo cest, za elektrifikacijo in napeljavo vode. Tri osnovne vsakdanje življenjske nujnosti so to, brez katerih je napredek nemogoč. Te glasove so prebivalci teh vasi poslušali kot oddaljeno godbo. Kaj bi dali, da bi tudi njim zasvetila električna luč, da bi tudi v njihove vasi lahko privozil avtomobil, da bi imeli vodo sredi vasi!

V vasi so imeli samo Narodnoosvobodilni odbor, ki je bil takrat edini vidni predstavnik vsega tistega, za kar so se borili. Mladi fantje pa se kot otrok poskušal vso trdoto življenja. Večkrat je moral spremljati mater na 25 km dolgi poti v Trst in nazaj. Te poti so bile kot večno romanje za krušnom, brez upanja, da bodo prinesle kako izboljšanje.

Zdaj pa so se odprla vrata napredku. Nekaj zapuščenim vasem so se odmaknili zapahi suženjstva in izkoriščanja. Prvi korak v samostojno življenje je bil ustanovitev kmetijske zadruge. Res, da so imeli velike težave s spravljanjem blaga v vas, pa so si znali pomagati. Zakaj pa imajo osle? S temi so prenašali blago iz Babičev.

Priborjeno oblast so cenili in čuvali. Kako naj pridejo do primernega poslopja, kjer bi imel njihov narodnoosvobodilni odbor spodoben sedež? Treba bo zgraditi tako poslopje, so sklenili. Zapeli so krampi in lopate. V kratkem času so nalomili 240 kubičnih metrov kamna. Iz Kopra, 16 km daleč so speljali 100 m³ peska in 70 stotov apna. Na prostoru poleg šole so skopali temelje in začeli z gradnjo. V sedmih mesecih se je pri delu zvrstilo 1284 ljudi, ki so dali 10.000 prostovoljnih ur. Novi sedež krajevnega NOO so slavnostno odprli dne 11. junija 1950. Tisti dan je bil za vse prebivalce Loparskega hriba praznik.

To je bil začetek. Najbolj potrebno delo, ki ni moglo več čakati, je bila cesta Babiči — Boršt. Znova so zapeli krampi in lopate, zacvrkali so vozovi. Vsaka od 200 družin je pri delu prispevala od 8 do 10 prostovoljnih dnin. Razširili so ovinke in popolnoma preusmerili cesto. Ko je kmalu potem privozil v vas prvi tovorni avto in pripeljal blago in celo sveže ribe, ki jih je bila naročila kmetijska zadruga, so ljudje govorili: »Zdaj imamo doma Trst.«

Kdo bi zameril prebivalcem teh vasi, če so se tako izražali. Lahko so bili upravičeno ponosni na uspehe svojega dela. Zakaj ne bi majčkeno pretiravali v željah, da bi tudi njihove vasi postale podobne mestu?!

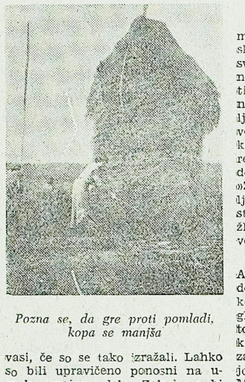

Pozna se, da gre proti pomladi, kopa se manjša

LUČ NAPREDKA

Leta 1949 so začeli graditi zadružni dom. Vsaka družina je prispevala po 5 delovnih dni. Zadružni dom so z veliko slavnostjo odprli lani. Ima dvorano za prireditve, ki lahko sprejme nad 200 ljudi, prostor za trgovino, gostilno, in v nadstropju stanovanje. Zadružni dom predstavlja danes vrednost 12 milijonov din.

Leta 1951, v decembru je v Borštu, Glemu in Laborju zasvetila električna luč, v Hrepeljcih pa bodo do bil elektriko letos.

V Laborju so naruševinah stare bajte zgradili lepo poslopje, ki je bilo prvotno namenjeno za šolo. Ker je Labor le dober kilometer oddaljen od Boršta, hodijo otroci sem v šolo. Za šolo namenjeno poslopje pa so spremenili v ljudski dom.

V Laborju kažejo precej zanimanja za prosvetno delo. Pred tremi leti so nabavili godbeno instrumente. Skupno z godbo v Borštu šteje skupina 24 članov. Tej godbi manjka dobrega kapelnika.

V Glemu je mladina sama organizirala dramsko skupino. Zdaj je v težavah, ker nima režiserja. Za pomoč je zaprosila prosvetne delavce v Borštu.

Lani v decembru so v Glemu začeli graditi ljudski dom. Potrebne investicije, 2,700.000 din je dal občinski ljudski odbor Marezige.

V Borštu obstoja Prosvetno društvo »Frenk«, ki je začetkoma dobro delovalo. Dramska družina je naštudirala več iger in nastopila doma ter na gostovanjih v Marezigah, Krkavčah, Sečovljah in na Ravnem. Letos ima v načrtu več prireditev. Društvo bi lahko imelo dober pevski zbor, ker so ljudje dobri pevci. Manjka jim dobrega pevovodje.

VODNJAKI, VODNJAKI . . .

Zdi se, da se je narava hotela malo pošaliti s prebivalci Loparskega hriba. V obeh dolinah se svetlika voda, ki teče proti morju, na hribu pa jo manjka. Kako priti do vode, da je ne bo treba prenašali v škafih? V Glemu in Skrljevcu so se ljudje lotili gradnje vodnjakov kar brez načrtov. »Bo kar bo,« so dejali, »tako ne moremo več naprej.« Ker nimajo studencev, so »angažirali« strehe hiš. »Zakaj naj bi se nekoristno izgubljala voda, ki v obilni meri pada s streh, kadar dežuje. Ulovimo jo v žlebove in po teh pokažimo pot v vodnjake.«

Tako so tudi napravili. Toda . . . Ali jim nagaja »štrigac« ali kaj. Vode se je le malo nateklo v vodnjake, in še ta je bila umazana. Pregledali so cementne cevi in ugotovili, da so na več mestih popokale. Ali naj bo tako veliko delo zaman? Ali naj še naprej tovorijo vodo na glavah? Ne! Občina Marezige jim je za 340.000 din preskrbela železne cevi. Prav te dni izkopavajo cementne in bodo na njihovo mesto položili železne. Z žlebovi bodo opomogli, da nekaj streh, da bodo tako zajeli večjo površino.

Na boljšem so v Loparju, kjer so zgradili vodnjak in vanj speljali vodo iz studenca. Zgradili so tudi veliko korito za napajanje živine.

V Borštu bodo gradili vodovod letos, če bodo dobili potrebna sredstva. Načrt že imajo. Predračun predvideva okoli 9 milijonov din stroškov. Vodo bi dobivali iz 2 km oddaljenega studenca »Slastiskac«.

GOSPODARSKI NAPREDEK

Ko prideš v te vasi, že na prvi pogled vidiš, da je tu doma živinoreja. Velike kope sena dajejo vasem že na zunaj pečat živinoreje. Po osvoboditvi so zelo izboljšali živino in jo tudi številčno dvignili. Nekateri so pred vojno imeli le osle, danes imajo par volov. Zemljo obdelujejo boljše kot pod Italijo. V vasi je prišel celo traktor in zaoral globoke brazde za nove vinograde. Veliko je površin, ki jih bodo postopoma spremenili v rodovitne sadovnjake in vinograde. Mlad tovariš, ki mu napredek ni nepoznan, je dejal: »Traktor je pri nas prav tako potreben kot voda. Sam imam precej obširno zapuščeno zemljišče, ki bi lahko v nekaj letih postalo dober vinograd. Z motiko ne opravim nič in bi se prej postaral, kot bi ga prekopal. Traktor pa bo to mimogrede opravil.«

Leseni most čez Rokavo v dolini med Babiči in Borštom bodo letos zamenjali s cementnim. Za most in razširitev nekaterih ovinkov je predvidenih 8 milijonov din.

Nekdanja stavba sedeža KLO služi danes za en razred osnovne šole, za kuhinjo gospodinjskega tečaja, otroško posvetovalno in stanovanje. Na desni strani ob vhodu je spominska plošča z napisom:

»V septembru leta 1944 je ljudstvo vasi Labor, Boršt in Glem prvič v zgodovini svobodno izvolilo svoje predstavnike v krajevne narodno osvobodilne odbore.«

Ta plošča bo bodočim rodovom pričala, kakšni so bili njihovi predniki.

P. A.

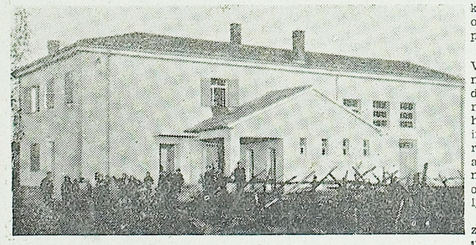

Zadružni dom v Borštu

V VREMAH

PRED DVANAJSTIMI LETI

Pusto in mračno jutro je ljudi zadržalo v hišah. Nad vso Vremsko dolino je ležala gosta megla. Zimsko tišino je nenadoma presekal oster žvižg in nato pok. Ljudje so takoj poiskali skrivališča v kleteh in hramih. Na nizkem hribu nad vasjo so imeli Nemci svojo postojanko in od tam strahovali in terorizirali prebivalce.

Ta prvi strel je bil znak, da bo do tudi ta dan obstreljevali vas. Ljudje so bili prepričani, da se bodo kmalu naveličali, toda obstreljevanje se je zavleklo vse do enemu popoldne. Ko je streljanje ponehalo, so vdrli v vas gestapovci in začeli lovitiv moške. Iz hiš na koncu vasi se je začel dvigati gost črn dim. Takrat so ljudje spoznali, kaj so nameravali gestapovci; z ognjem uničiti vas, moške pa odpeljati v izgnanstvo.

To je bilo pred dvanajstimi leti. Večkrat se je Vramska dolina in njeni prebivalci po tistem dnevu dož veli vdore okupatorjev: četnikov, fašistov in Nemcev. Vsi so hoteli čmeti oblast na naših tleh in nas podjarmiti; vsi pa so morali pod pritiskom partizanov v aprilu 1945 leta nahitro zapustiti naše kraje. »Svobodni smo!« so se oddahnili ljudje in začeli novo življenje.

Na ruševinah požganih hiš so zgradili nove domove. Kjer so iz utrjene postojanke streleli cevi strojnic in pušk, so leta 1950 slavnostno odprli novo in lično šolsko poslopje. S tem so uresničili dolgoletni sen starih in mladih. Do postaje so s skupnimi močmi zgradili pot. Pomagali so prostovoljci iz Vremske doline, Barke in še drugih vasi. Ko je prvozil prvi vlak na to postajo, so ljudje s ponosom gledali nanj.

Vse do lani je ljudi morila skrb, kako bodo v poletnih mesecih morali skrbeti poleg drugega dela še za vodo. Lani se je zbralo nekaj mož, ki so predlagali, da bi vsak po svojih močeh pomagal pri popravljanju vodovoda. Pomoč je dala tudi občina. Tako so v Dolnjih Vremah popravili vodovod in zgradili še korito za napajanje živine.

Ljudje, ki se bavijo večinoma z ko pokazali, da so na svoji zemlji živinorejo in poljedelstvom, so tasami gospodarji. Pri vsakdanjem delu pa ne pozabljajo na teške dni borbe in na žrtve, ki jih je zahtevala svoboda.

—ša—

Tovarna brez delavcev

Pred kratkim je začela obratovati v Clevelandu nova Fordova tovarna cilindrskih blokov. Tovarna izdela na dan 5000 motorjev in zaposluje samo 41 delavcev. Delavci sedejo samo v kontrolnih postajah in opazujejo rdeče, zelene in rumene žarnice, ki kažejo, kje se je avtomatični postopek ustavil.

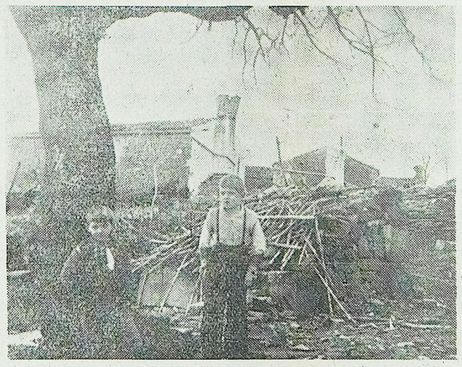

Tako je v Glenu, otroci, murve, koruznica in hiše, ki čakajo na olepšanje

IZ NAŠIH MUZEJEV

Obračun Mestnega muzeja v Idriji

Mestni muzej v Idriji je te dni dal obračun za lansko leto, ki je pokazal zelo plodno delo, čeprav še sedaj nima urejenih razstavnih prostorov. Sprva je bilo določeno, da bo imel muzej svoje prostore v starem rudniškem magazinu, nato pa je prevladalo mnenje, da bi se za muzej uporabil grad, kjer sedaj stanuje 18 strank, ki pa že v bližnji bodočnosti in čim se bodo stanovanjske razmere izboljšale, ne bo več mogel služiti temu namenu. Adaptacijske načrte ima sedaj v rokah arhitekt, upanje pa je, da bodo prva adaptacijska dela lahko izvedli že v letošnjem letu in da bo naslednje leto že mogoče urediti prve zbirke in jih izročiti javnosti.

Največ dela je bilo letos vloženega na ureditev stare rudniške črpalke, ki ji pravijo »Idrijska kamšt«, ki izvira iz najstarejših časov, ko je začel obratovati rudnik in ki je edinstven primer stare tehnike v Evropi. Objekt je sedaj že toliko urejen, da je bil o prilikj muzejskega tedna izročen javnosti. Še težji problem pa predstavljajo težki strojni objekti rudnika, ki so bili zaščiteni in jih mora prevzemati muzej, ki pa nima za njihovo namestitev primernega prostora. Muzej je dal pobudo, da bi se kot poseben muzejski objekt ohranila dosedanja »Bašerijac«, ki jo bo rudnik v kratkem opustil radi modernizacije prevoza rude, stavbo, ki je namenjena porušenju pa bi muzej preuredil v strojnico. Dela pri gradnji velike žičnice, ki bo v bodoče prevažala rudo, zelo dobro napredujejo, zato je nujno, da v Idriji čim prej rešijo ta problem. Na ta način bi Idrija ohranila še eno staro stavbo in jo uporabljala še naprej v praktične namene, ker bo za rušenje raznih objektov še vedno dovolj časa in priložnosti.

Muzej je moral posvetiti večjo skrb tudi študiju zgodovine rudnika in našega rudarja, ker je na tem področju še mnogo neraziskanega in bi bila velika škoda, če bi vse to propadlo. Pravo muzejsko delo v veliki meri otežkoča tudi dejstvo, da je do sedaj spadala pod okrilje muzeja tudi študijska knjižnica, ki je Idriji nujno potrebna. Reševanja tega problema se je lotil mestni Svet za prosveto, ki je določil, da bo šla študijska knjižnica za enkrat pod okrilje javne knjižnice kot poseben oddelek, kjer bo delo lažje kombinirati. Izdelujejo se načrti za ureditev potrebnih prostorov, tako, da bosta obe knjižnici dobili dostojne prostore v bodočem kulturnem domu, ki leži sredi mesta in ima najlepše dostope. Za rešitev tega vprašanja so sedaj potrebna samo še denarna sredstva. V muzejskem okviru pa bo za nekaj časa moral ostati še arhiv, ki bo dobil svoje prostore v drugem nadstropju gradu, ker je to poslopje za muzej itak preveliko.

Proti koncu leta je bil izdelan tudi osnutek bodočega idrijskega muzeja, ki bo seveda imel predvsem tehnični značaj. Muzej bodo uredili s posebnim poudarkom na poučno plat, da bo naša učeča se mladina v njem našla čim več nazornega pouka in s tem vzpodbudo za uspešnejše napredovanje v svojem študiju. Na muzej se bo navezovala že osnovna šola, predvsem pa višja gimnazija, nižja gospodarska in vajenska šola. Muzej bo prehajal iz splošno geološkega pregleda na geološki pregled Idrije in njene okolice, na geologijo rudnika, na predevalne obrate. Tudi gospodarstvo, ki ima v Idriji največje tradicije, bo imelo svoj oddelek, ker je bilo z rudnikom tudi v preteklosti najtesneje povezano. Na te osnovne oddelke pa se bo navezovala še etnografija, kulturna dejavnost idrijskega rudarja, njegova borba za osvoboditev in vse drugo življenje tega mesta. Ker nudi Idrija tudi mnogo botaničnih in zooloških zanimivosti, bodo tudi te prikazane v našem muzeju.

Že sedaj si je muzej uredil restavratorsko delavnico in začel z izdelovanjem maket, kar predstavlja šele začetek. Če se bodo ta dela dobro izvajala, bo verjetno nastalo pravo podjetje, ki bo svoje izdelke posredovalo tudi drugim interesentom. Za izdelavo maket imajo že sedaj več naročil.

Muzej je že začel s pripravami za večjo razstavo, ki bo prirejena za deseto obletnico naše osvoboditve.

L. S.

Kopija glagolske epigrafske plošče iz Predloke (1461)

Med pomembnimi ostanki davne preteklosti in zgovornimi priča mi tvornosti slovanskega življa v naših krajih so številni glagolski epigrafski spomeniki, ki so še danes ohranili v mnogih krajih slovenske in hrvatske Istre. Mnogo tovrstnih spomenikov je unicila doba fašizma, mnogo rokopisov in misalov, ki jih je uporabljalo slovansko bogoslužje, pa še danes čuvajo naši muzeji, arhivi in knjižnice. Najstarejši glagolski zapisi izhajajo iz X. stoletja. Na otoku Krku je ohranjena »Baščanska plošča« iz l. 1100. Ena najvažnejših glagolskih pravnih listin je poleg različnih štatutov znana »Istrska razmejitev« iz XIV. stoletja.

V slovenskem delu Istre je veljal Koper za važno središče glagoljašev in glagolskega bogoslužja. Svoj sedež so imeli ti glagoljaši v Kopru. Nekaj časa so bili pod vplivom benedikt. Ti so imeli v Kopru samostan, ki ga je leta 1405 ustanovil gregoritov v Kopru, ki je bil opuščen l. 1806. Kljub nenehnemu pritisku Vatikana in fašizma se je glagolsko bogoslužje trdoživo ohranjevalo skoraj v vseh vaseh naše Istre vse do konca XIX. stoletja. O tem pričajo še danes glagolske epigrafske plošče, vzidane v stene cerkva v Koriah, Koštaboni, Antonu in Predloki. Naša slika reproducira glagolsko epigrafsko ploščo vzidano v notranjščini zvonika v Predloki. Napis pove, da je bila cerkev zidana leta 1461 v času tržaškega škofa Antona, domačega župnika Premihla in Lukeža Muzca, ki je nosil naziv »conestabilis Sclavorum« ali »conestabilis villanorum«. Iz istega zapisa zvemo, da je pri gradnji te cerkvice sodeloval tudi znani slovenski kamnoseški mojster Benko iz Sočerge.

Odlitek te plošče hrani Okrajni muzej v Kopru.

E. S.

Lokve in okolica v luči turizma

Sredi prostranega gozda leži na Trnovski planoti 965 m nad morsko višino vas Mrzovec. Pogled na vas očara popotnika, od katerekoli strani se ji približa. Med zelenimi travniki stoje skrite za košatimi lipami rdeče strehe vaških hišic, v ozadju pa se dvigajo temnozeleni vrhovi, poraščeni z iglastim in bukovim drevjem. Povsod okoli pa je tista čarobna tišina, ki človeku odvzame težo vsakdanjih skrbi; od časa do časa pa prekine to tišino smjak, ki včasih s sovjim nenadnim bevskanjem preplaši kakega nevajenega turista.

Največji dohod na Lokve je z avtobusom iz Solkana čez Trnovo. Lepa cesta čez Predmejo in Otlico povezuje Lokve tudi z Ajdovščino in Cotom ter Črnim vrhom in Idrijo. Druga cesta pa se spušča proti Čepovanu in dalje na Tolminsko. Tisti, ki radi plezajo po strmih stezah, pa se lahko vrnejo na Lokve iz Gornje Tribuše.

Na Lokvah lahko izletniki dobijo prenočišče in hrano v hotelu »Poldanovec«, ki razpolaga s 37 posteljami in 30 skupnimi ležišči. Okrepčani in spočiti si nato lahko ogledajo vas. ki je bila že v prvi svetovni vojni važno vojaško kriziščе in je kot tako znana marsikomu, ki se je moral boriti na takratnem soškem bojišču. Za časa NOB pa je imel tu svoj stalni sedež štab IX. korpus NOV in POJ. Med borbo so nacisti leta 1944 vas dotal požgali in porušili. Mnogi borci so tu žrtvovali svoja življenja, med njimi tudi Ivan Turšič — Istok, komandant XXXI. divizije in Stojan Drašček, vodja kulturne skupine XVII. brigade. Na mestih, kjer sta padla imenovana dva, stojita skromna spomenika.

V bližini Lokve se dviga več nad 1000 do 1400 m visokih vrhov, s katerih je krasen razgled daleč na istrske obale do Beneške lagune. Najlepše razgledne točke so 1406 m visoki Mrzovec. 1369 m visoki Zeleni rob, 1303 m visoki Poldanovec in 1193 m visoki Stanov rob. Od Lokev sta Mrzovec in Poldanovec oddaljena dve uri, Zeleni rob skoraj tri ure, Stanov rob pa manj kot eno uro. Z Mrzovca, ki se dviga nekako sredi Trnovske planote, je najlepši razgled proti jugu in zahodu, z ostalih treh, katerih pobočja padajo strmo proti Tribuši, pa proti vzhodu in severu. Na teh strmih pobočjih sta se bujno razrasla pritlikavi bor in sleč. Bilo je tam tudi mnogo planik, a sedaj so te ostale le še v težko dostopnih prepadih, ker so jih v prejšnjih letih mnogi izletniki brezobzirno in brezvestno trgali.

Približno uro hoje od Lokvi skozi senčnat gozd stoji majhna, a prijazna vasica Lazna, ki je tudi znana iz NOB. Tam je bil namreč v septembru 1944 leta sestavljen in je tam tudi prvič zasedal PNOO za Slovensko Primorje. Ves čas borbe pa je Lazna odigrala pomembno vlogo kot zelo važna točka med raznimi partizanskimi premiki. Nad Lazno se dviga 1040 m visoki Bezlavnik, s katerega je prav lep razgled na severno Primorsko.

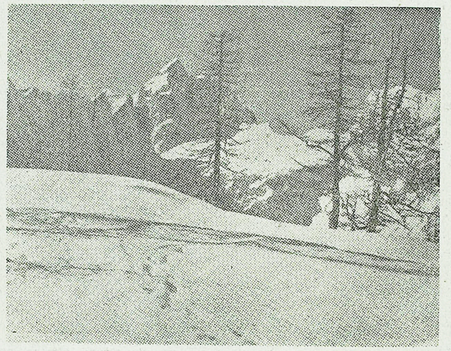

Smučarski tereni v gorah

Pred Lazno je velika gozdna jasa, imenovana Mrzla draga, pred Poldanovem pa Mojska draga. Pred približno 150 let so sredi obeh omenjenih jas stale steklarske peči, kjer so izdelovali steklenice, takozvane »cerce«. Izdelke teh steklarn so tovorili v Trst, od koder so jih izvažali celo v Španijo. Ostanki teh delavnic so sedaj le malo vidni, med ljudstvom pa je še do danes ostalo krajevno ime »Glažuta«.

V treh do štirih urah pa se iz Lokvi pride na Goljak, Čaven ali Kucelj, ki prav tako nudijo obiskovalcem zelo lep užitek.

Dobri dve uri od Lokvi v smeri proti Goljaku pa je znamenita Ledenica. To je skoraj navpična jama, v kateri je zelo močan prepih, poletna temperatura pa je v tej jami okoli 7 stopinj C. Pred pol stoletja so vozili led iz te jame v Gorico in v Trst. Tudi v letu 1952 so vozili led iz Ledenice v Novo Gorico. Jama ni še v celoti raziskana. Je pa na Trnovski planoti tudi mnogo drugih brezen in jam, ki še niso raziskane. Če v nekatere od teh vrženo kamen, slišimo, kako po nekaj sekundah pljuskne v vodo, ki se nabira sto ali več metrov pod zemljo, medtem ko na površju ni vode, razen takozvanih kalov ali mlake. Poleg prej naštetih naravnih lepot ima torej Trnovski gozd tudi svoje kraške zanimivosti.

Trnovski gozd pa je privlačen tudi v zimskem času, ko pokriva tla bela snežna odeja, drevje pa se ob jasnem dnevu lepo blešči v ivju. Na Lokvah, na Lazni pa tudi po jasah sredi gozda se človek lepo razvedri s smučanjem. Na Lokvah pa je tudi štiridesetmetrska smučarska skakalnica.

Trnovski gozd ima torej v vseh letnih časih svojo lepoto in vsakomur, ki ga obišče, pusti nepozabne vtise.

OSKAR WILDE:

Slavček in vrtnica

— Bodi srečen, je zavpil slavček, — bodi srečen; dobil boš rdečo vrtnico. Izvil jo bom iz pesmi v mesečini in jo pobarval s srčno krvjo. Vse, kar bi rad od tebe v zameno, je to, da boš resnično zaljubljen, zakaj ljubezen je močnejša od filozofije, četudi je le-ta modra, in silnejša od moči, četudi je le-ta mogočna. Ognjenordeča so njena krila in rdeče kakor ogenj je njeno telo. Njene ustnice so sladke kakor med in njen dih ima vonj po kadilu.

Študent je pogledal navzgor in poslušal, a ni mogel razumeti, kaj pravi slavček, zakaj, poznal je samo tisto, kar je napisano v knjigah.

Toda hrast ga je razumel in postal je žalosten, ker je ljubil slavčka, ki je gnezdil v njegovih vejah.

— Zapoj mi še poslednjo pesem, je zašepetal, — zelo bom osamljen, ko te ne bo več.

In tako je slavček prepeval hrastu in njegov glas je bil kot voda, ki pljuska iz srebrnega vrča.

Ko je nehal peti, je študent vstal in iz žepa izvlekel beležnico in svinčnik.

— Tehniko obvlada, si je dejal, ko je odhajal skozi gaj, — tega mu ni moči odreči; toda ali pozna čustvo? Bojim se, da ne. Res, podoben je večini umetnikov, vse pri njih je le slog, brez vsakršne pristnosti. Sebe ne bi žrtvoval za druge. Samo na petje misli in vsakdo ve, da je umetnost sebična. Pač, priznati je treba, da je nekaj lepega v njegovem petju. Kakšna škoda, da nič ne pomeni in da nima nobene praktične vrednosti. — In šel je v svojo sobo, legel je na slamnato ležišče in začel je premišljevati o svoji ljubici. Čez nekaj časa je zaspal.

Ko je na nebu sijal mesec, je slavček odletel k rožnemu grmu in pritisnil svoje prsi k trnju. Vso dolgo noč je prepeval naslonjen na trnju in hladni, kristalni mesec se je sklonil navzdol in poslušal. Vso dolgo noč je pel in trnje se mu je globlje in globlje zadiralo v prsi in topla kri je odtekala iz njih.

Najprej je pel o spočetju ljubezni v mladeničevem in mladenkinem srcu. In na najvišjem poganjku rožnega grma je vzcvetala čudovito lepa vrtnica, cvetni list je vzbrstel za cvetnim listom, kot je pesem sledila pesmi. Sprva je bila bleda kakor megla, ki leži nad reko, bleda kot noge zgodnjega jutra in srebrila se je kot krila jutranjega svita. Kakor senca vrtnice v srebrnem zrcalu, kakor senca vrtnice na gladini ribnika, takšna je bila vrtnica, ki je cvetela na najvišjem poganjku rožnega grma.

Toda grm je zaklical slavčku, naj se še tesneje pritisne k trnju. — Tesneje se nasloni, slavček, je zaklical grm, — sicer se bo zdanilo, preden bo vrtnica rdeča.

Tedaj se je slavček še tesneje pritisnil k trnju in njegova pesem je postajala vedno glasnejša, zakaj pel je o spočetju strasti v srcu moža in žene.

In rahla rdečica je legla na cvetne liste vrtnice, bila je kakor rdečica na nevestinih licih, ko poljubuje ženinove ustnice. Toda trnje se še ni dotaknilo njegovega srca in zato je vrtnica ostala bela, kajti le slavčkova srčna kri jo lahko pordeči.

In grm je zaklical slavčku, naj se še tesneje pritisne k trnju. — Tesneje se pritisni, slavček, je zaklical grm, — sicer se bo zdanilo preden bo vrtnica rdeča.

Tedaj se je slavček še tesneje naslonil k trnju in trnje se je dotaknilo njegovega srca in skozenj je šinila divja bolečina. Bolečina je postajala vedno trpkejša in vedno bolj divja je postajala njegova pesem, zakaj prepeval je o ljubezni, ki se izpopolni v smrti, o ljubezni, ki ne umre v grobu.

In čudovito lepa vrtnica je postajala rdeča, kot se pordeči obzorje na vzhodu. Rdeč je bil venec cvetnih listov in rdeča kot rubin je bila njena srčika.

Slavčkov glas pa je postajal vedno slabotnejši in pričel je kriliti s perutničkami in zameglile so se mu oči. Vedno slabotnejše je postajalo njegovo petje in začutil je, kako ga v grlu nekaj davi.

Tedaj je zapel svoj poslednji spev. Čul ga je bledi mesec, pozabil je na jutranji svit in ostal na nebu. Čula ga je rdeča vrtnica, vsa je podrhtevala v zamaknjenosti in razklenila je cvetne liste jutranjemu hladu. Odnev ga je ponesel v škrlatne votline na gričevju in prebudil iz sna speče ovčje pastirje. Lebdel je nad trstičjem ob reki, ki je o njem pripovedovalo morju.

— Glej, glej, je vzkliknil grm, — zdaj je vrtnica gotova; toda slavček mu ni odgovoril, ležal je mrtev v visoki travi in v srcu mu je tičala trnje.

Opoldne je študent odprl okno in pogledal ven.

— Glej, kakšna čudovita sreča, je zaklical; — tule je rdeča vrtnica! V vsem svojem življenju še nisem videl take. Prepričan sem, da ima dolgo latinsko ime, tako je lepa. Sklonil se je in jo utrgal.

Daj si je klobuk na glavo in tekel z vrtnico k profesorjevi hiši.

Profesorjeva hčerka je sedela pred hišo, navijala je na vreteno modro svilo in njen psiček ji je ležal pri nogah.

— Dejala si mi, da boš plesala z menoj, če ti prinesem rdeco vrtnico, je zaklical študent. — Tu imaš najbolj rdečo vrtnico, kar jih je na svetu. Drevi si je boš pripela na srce in ko bova plesala, ti bo govorila o moji ljubezni.

Toda dekle je namrščilo čelo.

— Bojim se, da se ne bo ujemala z mojo obleko, je odgovrila, — in razen tega mi je komornikov nečak poslal nekaj pravih draguljev in vsakdo ve, da stanejo dragulji mnogo več kakor rože.

— Pri moji veri, ti si nehvaležna, je jezno dejal študent in vrgel vrtnico na cesto, kjer je obležala v kolesnicah in jo je zmečkalo kolo.

(Nadaljevanje na 10. strani)

O POSVOJENIH OTROCIH

Veliko družin je brez otrok, otroški domovi pa so polni tistih, ki potrebujejo družinsko življenje

Posvojitev zadeva v glavnem tri osebe: mater, otroka (ki je navadno nezakonski) in bodoče starše. Odločitev teh ljudi niso lahke in zavedati se morajo tudi, da so odločilne za vse življenje. Če se zakonski par zanima za določenega otroka, naj ga posvoji kmalu po rojstvu. Čim prej bodo to storili, tem bolj bodo čutili, da je otrok njihov in tem bolj bodo lahko oblikovali njegovo vzgojo. Včasih je zelo težko popraviti napake, ki jih prinese otrok s seboj ali omiliti težke življenjske izkušnje, ki jih je mogoče dobil že v najnežnejši mladosti.

Prav tako kot je važna čim prejšnja posvojitev majhnega otroka, je važno tudi, da potanko proučimo vse okolnosti, ki so z otrokom v tesni zvezi. Predvsem moramo resno govoriti z otrokovo materjo, ki mora biti trdno prepričana, da je njena odločitev najboljša za otrokovo bodočnost. Za to odločitev bo morda mati potrebovala

več časa. Najbolj pogosto se za to odloči že v času nosečnosti, ko ji postane jasno stališče otrokovega očeta ter njeno lastno zdravstveno, materialno in socialno stanje. Če so vsi ti faktorji neugodni, jih tudi otrokovo rojstvo ne bo spremenilo. Zakonski par, ki hoče posvojiti otroka, posebno bodoča krušna mati, bo s svojim razumevanjem in toplim sočutjem ter skrbjo za mater in otroka, pomagala pravi materi do odločitve. In ne samo v interesu bodočih staršev, tudi v interesu matere je, da se odloči čim prej, ali bo obdržala otroka ali ne, kajti če ga misli oddati, je bolje, da ga ne neguje in se nanj ne veže, sicer ji bo ločitev zelo težka.

Zgodilo se je, da je neporočena mati dala svojega otroka krušnim staršem samo pod pogojem, da ga lahko pride večkrat obiskat. Dovolili so ji, toda ni je bilo. Ko jo je otrokova krušna mati srečala na cesti in vprašala, zakaj ne pride, je odgovorila: »Veliko sem o tem premišljevala in prišla sem do prepričanja, da je bolje za mene in za otroka, da vam ga popolnoma prepustim. Vsakokrat, ko bi odhajala od vas, bi mi bilo teže in mogoče bi nekoč tudi otrok hotel z menoj...« Seveda pa se najdejo tudi take matere, ki se otroka rade znebijo, ker bi jih samo oviral v njihovem bodočem življenju. Zato to storijo brez odlašanja in brez žalosti.

KAKO JE Z DOJENJEM OTROKA?

Običajna je zahteva, da matere negujejo in dojijo svojega otroka tri do šest mesecev. Če hoče mati dojiti otroka dalj kot šest mesecev, ji ga moramo pustiti in ne smemo forsirati posvojitve. Toda najbolj pogosto se dogaja, da odda mati svojega otroka v jasli ali rednici in takrat je dobro, da posvojimo otroka čim prej.

KATEREGA OTROKA LAHKO POSVOJIMO

Če adoptivni starši zahtevajo poročilo o otrokovih sposobnostih, ga morajo preiskati strokovnjaki. Učenjaki, ki proučujejo zakone in pojave dednosti (genetiko) ter psihologi, bodo vedeli za vse posledice, ki jih je pustila otroku sredina, kjer je rasel, pomanjkljiva skrb in morda tudi prehrana, bolezni in podedovana slaba nagnjenja. Tudi če ta analiza in prognoza bodočnosti ni popolnoma zadovoljiva, lahko poskušamo otroka posvojiti, ev. pod pogojem da ga lahko vrnemo v zavod, če se bodo njegove slabe lastnosti toliko povečale, da ne bi mogli z njim shajati. Pri takih otrocih rabijo adoptivni starši pomoč zavodov in njihovih strokovnjakov.

Proglasiti otroka enostavno nesposobnega za posvojitev, pomeni navadno obsoditi ga na bedno detinstvo in nesrečno življenje. Teorije o dednosti pa so pogosto pripeljale do takih posledic. Adoptivni starši se navadno branijo otrok, katerih roditelji so duševno bolni ali kako drugače defektni, posebno ker je včasih prevladovalo mnenje, da so vse duševne bolezni obvezno dedne. Pozneje je znanost dokazala drugače, vendar tudi danes ne priporoča v posvojitev otrok, katerih starši so zelo defektni.

Otrokovega razvoja pa nihče ne more prerokovati v prvih osemnajstih mesecih življenja, niti na podlagi najmodernejših mentalnih in genetičnih izkušenj in teorij. Zato so nekateri psihologi proti posvojitvi majhnih otrok, drugi pa pravijo, da ti pomisleki niso upravičeni ter da so možnosti razvoja odvisne od pravilne vzgoje in materine ljubezni, ne pa od znanstvenih zaključkov.

Tako tudi izkušnje s tega področja kažejo, da je najbolje posvojiti otroka v prvih dveh mesecih življenja. Seveda tega ni treba jemati tako strogo in kruto, da ne bi mogli dočakati, da se mati loči od otroka ali da ga preneha dojiti.

(Konec prihodnjič)

Za pestrejše jedilnike

SVINJSKI PARKLJI Z ZELJEM

4 svinjske parkeljce kuhamo z glavo zelja, ki jo pa ne narežemo na rezance, ampak kar v roki na nekakšne krpice. Ko so parkeljci kuhani, jih vzamemo ven, jim odločimo meso od kosti in ga zrežemo na majhne koščke in zamešamo spet mel zelje. Posebej prepražimo 5 dkg masti, 1/3 sesekljane čebule, zvrhano žlico zelenega peteršilja, 3 sesekljane stroke česna, malo zdrobljene kumine. Ko je ta mešanica prepražena, jo primešamo zelju, ki ga začinimo še z žlico paradižnikove mezge in po potrebi osolimo. Vse skupaj naj še dobro prevre, nato z jedjo postrežemo.

Zraven damo krompir, rezance, žgance in podobno.

SLADKA REPA S KROMPIRJEM

Na mast denemo sesekljano čebulo in počakamo, da ostekleni, porumeneti ne sme. Nato ji dodamo naribano repico in jo pražimo kake četrt ure, nato pa prilijemo le toliko vode, da je repa pokrita. Ko dobro prevre, ji dodamo tri do štiri krompirje. Jed začinimo s timijanom, kumino, majaronom in soljo.

Ko je jed kuhana, zmečkamo repo in krompir, prilijemo še malo mleka, po vrhu pa zabelimo s čebulo, ki smo jo zarumenili na masti. Jed mora biti gosta. Lahko pa pustimo repo in krompir tudi kar cela.

ZVITA GOVEJA PECENKA

60 dkg govedine od križa ali stegna, poper, zelen peteršilj, 1 sardela, malo čebule, 1 v trdo kuhano jajce, 2 kisli kumarici, košček salame ali suhega mesa, 4 dkg suhe slanine, 5 dkg masti, 1 žlica moke, 1 žlica paradižnikove mezge.

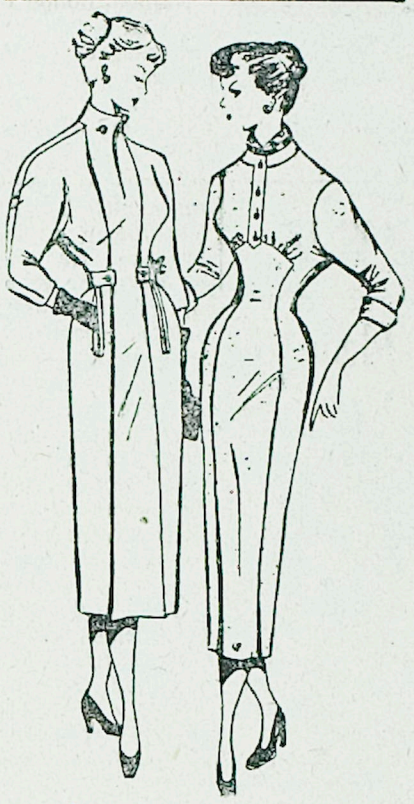

Svojevrsten stoječ ovratnik je posebnost prve obleke, krój pa bo primeren za tiste, ki bi bile rade videti večje in vitkejše. Druga obleka je krojena scela, rokavi pa so všiti tik pod ramo

Mesu obrežemo kožice, nato ga potolčemo v velik zrezek. Zrezek nadrgnemo s soljo, potresemo s poprom. Po vrhu tega obložimo zrezek še s sledečo mešanico: zelen peteršilj, sardelo, čebulo, v trdo kuhano jajce, kisli kumarici, suho meso ali salamo in slanino prav na drobno sesekljamo ter zmešamo. S tem obložen zrezek zvijemo, povežemo z vrvico in opečemo najprej na vroči masti po vseh straneh, nato pa ga pečemo v pečici. Ko je meso pečeno, ga vzamemo iz kozice, dodamo ostali masti žlico moke in jo temno prepražimo, nato primešamo še žlico paradižnikove mezge in malo zalijemo z vodo ali juho. V nastalo omako damo nazaj meso, vse skupaj dobro prevremo, nato pa pečenko lepo narežemo, jo zložimo na krožnik in ji prilijemo omako.

Moderne modne linije

Če prelistavamo modne časopise zadnjih dvajset let, opazimo, da se moda vrača in ponavlja, ali pa se pojavi kot nova v že znanem stilu. Toda prav zadnje čase je moda krenila s te poti ponavljanja in še v tem iznašla nekaj novega — posebno abecedo.

Lansko leto je pariški modni »diktator« Dior iznašel novo linijo v znamenju črke H in s tem presenetil ves modnih senzacij željni svet. Letošnje presenečenje ni nič manjše. Spomladanska in poletna moda v letu 1955 je v znamenju črke A.

Naloga nove linije je, da od ramen preko malo poudarjenega pasu hitro in močno razširi krilo, ki je zelo bogato in všito v zgornji del 12—15 cm pod pasom. Še druge novosti je prinesla A linija. Zgornji del obleke je nekam čuden za naše pojme, včasih se nam zdi, da se je manekenka oblekla ravno narobe: prednji del je na hrbtu. Zapenjanje, ovratniki, izrezi — vse je na hrbtu, medtem ko je sprednji del prazen, pogosto visoko zaprt in brez okrasa. Celo pas vežejo ali zapenjajo zadaj. Rokavi so tričetrtinski, okraski in zavihki so obrnjeni na hrbtno stran, najbolj pogosto pa so obleke sploh brez rokavov.

*

Če je zamašek prevelik za stekleničino grlo, ga boste zmanjšali tako, da mu napravite po dolgem nekoliko zares z nožem.

*

Če se otroci branijo mleka, jim dajmo slamico in z veseljem ga bodo srkali in kozarec bo kaj kmalu prazen.

Alkohol v kozmetiki

Čisti alkohol uporabljamo samo v redkih primerih. Alkohol namreč jemlje koži maščobo in tako postane koža kaj kmalu suha in uvela, če ga prepogostoma uporabljamo.

Nerazredčeni alkohol uporabljamo samo tedaj, kadar je koža izredno mastna in umazana. Poleti si lahko včasih tudi z nerazredčenim alkoholom očistimo obraz potu. Alkohol zelo hitro izhlapeva in zato hladi kožo. Osvežujoče deluje alkohol, ki smo mu primešali tri dele vode. S takšno mešanico si lahko brez škode umivamo obraz, roke in vrat.

Če imamo na koži izpuščaj, si nataremo bolno mesto z alkoholom, v katerem smo raztopili kafro. Izpuščaj bo hitro izginil. Ta mešanica se tudi dobro obnese za masažo nog, posebno gležnjev, ki so nabrekli od predolge hoje.

Ženske, ki imajo mastne lase, naj si pogosto masirajo glavo z alkoholom, ki lase suši, hkrati pa jih tudi krepi. Proti izpadanju las masiramo glavo z alkoholom, v katerem smo raztopili malo kinina.

Za umivanje zob in ust kanemo v kozarec tople vode nekaj kapljic alkohola. To nam usta temeljito razkuži.

Naše kmečke žene so uporabljale kot olepševalno sredstvo domače vinsko žganje. V njem so namakale razna zelišča. V žganju namočeni rožmarin daje lepo, gladko in svežo polt, če si pa z njim masiramo glavo, se okrepi lasišče.

Največkrat pa uporabljamo alkohol, ki smo mu primešali kakega dišečega olja. Vsaka kolonjska voda in vse toaletne vode imajo v sebi več ali manj alkohola.

Vetrni jopič pride prav poleti in pozimi. Če se ukvarjate s takimle »športom«, potem boste najbolj primerno oblečene v dolgih hlačah in vetrnem jopiču s kapuco.

Kako odpravimo maščobo na želodcu

Iz najrazličnejših vzrokov se mnogim ženskam na želodcu nabira maščoba in jim kazi zunanjost. Da bi se te neprijetnosti znebile, priporočamo nekaj dobrih telesnih vaj.

1. Zleknite se po podu, roke izprožite nad glavo in se poizkušajte vzravnati do sedenja. Nog pri tem ne smete skrčiti! Nato se sklanjajte naprej tako dolgo, da s prsti dosežete stopala in da se glava dotakne kolen. To vajo morate delati počasi in jo desetkrat ponoviti!

2. Lezite kakor pri prejšnji vaji, potem pa iztegnjene noge počasi dvigajte in pri tem z njimi »strižite«. To delajte tako dolgo, da so noge navpično. Nato jih prav tako počasi spuščajte. Vajo ponovite štirikrat do desetkrat.

3. Naslednjo vajo pa lahko čez dan večkrat ponovite: Če hodite, sedite, ali ležite, vzdihnite z zaprimi usti, tako da vsa pljuča napolnite z zrakom. Potem pa polagoma izdihnite skozi priprta usta tako, kakor da hočete upogniti in ne ugasniti plamen pri sveči. Ta na videz preprosta vaja, ki vas ne bo utrudila, vam ne bo samo zmanjšala želodca, marveč bo sploh veliko koristila vašemu zdravju, če jo boste dalj časa redno izvajali. Pripravila vas bo do tega, da boste nevede izdihovali ves izrabljen zrak iz pljuč, da se boste držali pokonci in da boste želodec potegnili notri.

Povečanemu želodcu pogosto ni vzrok sedenje, ampak slaba navada, da goltamo zrak. Tudi ta neprijetni in nezdravi pojav zdravi globoko dihanje, kot smo ga pravkar opisali.

Varujmo se ozeblin

Ljudje s slabim krvnim obtokom so za mraz posebno občutljivi. Prav tako tisti, ki se slabo hranijo ali pa se malo gibljejo. Proti ozeblinam, ki jih lahko dobijo taki ljudje že pri petih stopinjah pod ničlo, se najbolje zavarujemo tako, da nosimo dovolj toplo in dovolj veliko obutev in obleko. Razen izdatne hrane je potrebno tudi mnogo gibanja in postopnega utrjevanja s hladnimi kopelmi.

Proti ozeblinam priporočajo kopeli iz prekuhane hrastove skorje ali pa menjalne kopeli — pet minut vroče, eno minuto hladno.

Če pa ozeblino že imamo, si lahko sami pripravimo tekočino, s katero jih bomo odpravili: 5 delov kafre, 10 delov kolodija, 10 delov jodove tinkture in 10 delov ricinovega olja. S to tekočino si enkrat dnevno namažemo ozebline.

*

Staro in suho kremo za čevlje boste zmehčali, da jo malo pogrejete na robu štedilnika in kanete vanjo kapljico terpentina.

*

Umazane steklenice in kozarce očistimo s kisom in soljo. Čiste in svetle bodo kot nove.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

O ZDRAVILIH IN DOMAČI LEKARNI

Zdravila prihajajo v promet v raznih oblikah: tekočine, praški, tablete, svečke, bolj ali manj goste masti, kapljice, razne injekcije itd.

V hišnih lekarnah najbolj pogosto srečamo različne tablete in praške proti tej ali oni bolezni, manj pogosto sredstva, ki so potrebna za prvo pomoč. V lepo urejeni in zakljenjeni omarici za prvo pomoč najdemo navadno sterilno gazo, povoje, vato jodovo tinkturo ali kako drugo razkuževalno sredstvo, kot je alkohol, čisti bencin in eter, dalje leukoplast in morda še to ali ono stvar. Popolnoma brezsmiselno pa je kopičenje najrazličnejših zdravil po omarah in predalih, včasih celo brez naslova, zato je njihova uporaba vedno dvomljiva. Zaradi raznih vplivov lahko zdravila zgubijo svoj zdravilni učinek, se pokvarijo in pri uživanju, zlasti pri otrocih pride do zastrupitve.

Prvo, kar moramo vedeti o zdravilih za notranjo uporabo, je to, da jih jemljemo točno po zdravnikovih navodilih. O tem nas zdravnik sam poduči, lekarnar pa še navadno prepiše navodilo iz recepta na zdravilo.

Zdravila, ki jih najbolj pogosto jemljemo tudi brez zdravnikovega navodila, so tablete proti bolečinam in glavobolu. Vsakdo pozna aspirin, ki lajša bolečine in povzroča potenje. Kombinirani praški so že bolj širok pojem. Njih sestava in učinek sta zelo različna. V splošnem delujejo olajšujoče na bolečine in pozna jih skoraj vsaka hiša. Njihova imena so: Veramon, Saridon, Kogalgin, Aspro, Optalidon itd.

V zadnjih letih srečujemo najrazličnejše sulfonamidne tablete (sulfatiazol, sulfacetamid, sulfakombin in druge). Za vse te vrste velja, da jih je treba uživati z veliko tekočine, sicer lahko pride do težkih komplikacij v ledvicah. Nevarne so tudi zaradi tega, ker se bolezenske klice na njih navadijo in če jih uživamo v premajhnih količinah in neredno, ne dobimo zaželenega učinka. Zato jih jemljemo samo takrat, ko nam jih predpiše zdarvnik in pri teu upoštevamo njegova navodila.

Še nekaj moramo vedeti pri hišni lekarni. Zdravila se pokvarijo, če ne znamo z njimi ravnati. Shranjevati jih moramo na suhem in zračnem prostoru. Vsako zdravilo naj bo opremljeno z vidnim in čitljivim imenom, tako da bo nemogoča vsaka zamenjava.

Dušan Ukmar

V nedeljo zjutraj je v vipavski bolnišnici umrl po težki bolezni upokojeni major JLA Dušan Ukmar. Med narodnoosvobodilno borbo je bil eden najbolj aktivnih borcev. Zadnja leta je bil tajnik Združenja rezervnih oficirjev, Zveze borcev in se je politično udejstvoval v množičnih organizacijah. Truplo pokojnika so še isti dan prepeljali v oficirski klub v Vipavi, kjer so se pri častni straži vrstili aktivni in rezervni oficirji ter borci NOB. V ponedeljek dopoldne so krsto s posmrtnimi ostanki prepeljali v Novo Gorico, kjer so jo dali na mrtvaški oder v prostoru okrajnega ljudskega odbora Nova Gorica. Predsednik mestnega odbora Zveze borcev tov. Vlado Ferluga je imel govor, v katerem je prikazal lik pokojnika kot požrtvovalnega in naprednega borca za socializem. Množice ljudstva so se ves dopoldan vrstile ob odru in se poslavljale od pokojnika. Zastopstva množičnih organizacij in posamezniki so prinašali vence.

V torek dopoldne so prebivalci Nove Gorice spremili krsto do križišča, kjer zavije cesta proti Vipavski dolini. Tu so se od pokojnika poslovili združeni pevski zbori iz Nove Gorice, ki so mu zapeli žalostinko. Poslovilni govor je imel rezervni kapetan Ferluga. Nato so krsto odpeljali po lepi Vipavski dolinini proti rojstnemu kraju pokojnika. Svečan pogreb je bil v Gornji Branici ob 15. uri popoldne na domačem pokopališču. Na zadnji poti je pokojnika spremljalo nad 2000 ljudi. Ob odprtem grobu se je od pokojnika poslovil ljudski poslanec in predsednik okrajnega odbora Zveze borcev Nova Gorica tov. Milo Vižintin. Osebni prijatelji, sorodniki, Zveze borcev in zastopstva množičnih organizacij so na grob položili nad 50 velikih vencev. Četa vojakov JLA pa je izstrelila častno salvo.

MAREZIGE

Vse do začetka preteklega leta je bila knjižnica PD »Ivana Cankarja« slabo urejena in je imela malo izposojevalcev. Odgovorni za prosveto so knjižnico premestili v zadružni dom in jo združili s knjižnico Kmetijske zadruge Marezige. Kmalu se je pokazal uspeh, saj je bilo v drugem polletju izposojenih nad 400 knjig. Razveseljivo je, da je knjige izposojala največ mladina.

Lahko zapišemo, da je to lep začetek, čaka pa še notranja ureditev knjižnice. Kmetijska zadruga bo v mejah zmogljivosti skušala nabaviti potrebni inventar. Razen tega bodo množične organizacije morale misliti na nabavo novih knjig. Za to imajo lepo priložnost prav letos, ko je po vsej Sloveniji v teku velika akcija za nabavo knjig, ki so jih naše založbe pripravljene dati po zelo znižani ceni. O tem naj bi se pogovorili odgovorni za vse organizacije na vasi in do zadnje hiše v občini razširili to akcijo.

Na letošnji Koledar Kmečke knjige se je preko kmetijske zadruge naročilo 80 kmetov, ki so prejeli lep Koledar in še tri knjige. Naročniki so s knjigami zadovoljni in pravijo, da so zanimive in poučne.

TVD »Partizan« je lani sklenilo urediti primeren prostor za telovadne nastope. Ta prostor naj bi bil čim bliže vasi. Odločilo se je za teren poleg zadružnega doma, ki ga je bilo treba planirati. Prav te dni je to delo opravil buldožer, ki je preložil več tisoč kubičnih metrov zemlje in pripravil lep prostor, ki meri nad 4000 kvadratnih metrov. K temu je pripomogla kmetijska zadruga in občinski ljudski odbor, ki je dal 72.000 din. Za dokončno ureditev telovadišča pa bo potrebnih še okoli 120.000 din. TVD »Partizan« poziva svoje člane, naj z delom priskočijo na pomoč, da bo telovadišče prej urejeno. Odbor »Partizana« bo od svoje strani zaprosil za denarno pomoč okrajni odbor TVD »Partizan« in še druge ustanove v Kopru. TVD »Partizan« v Marezigah je še mlad in nima na razpolago denarnih sredstev.

K. S.

Uspeh Šiviljske šole v Ilirski Bistrici

Šivilska šola v Ilirski Bistrici ima tri razrede in skupno 66 učenk. Prvi razred obiskuje 17, drugi 22, tretji pa 5 učenk. Učenke tretjega razreda bodo letos v juniju zaključile obisk šole. Ko je pred dvema in pol leta začel s poukom, je bilo v tem razredu 64 učenk. V dveh letih in pol so odpadle vse tiste, ki niso mogle zmagovati učne snovi. Pri sprejemanju vodstvo šole ni gledalo na predizobrazbo, kar je bil vzrok, da jih je toliko odpadlo. V tem razredu je 9 odličnih, 6 prav dobrih, 8 dobrih, ena zadostna in ena nezadostna.

Skupno je na šoli 22 odličnih, kar predstavlja tretjino vseh učenk. Od skupnega števila 66 učenk je 17 vojnih sirot, ki dosegajo dobre uspehe, saj je od teh 5 odličnjakinj. V primerjavi z uspehom v šolskem letu 1953/54 se je uspeh zboljšal za 19.6 odstotkov.

Šolo financira ljudski odbor mestne občine Ilirska Bistrica. Težave so v razporeditvi teoretičnega pouka, ker nimajo na razpolago dovolj učilnic. V dveh učilnicah se vrsti poučevanje treh razredov šiviljske šole in štirih razredov vajenske šole. Učilnici sta po štiri dni v tednu zasedeni od 8. ure zjutraj do 9. ure zvečer. To vprašanje bo delno rešeno, ko bo stanovanjska komisija dobila drugo stanovanje za stranko, ki stanuje v šolskih prostorih.

K. M.

KOPER

Preteklo sredo je začela obratovati kemična čistilnica podjetja mestne pralnice in kopalnice. Potrebne stroje je podjetje dobilo iz inozemstva. V kratkem bo podjetje še izpopolnilo svojo strojno likalnico in celoten obrat s potrebno notranjo opremo. Letos bo uredilo tudi naprave za parno kopanje.

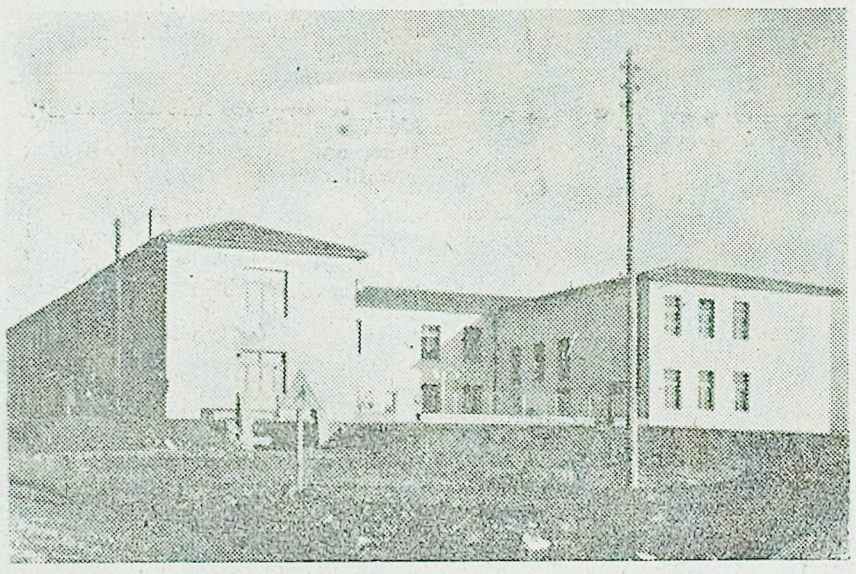

Že prva leta po osvoboditvi so Marežgani zgradili ta zadružni dom

Zdravnika so „potegnili"

Vsi smo ljudje, vsak ima svoje napake in pomanjkljivosti, zato bodimo prizanesljivi drug z drugim do — gotove meje. Tudi zdravniki so ljudje. Zato večkrat beremo pritožbe in kritike o njihovem postopanju z bolniki, pa tudi pred sodiščem se včasih obravnavajo primerne zdravnikove »brezvestnosti«, »grobosti« itd. K sreči so pri nas take izjeme vedno redkejše. Zato smemo biti ponosni na naš zdravniški kader, ki ga poleg visoke strokovne usposobljenosti na vseh področjih zdravstva odlikuje tudi plemenita požrtvovalnost in nesebičnost.

Kljub temu mnogi mislijo, da je zdravnik storil zgolj svojo dolžnost, za kar ga država plača. Pri požrtvovalnem zdravniku pa se vsak dan uveljavlja pesnikovo načelo: »Ne kar mara, kar more mož je storiti dolžan!«

Ze s tem, da se bolnik z zaupanjem zateka po pomoč k zdravniku, mu izkazuje spoštovanje. Neredko je ob prvega srečanja med bolnikom in zdravnikom odvisen uspešen potek zdravljenja. Toda česa ne doživljajo zdravniki v ambulantah! Nedavno mi je pripovedoval mladi zdravnik s Krasa, kaj je doživel v divaški ambulanti. Ko je že minil čas, določen za pregled bolnikov in se je utrujen odpravljal domov, je privihrala v ambulanto neka ženska in zahtevala, naj jo pregleda.

»Danes ne bo več mogoče, tovarišica. Glejte, čas ordinacije je minil in mudi se mi k bolnikom na dom!« je pojasnjeval zdravnik.

»Prišla sem, in vaša dolžnost je, da me pregledate, sicer se bom pritožila!« je odbrusila ženska. Ker je zdravnik videl, da ne gre za nujen primer, ji je vljudno rekel, naj se zglasi naslednji dan v času, ki je določen za pregled bolnikov. Odhitel je proti Vremam, kamor so ga bili dopoldne klicali k neki ženski, ki da se že dlje časa ne more ganiti s postelje in da ji noge nevarno zatekajo. Ko je prispel na njen dom, se je nemalo začudil, ko je našel »bolnico« ob štedilniku s kuhalnico v roki. Njena hči, ji je delala družbo.

»Ali ste čudežno ozdravili? Rečeno mi je bilo, da ste prikljenjeni na posteljo in da bo vsak hip po vas,« se je začudil doktor.

Ženski sta se v zadregi spogledali in »bolnica« je izjecljala:

»Malo sem vstala.«

»Pokažite noge!« je zahteval zdravnik in ugotovil, da ni nikakršnih sledov oteklin. Le med prstoma na nogi je imela mogočen otiščanec s kurjim očesom. Ogorčen je zdravnik dejal:

»Moram vas prijaviti, da boste kaznovani. Vas ni prav nič sram, da se norčujete iz zdravnika? Čakajo me resnično bolni ljudje, ki ne morejo do mene, vi pa hočete, da bi nasedal vašim kapricam!«

»Ne zamerite in ne prijavite nas, ker bi mati izgubila socialno zavarovalnino,« je zajokala hči.

Užaljen in nejevoljen je zdravnik odšel k drugemu bolniku, nato k tretjemu. Tisti dan je ostal brez obeda, pa tega skoraj ni občutil, ker se je moral tudi njegov želodec prilagoditi terenski službi . . .

Pomanjkanje zdravnikov, razsežen teren, slabe prometne zveze, pogosto dežuranje v ambulanti in taki ter podobni primeri, kakor sem ga navedel, gotovo ne nudijo zdravniškemu poklicu posebne privlačnosti. Kdor v tem poklicu vendarle vztraja, mora biti človekoljub, ki zasluži priznanje, spoštovanje in hvaležnost.

Ž. J.

CERKNICA

Po krajši bolezni je v Cerknici umrla 99-letna Marija Škrl.

Življenjska pot Škrlove matere ni bila niti malo posuta z rožami. Še kot mlada mati se je morala za vedno ločiti od svojih štirih otrok, ki so odšli v svet za kruhom. Ob slovesu jim je podarila za doto: pridne roke, pošteno srce, bistri um in vero v življenje.

Med vojno pa je doživela najtežji udarec. Fašisti so ji požgali borni domek na Kozljeku in zverinsko ubili najdražjega sina Tometa, ki je bil poštni upravnik v Št. Jerneju na Dolenjskem.

Vsi, ki smo jo poznali in spremili na zadnji poti, jo bomo ohranili v najlepšem spominu.

T. J.

VANGANEL

Preteklo je že več let, kar nismo imeli nobene kulturne prireditve. Nekateri se sprašujejo, zakaj ne bi oživeli nekdanje Prosvetno društvo »Primorje«, ki je bilo svoj čas zelo delavno. Ko slišimo, da se v drugih vaseh pripravljajo za kulturne prireditve, bi nas bilo lahko malo sram. Ali res nismo več zmožni spraviti skupaj nekaj mladih ljudi, ki bi naštudirali kako igro?! Zadnje čase se slišijo glasovi o neki šaloigri, ki naj bi jo začeli študirati. Da bi se kmalu pokazali na odru, tega čakamo vsi! Zato imamo tako veliko dvorano za prireditve!

Da bomo objektivni, moramo dati priznanje godbi, ki ima vaje redno dvakrat tedensko.

B.

DRAGO REHBERGER:

Morja široka cesta

ZAPISKI S POTOVANJA PO SREDOZEMSKIH IN ANGLEŠKIH PRISTANIŠČIH

13

Ponoči pa migotajo na obeh straneh takega prehoda rdečkasto rumene kroglje na cementnih kantelabrih. Prometne nesreče niso tako pogoste kot bi človek pričakoval spričo desettisočev vozil. Nehote ti pridejo na misel nesreče pri nas, ki jih je preveč v primeri z neznatnim prometom po naših ulicah in cestah.

Stvari, ki so v Londonu vredne ogleda, je nešteto. Od posameznika in njegovih interesov je odvisno, kam se bo podal in pa od časa, ki ga lahko žrtvuje za ogled. Predolgo bi bilo naštevanje znamenitosti in prevec podobno vodiču. Največje zadovoljstvo mi je nudil prirodoslovni muzej, posebno dvorana kitov. Imel sem vtis, da sem v ladjedelnici. Trideset metrski model sinjega kita in nešteta okostja manjših kitov, raznih vrst morskih somov, pliskavic so tu na ogled in študij obiskovalcem, ki se mora samo čuditi tem velikanom morja. Tudi drugi oddelki so prepolni zanimivosti. Orjaški mamuti, okostja dinozaurov, okamenelo okostje archeopterixa, prvega ptiča, neštete druge nagačene živali, modeli, shematični prikazi in tabele, dajejo obiskovalcu in ljubitelju prirode dovolj snovi za proučevanje in izobraževanje. Tudi oddelek mineralov je velikanski in najdeš v njem vse od zlatega prahu do nekaj ton težkega meteorja. Zanimiv je tudi presek debla orjaške kalifornijske sekvoje, ki je rasla skoraj dvatisoč let. Krogi ali letnice so lepi in razločni in opremljeni z napisi, ki ti povedo, kaj se je primerilo zgodovinsko pomembnega ob tem ali onem krogu. Ves muzej je čudovita zbirka živali in rastlin ter nežive prirode, zavidal sem londonski mladini, da ima take možnosti za izpopolnjevanje v šoli pridobljenega znanja. Tudi drugi muzeji so polni neprecenljivega bogastva, ki so si ga Angleži nabavili po vsem svetu. Posebno Britanski muzej z milijon knjigami in lepo zbirko slik, Narodna galerija, Tate galerija, Pomorski, tehnični in Vojni muzej prednjačijo po bogastvu in redkosti svojih zbirk. Lep kup zlata in kron in kraljevih žezelj in žlahtnega kamenja z znamenitim Koh-i-Noorjem na čelu pa predstavlja kraljevska zakladnica v Toweru, kjer moraš ponavadi stati v repu in čakati na vstopnico. Ljubitelji kina in gledališča pa bodo našli bogate reportoarje in premiere angleških in amerikanskih filmov v gledališčih in kinih Westenda, skoraj bi rekel skoraj nakopičenih okoli Piscadilly Circusa in Leicester Squara. Kino je razmeroma drag in je za cenejše sedeže po dva ali tri šilinge vedno vrsta. Ne ugaja mi pa non stop sistem, ker se ti ponavadi zgodi, da padeš v dvorano točno v sredi ali proti koncu dogajanja. Non stop je na mestu le, kjer predvajajo kratke filme in risanke ter tednike.

Nešteto drugih zanimivosti še nudi London človeku. Sedem dni je bilo še premalo, odločno premalo je bilo pa funtov, da bi si človek privoščil kakšen izlet v bližno ali daljno okolico. Sprva sem se nameraval potegniti v Southampton, da bi si ogledal prekomorske velikane, ki imajo tu svoje pristanišče, pa mi je načrt prekrižala suša. Prav gotovo mi bo pozneje žal, da si nisem malo zategnil pasu, zakaj obiskati »Queen Elisabeth« ali celo »United States« je dogodek, vreden nekaj žrtev. Morda mi bo to dano kdaj pozneje.

Nočno življenje v Londonu skoro ne zasluži tega imena, posebno če ga primerjamo z pariškim. Najlepši je zvečer Piccadilly Circus, osvetljen z neštetimi raznobarvnami svetlobnimi reklamami, in pa Leicester spuare, poln sprehajalcev obojega spola raznih ras in barv. Čudovito poslikana zamorka z bleščečimi belimi zobmi ali pa Indijka s črno piko nad nosnim korenom niso nobena redkost. Tudi pocestnic, ki so jim nadali kar poetičen naslov »streed welkers«, ne manjka ob večernih urah na Piccadillyju. Ljudje hite v kino in gledališče, v nekaj varietejev, polni pa so tudi »Snachk bari«, ki so dejansko prodajalne hrenovk in drugih mrzlih in toplih prigrizkov ter brezalkoholnih pijač. Življenje na ulicah zgodaj zamre, ker se večini mudi domov, včasih daleč od središča. Zato se je treba podvizati, da ujameš zadnji avtobus ali vlak podzemske. Le bogatim, ki imajo svoje avtomobile in si lahko privoščijo večerjo in zabavo v Sohu, ni mar ura. Na splošno so Londončani solidni. Pijanca nisem videl niti enega. Od plehkega piva se ti ne bo zavrtelo, vino pa je drago in zato luksuz.

*

Rozno popoldne smo po enem tednu zapustili naš dom in se odpravili po Temzi navzdol in na morje. Naslednji naš cilj je Hull, pristanišče na zvhodni obali 225 milj vožnje od Londona. Ko smo prišli iz Temze je bila že tema, da od vse obale med obema mestoma, ki bi jo morda videl, nismo imeli ničesar. Vožnja ponoči je minila brez razburjenj in po mirnem morju. Le zjutraj je bilo malo zibanja, ki pa se je kmalu poleglo. Morje tod okoli je umazano sivo, neprijazno, težko, posebno pozimi mora biti pusto, ko te spremljajo viharji in ti groze razpenjeni valovi. Popoldne smo se že znašli pred širokim izvirom reke Humber, ob kateri leži Hull. Zopet je bilo treba čakati, da bo v doku prostora za nas. Čakali smo do večera in naposled odpluli v trdi temi. Tudi tu ista slika pristajanja: piskanje vlačilcev, drgnenje ob pomol, signali iz poveljniškega mostu na kopno, povelja s kopnega ladji, prizor do pičice enak pristajanju v londonskih dokih.

Hull je industrijsko mesto z nekaj nad tristotisoč prebivalcev, prav nič zanimivo. Štirje dnevi postanka so nam bili skoraj dolgočasni. Do onemoglosti smo si ogledali izložbe, dolge ulice in obiskali nekaj kinematografov. Presenetil me je edino dokumentarni film »Morje okoli nas«, izdelan po knjigi ameriške biologinje Rachele Carsonove. Film je v barvah, poln čudovitih prizorov iz podmorskega življenja, borb z morskimi somi, lova na kite, valov in viharjev in večjega gibanja morja. Ko sem knjigo prevajal za »Primorsko založbo« sem na vse kriplje iskal nekatere posnetke iz tega filma, da bi z njimi ilustrirali knjigo. Takrat pa jih nisem mogel dobiti, kar je velika škoda. Knjiga bi z njimi mnogo pridobila. No, in sedaj zagledam na kiosku reklamo za ta film. Kar vrglo me je in pobegnil sem naši družbi v kinodvorano, da so strmé gledali za menoj. Upajmo, da bo ta enourni film, ki je dobil

OBČNI ZBOR PIRANSKIH GASILCEV

Gasilstvo ima v Piranu že dolgo tradicijo, saj je minilo že 67 let, odkar je bilo ustanovljeno prvo gasilsko društvo. V nedeljo 6. januarja so imeli člani svoj redni letni občni zbor.

Preteklo leto je bilo bogato in zelo uspešno. Člani operativne enote so žrtvovali nad 900 ur za strokovno vzgojo. Toda delo upravnega odbora se ni omejevalo samo na utrditev mestne enote, temveč so organizirali tudi gasilske industrijske enote v tovarni mila in piranski ladjedelnici ter se povezali z gasilskim odredom JLA v Portorožu. Kljub tako obsežnemu delu niso pozabili na mladino in ustanovili so pionirsko četo.

S tem v zvezi ne smemo pozabiti na 119 praktičnih vaj in udeležbe na okrajnem festivalu v Sežani in Kopru, kjer so zasedli drugo mesto.

Društvo ima obsežno delovno območje, zato je trenutno najbolj pereče vprašanje prevozno sredstvo, dosedanje je že iztrošeno in neuporabno. Temu bo ugodeno letos, kajti v občinskem proračunu za leto 1955 je predvidena izpopolnitev gasilske opreme in izgradnja stolpa.

Na predlog prostovoljne gasilske organizacije je nagradil občinski ljudski odbor stare in aktivne člane, dvema družinama padlih gasilcev pa je nakazal pomoč v denarju.

Naloge, ki si jih je postavila gasilska organizacija v tem letu, niso majhne, med drugim imajo v načrtu ustanovitev ženske čete, ki jo bodo usposobili za prvo pomoč.

IZOLA

Izolska »Svoboda« je mlado društvo, ustanovljena je bila šele lani 19. decembra in je neke vrste nadaljevanje starega SKUD-a »Istra«, ki je zaspal pred kakimi štirimi, petimi leti; delovala je le knjižnica in pevski zbor, zdaj je bila pa obnovljena tudi dramska sekcija in ustanovljen šahovski krožek.

»Svoboda« se je predstavila prvič 8. februarja na Prešernovi proslavi s pevskim zborom, ki ga vodi profesor glasbene šole tov. Bole Just; pevci se pripravljajo zdaj za gostovanje v Mariburu, Kranju in še nekaterih večjih mestih Slovenije. Dramska sekcija študira skeče in zabavni program za pustno veselico.

Kakor vsak novorojenček ima tudi izolska »Svoboda« svoje težave, to ni vprašanje prostorov kakor marsikje, temveč ogrevanje prostorov, ki nimajo niti peči in niti dimnikov. Ko je bil na občnem zboru tov. Regent, se je pošalil: »Nikjer nisem toliko prezebal kakor ob našem sončnem Jadranu«. Zato imajo seje upravnega odbora kar v pisarni »Sadje-zelenjava«, kjer je tajnik društva zaposlen.

Danes ima »Svoboda« že blizu 300 članov, dva režiserja in ji podobne težave ne bodo pomenile nepremagljivih ovir.

Col nad Ajdovščino

V torek so na Colu praznovali svoj občinski praznik. Na ta dan pred 12. leti so se partizani spopadli z okupatorji pri Beli nad Sanaborjem. V borbi je padlo sedem partizanov, domačinov. V spomin na ta dogodek je občinski ljudski odbor Col razglasil ta dan za občinski praznik. Dopoldne je imel slavnostno sejo, popoldne pa je bila v Zadružnem domu akademija z izbranim kulturnim sporedom.

ŠEBRELJE

Letošnja zima je za naše kraje izredno mila. Skrbi nas, kako bo čez leto. Povsod je že polno cvetja črnega teloha, in trobentic. Zjutraj nas prebuja ptičje petje kot bi bili sredi maja. Ozimni posevki se lepo razvijajo, še preveč za ta čas. Čuden pojav smo doživeli prejšnji teden, ko se je bliskalo in grmelo kot sredi poletja. Grmenje nam je natreslo nekaj novega snega, da sredi zime nismo brez njega. Pred 41. leti je na dan 12. februarja zapadlo en meter snega, ki je potem ostal vse do začetka aprila.

Brali smo, da so nekateri kmetje v Istri zapustili zemljo in odšli v Trst. Ljudem pri nas se to čudno zdi in si ne morejo predstavljati kaj takega. Zemlja je mati, ki vse prenese in daje kruha vsem. Zahteva pa, da ji damo gnoja in znoja v obilni meri. Še po grmovju in gmajnah rase kruh, le poiskati ga je treba. Da bomo razumljivi: Samo v Šebreljah so lani nabrali za 1,200.000 din različnih zdravilnih zelišč. Nekdaj vse to ni imelo nobene vrednosti.

P. F.

Kanal ob Soči

V nedeljo so imeli predstavniki političnih organizacij, Socialistične zveze in Zveze komunistov občin Kanal in Kal nad Kanalom važno sejo. Iz poročil in razprave je bilo razvidno, da so ljudje ob Soči v letih po osvoboditvi percej napredovali. Največji napredek je napravila tovarna cementa v Anhoven, kjer je delovni kolektiv znatno dvignil proizvodnjo in kakovost. Na seji so izvolili začasni odbor Socialistične zveze bodoče kanalske komune s predsednikom Stankom Jurca in tajnikom Antonom Gorjupom na čelu.

Organizacija Zveze borcev je v nedeljo dopoldne priredila žalno komemoracijo na kraju, kjer so fašisti in domobranci pred 10 leti ustrelili devet talcev, organizatorjev OF na Kanalskem. Komemoracije se je udeležilo veliko število ljudi, ki so poslušali komemorativni govor, ki ga je imel ing. Franc Švajcer iz Anhovega. Godba delavsko prosvetnega društva »Svoboda« iz Anhovega je zaigrala žalostinko. Pred spomenik, ki so ga postavili pred leti, so položili šopke pomladnega cvetja.

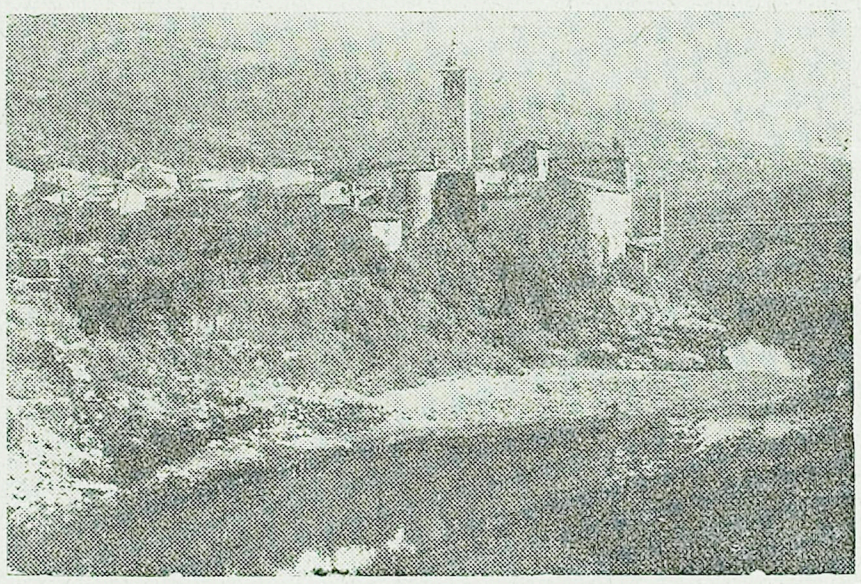

Kanal ob Soči

Pisma uredništvu

Tudi v postojnskem okraju bi veljalo z nagradnim natečajem pospešiti kmetijsko proizvodnjo

Z velikim zanimanjem smo kmetje prebrali v časopisju objavljane nagradne natečaje za pospeševanje kmetijstva v koprskem, sežanskem in goriškem okraju. Razpisane nagrade za izvršena dela za dvig živinoreje, vinogradništva in sadjarstva bodo nedvomno še večja pobuda za kmetovalce, ki že itak težijo za izboljšanjem svoje kmetije.

Podoben natečaj bi z velikim veseljem sprejeli tudi kmetovalci postojnskega okraja. Pri nas bi prišlo v poštev predvsem zboljšanje živinoreje, osuševanje zamočvirjenih zemljišč, gnojenje travnikov, ureditev hlevov in poslopij za spravljanje živinske krme, izboljšanje sadovnjakov in ureditev gnojničnih jam.

Pri nas so gotovi predeli primerni za uspešen razvoj radjarstva, vendar ne prav povsod. Navezani smo v glavnem le na živinorejo, poljedelstvo in gozdarstvo. Ker so gozdovi v zadnjih letih precej trpeli in je njihovo izkoriščanje zdaj zelo omejeno, je s tem kmet zelo prizadet. Nujno se bo morala dvigniti zlasti živinoreja, ker bo lahko zajela vsa drobna kmečka gospodarstva. Za čimvečje uspehe na vseh področjih kmetijstva pa bi bilo prav, če bi tudi postojnski okrajni ljudski odbor razpisal podoben nagradni natečaj kot drugi primorski okraji.

Natlačen Franc,
Veliko Ubelsko pri Razdrtem

Kdo naj ima gostilno v Babičih?

Zveza borcev Babiči je kmalu po osvoboditvi organizirala v vasi gostilno, ki jo je vodila vse do ustanovitve KDZ. Takrat je gostilno prepustila KDZ za dobo dveh let, to je do reorganizacije, nakar je ponovno sprejela gostilno. Skupnost je imela od gostilne precejšnje koristi. Zveza borcev je z dohodki podpirala revne družine na vasi, nabavila je gostilniški inventar in radiosprejemnik.

Zveza borcev kot organizacija ni mogla imeti obrtnega dovoljenja, zato je le-tega oskrbela na ime Belič Ernesta. Ta je zadnje čase prišel na kaj čudno zahtevo. Pravi, da je gostilna njegova, ker je obrtno dovoljenje izstavljeno na njegovo ime. Člani Zveze borcev in ljudje v vasi, seveda nismo tega mnenja. Želimo, da bi gostilna še naprej obratovala pod vodstvom Zveze borcev. Zahteva Beliča se nam ne zdi utemeljena in še manj upravičena. Belič grozi tistim, ki hočejo preprečiti, da bi uspel dobiti gostilno, da jih bo dal zapreti. Člani Zveze borcev so, razen dveh, pripravljeni prepustiti vodstvo gostilne domačemu prosvetnemu društvu. Njihovo stališče je, da bi potem skupnost lahko imela iste koristi kot do sedaj. Če dobi gostilno Belič, pa bi vse te koristi užival le on sam. Za danes le to, če bo potrebno, bomo še kaj povedali.

Vaščan

Kdaj bo dobila Postojna „Društvo prijateljev mladine“?

Tako se sprašujejo ljudje, ko čitajo o pomenu in delovanju takih društev drugje. Tudi Postojni je potrebno aktivno »Društvo prijateljev mladine«, ki naj bi staršem in šolam pomagalo pri reševanju neštetih vzgojnih vprašanj. Zato bodo imeli ustanovni občni zbor v nedeljo 27. t. m. Ob tej priložnosti bodo priredili tudi dvodnevno razstavo otroških podob. Tudi vrtec bo uredil svojo razstavo, medtem ko bo imel v okviru Ljudske univerze upravnik deškega vzgajališča iz Planine predavanje »Jaz nisem kriv«. Tako bodo »po težkem porodu«, kakor se je na sestanku iniciativnega odbora izrazil neki tovariš, tudi v Postojni ustanovljeno to prepotrebno društvo.

V Postojni so začeli s predavanji o prometni disciplini

Pretekli teden je bilo na postojnski mignaziji posvetovanje profesorjev gimnazije o vzgoji prometne discipline. Razen profesorjev, se je udeležilo posvetovanja tudi tov. Štritof iz prometnega centra TNZ Postojna, ki jih je seznanil o cestno-prometnih nesrečah, ki jih povzročajo otroci.

Vsi so si bili enotni v tem, da je vzgoja otrok, od predšolskih pa tja do študentov in odraslih, o vedenju na cesti in prometnih predpisih potrebna. Na postojnski gimnaziji bodo začeli z vzgojnim delom o prometni disciplini takoj; otrokom bodo ob vsaki primerni priložnosti pojasnili pomen prometa, prometnih sredstev, varnostnih znakov in vedenja na cesti.

O tem problemu bodo govorili tudi na roditeljskem sestanku in skušali skupno s starši najti pot in način, kako bi vzgojili otroka v dobrega in izkušenega koristnika ceste, da bi znal čuvati sebe in sotovariše.

PLISKOVICA

Minulo nedeljo je prosvetno društvo »Sloga« uprizorilo štiridejanko »Prisega opolnoči«. Požrtvovalni igralci so kljub premajhnemu odru pokazali svoje zmožnosti. Gledalci so nagradili igralce s ploskanjem in s tem izrazili svoje zadovoljstvo. Dramo je režiral domačin, kmet Alojz Širca. Za učenje je žrtvoval več večerov in ga ni zadržalo naporno delo na polju. Zato zasluži priznanje in pohvalo vseh.

Od igralcev je najboljše podal svojo vlogo Koritnik Selma-Davorinka. Tudi Anka je svojo težko vlogo učinkovito odigrala. Na splošno so se vsi igralci dobro izkazali, čeprav so nekateri prvič nastopali na odru. Pri nadaljnem delu želimo igralski skupini še mnogo uspehov.

Grajati moramo nekatere pobalinе, ki so predstavo motili z glasnim govorjenjem. Niti opomini niso zalegli.

HERPELJE

Prejšnji teden je bil na sedežu občine Herpelje sestanek zastopnikov vseh občinskih odborov Rdečega križa iz področja bodoče komune. Sestanek je vodila tov. Belaj, tajnica okrajnega odbora RK za sežanski okraj. Po živahni razpravi o delu organizacije so bili sprejeti sledeči sklepi: Še v tem tednu bodo sklicane seje članov občinskih odborov RK, na katerih bodo določili izvedbo novih volitev. Skušali bodo doseči da bo vsak član te humanitarne organizacije za bodoče pripravljen storiti nekaj več za skupnost. Zdravstveni delavci bodo pomagali pri materinskih posvetovalnicah v prosvetno-zdravstvenih tečajih mladine, pri tečajih za prvo pomoč, Podgradu, Materji in pozneje na Kozini, pri patronažni službi proti TBC. Za pomoč potrebnim bolnikom se bodo odbori RK povezali s socialno zdrvastvenimi sveti pri občinskih LO. Sprejeli so tudi sklep, da se bodo borili proti pijančevanju, v maju bodo izvedli protituberkulozni teden. Zanimali se bodo za asanacije, za kraške kale, napajališča in takoj začeli s pobiranjem članarine ter poživeli podmladke na šolah.

Ob zaključku so izvolili začasni odbor KR za komuno Herpelje.

—X—

»Oscarja« kot najboljši dokumentarni film v letu 1952, prišel kmalu tudi k nam.

Dolgočasje smo si krajšali s tem, da smo en dan porabili za izlet v York, mestece približno 60 milj od Hulla in središče grofije Yorkshire. Podali pa smo se tja kar z avtostopom. Nisem imel kaj prida upanja, pa nas je pobral že četrti avtomobil, kateremu smo pokazali palce. Na žalost ni šel daleč, samo do 10 milj oddaljenega Beverlyja. Lastnik avtomobila je bil zelo prijazen, popeljal nas je celo do pripravnega mesta zunaj Beverlyja in nas potolažil, da se bo kmalu našel priključek. Vendar smo dokaj dolgo dvigali palce in pri sebi izmerjali negibne obraze za volani, dokler se nas končno ni usmilil ogromen zaprt kamijon s pohištvom. Tovarisa sta zlezla zadaj in se dobro namestila v novih fotelih, jaz pa spredaj k šoferju. In šlo je s starim vozilom preko pokrajine, vse zelene od prostranih pašnikov, rumene od strnišč in lahno valovite, kakor severni del naše Šumadije.

York je lično staro Angleško mestece z največjo gotsko katedralo v Angliji. Okoli in okoli središča mesta vodi rimsko obzidje z velikimi stražnimi vrati na štirih ali petih mestih. Obzidje je lepo restavrirano in daje mestecu poseben čar. Prebivalcev je morda okoli 70.000. Ulice so bile vse polne, trgovine polne, tako da se nam je zdelo kot na semanji dan. Pa je bila le sobota in ljudje so se pripravljali na proslavo zmage v bitki za Britanijo, ki so jo izvojevale angleške zračne sil septembra 1940. leta. Obiskali smo katedralo, se sprehajali po ulicah in opazovali. Angleške rdeče in neometane hiše z majhnimi 2 krat 4 m velikimi vrtički in radijskimi ter televizijskim antenami na strehah so se vrstile v skoraj dolgočasnem redu. Angležev je tipičen individualist. Če že ne more imeti svoje hiše, pa si kupi samo del, le da je na svojem. Že ob zidavi večstanovanjskih hiš upoštevajo, da hoče vsak imeti del hise zase in pred svojim delom kot večja peproga velik vrtiček. Belo ometane hiše nisem videl nikjer. In ometa na splošno ni videti. Zaradi dima bi kmalu pocrnel pa tudi vecna vlaga mu škodi. Opeka je trdnejša in drugače žgana kot pri nas, ponavadi pa jo še prevlečejo z neko glazuro in s tem dobi potrebno trdnost in ličnost. Poskušal sem si predstavljati hišo z belim ometom, pa sem spoznal, da bi to povsem spremenilo značaj angleških mest in morda tudi Angležev samih.

V Hull smo se vrnili z vlakom. Vsi vagoni našega vlaka so imeli vhode pri straneh v vsak kupe, tako kot jih imajo nekateri naši vagoni, ki vozijo do Sežane in na Reko. Razlika je le v tapeciranih sedežih. Sprevodnika nikjer nobenega, vozni listek ti pregledajo le pri vstopu na peron in v namembni postaji, ko ga oddaš. Mislim, da se angleške železnice ne dajo primerjati z železnicami na kontinentu, posebno ne z nemškimi ali francoskimi, ne po hitrosti ne po udobnosti ter čistosti. Izjema so le morda »Leteči Škot«, »Zlata puščica« in »Kraljevski Škot«, ki vozijo na Škotsko in preko Kanala do Pariza.

*

Stirje dnevi postanka v Hullu so nam bili dovolj in odhoda smo se kar veselili. Vreme je bilo slabo, napovedi so obetale viharno vreme na Severnem morju in strahopetce je že malo skrbelo, kako bo na 400 milj dolgi vožnji do Hamburga. Moje razpoloženje na tej vožnji do Hamburga je bilo še bolj čemerno kakor vreme in še bolj pusto kakor sivo zeleno morje, ki nas je zibalo dan in noč. Moje vozarjenje po morju se je bližalo koncu. Ne vem kaj bi dal, če bi se mi skoraj dvomesečno potovanje podaljšalo še za nekaj mesecev. Ves čas sem neznansko užival, zakaj morje mi je prav taka strast kakor plezalcu strme stene, kakor letalcu sinje nebo. Hitro, prehitro smo bili v Hamburgu in ob odhodu z ladje se še posloviti nisem mogel od njega tako, kot se lahko poslovi, kadar se vračaš s počitnic na Jadranu in ti pogled z vlaka še enkrat objame prostrano morsko plan. Ločilo naju je namreč trideset ali štirideset milj Elbe, v katero smo vpluli kasno ponoči.

KONEC

Slavček in vrtnica

(Nadaljevanje s 7. strani)

— Nehvaležna! je odvrnilo dekle. — Poslušaj, zelo neolikan si, in kaj si pravzaprav? Samo študent. Ne verjamem, da imaš srebrne zaponke na čevljih, kakor jih ima komornikov nečak. — Vstala je in odšla v hišo.

— Kako nespametna je ljubezen, je dejal študent, ko je odhajal. — Niti polovico tako koristna ni kot logika. Ničesar ne dokazuje in vselej pripoveduje človeku o nečem, kar se ne bo nikdar zgodilo in zaradi nje verjamemo v strari, ki so neresnične. Zares, povsem nepraktična je in kar je danes glavno, da je človek praktičen, se bom raje vrnil k filozofiji in študiral metafziko.

Tako se je vrnil v svojo sobo, izvlekel veliko prašno knjigo in pričel čitati.

(Prevedla J. S.)

Le tako naprej, Šmarčani!

V desetem kolu okrajnega nogometnega prvenstva je prišlo do več nepričakovanih rezultatov in to predvsem po zaslugi tistih moštev, ki so v letošnjem nogometnem tekmovanju igrala le podrejeno vlogo.

Najbolj razveseljivo presenečenje je pripravila svojim ljubiteljem šmarska enajstorica, ki je že drugo nedeljo uspešno kljubovala močnejšim nasprotnikom. Prejšnjo nedeljo so Branikovci premagali favorita Stil, v nedeljo so pa v Ankaranu odnesli domači Rdeči zvezdi eno točko. Največ zaslug za ta podvig imata nedvomno odlični srednji krilec Zgonec ter vratar Djurdjevič. Vseh enajst zasluži kolektivno pohvalo. Z vstrajnim treningom bodo Šmarčani v letošnjem letu dosegli še marsikakšen zavidljiv uspeh. Sedaj so se že prerinili v sredino lestvice, imajo pa vse pogoje, da se počasi približajo vrhu.

Razen Šmarčanov, zaslužijo pohvalo tudi mladi igralci iz Padne, ki so bili za koprsko Auroro trd oreh, saj jih je premagala z najtesnejšim rezultatom 5:4.

Tudi Stilu ne gre več tako kot nekoč. V nedeljo je le s težavo izenačil z Izolo B, in še to v drugem polčasu. Kljub temu se pa še vedno trdno drži na prvem mestu.

V Bertokih sta si stara nasprotnika Jadran in Olimpia tovariško razdelila točki.

Po desetem kolu je na čelu neuradne lestvice Stil s 14 točkami, nato Izola B in Rdeča zvezda s 13, Olimpia in Branik z 9, Soline-Piran z 8, Aurora B s 4 ter Padna z 2. Dekanski Jadran, ki je do sedaj nabral 16 točk, tekmuje izven konkurence.

Mladinski list »MLADINO« dobite v kioskih LIPA v Kopru, Izoli in Portorožu. Naročite jo lahko v upravi »Mladine« v Ljubljani, Tomšičeva 9 II. Naročnina mesečno 40 din, četrtletno 120 din, polletna 240 din, celoletno 480 din.

Mednarodni mladinski nogometni turnir v Viareggiu

Partizan prišel v četrt finale. - Splitski Hajduk izpadel

Tradicionalni mladinski mednarodni turnir v Viareggiu se je že začel. Letos tekmuje 16 moštev, od teh šest inozemskih. Turnirja sta se udeležila tudi Partizan in Hajduk. Partizan, ki je favorit turnirja, je le z težavo prebrodil prvo kolo s težko zmago proti Udinese z 2:1 in to šele po dveh podaljških, medtem ko je splitski Hajduk izpadel že v kvalifikacijskem kolu, premagan od Sampdorie s 3:0.

V četrtfinalu se bo beograjski Partizan srečal z Atalanto. V kolikor mu bo uspelo premagati svojega nasprotnika, bo igral v finalnem tekmovanju in si zagotovil plasman med prvo četvorico.

Košarkarji Crvene Zvezde zmagali v Viareggiu

Moška petorica beograjskih košarkarjev Crvene zvezde je prejšnji teden uspešno zaključila svoje tekmovanje v Viareggiu in v veliki mednarodni konkurenci osvojila prvo mesto.

Crvena zvezda je že trikrat to poskusila, toda največji naslov ji je vsako leto ušel, morala se je zadovoljiti z drugim mestom. Letos so pa njeni napori in resna priprava rodili uspeh.

Zvezda je v finalnem srečanju premagala grško moštvo Arisa iz Soluna z 48:46.

ŠAH

Na Primorskem ni imel ženski šah doslej še nobene organizirane oblike. To je pravilno ocenila Šahovska zveza Slovenije, na zadnjem sestanku šahovskih organizatorjev v Kopru je podvzela primerne korake, da se tudi ženski šah pri nas premakne z mrtve točke. Okrajni šahovski odbor v Idriji je prevzel nalogo, da že letos izvede prvi turnir za žensko prvenstvo Primorske. Seveda se bomo morali pri tem nasloniti predvsem na mladino in si vzgojiti kader mladih šahistk, ki bodo začele posegati na republiško in pozneje tudi na državna prvenstva. Okrajni šahovski odbor v Idriji se zato obrača na vse primorske gimnazije, učiteljišča in strokovne šole s prošnjo, da bi že do konca marca izvedli prvenstva na šolah in mu poslala poročila. Pri teh turnirjih bi bilo zaželeno, da bi vzeli v obzir tudi ostale mladinke ter jih pritegnili k igri.

Finalni turnir za prvenstvo bodo nato priredili v Idriji in se ga bodo udeležile zmagovalke vseh turnirjev. Čas še ni določen, vendar lahko računamo z majem ali julijem. Tudi ostala šahovska društva bi morala izvesti ženska prvenstva, tako da bi prav gotovo odkrili nekaj talentiranih šahistk.

S to akcijo bomo zaorali v popolno ledino, nekaj truda in nekoliko organizacijskih sposobosti, pa nam bo dalo pričakovane sadove.

PRVO SINDIKALNO ŠAHOVSKO PRVENSTVO PRIMORSKE

V smislu sklepov primorskih šahovskih organizatorjev v Kopru je Šahovska zveza Slovenije razpisala prvo sindikalno šahovsko tekmovanje Primorske; organizacijo je poverila okrajnim šahovskim odborom. Moštvo šteje šest šahistov in dve rezervi, ki morajo pripadati istemu sindikatu, strokovni organizaciji ali delovnemu kolektivu. Z izločevanjem bomo najprej dobili okrajne prvake vseh štirih primorskih okrajev, ki bodo nato v Novi Gorici odigrali med seboj finale.

Kakor nam poročajo iz tolminskega okraja, so tamkaj že pristopili k organizaciji in upajo, da bodo dosegli precejšen odziv, ker je to predvsem množična prireditev.

Kolektivi, ki želijo sodelovati pri tej prireditvi, naj prijavijo svoja moštva pristojnim okrajnim šahovskim odborom, kjer bodo dobila vsa potrebna navodila.

L. S.

ZA DAVISOV POKAL
JUGOSLAVIJA - ČILE

V prvem kolu teniškega Davisovega pokala se bo letos Jugoslavija srečala z reprezentanco južnoameriške države Čile. To srečanje je za naše reprezentante težka preizkušnja, saj je čilska reprezentanca med najmočnejšimi v Južni Ameriki.

„Poslušajte in govorite"

16. LEKCIJA

I go to my office on Thursdays (to se dogaja običajno, redno). I am going to my office (pravkar, v trenutku, ko to govorim, grem, sem na poti v svojo pisarno). I am, I go — zadnji glagol dobi končnico — ing: I am going. You are taking. — He is giving his ticket to that man. — In his country he gives his ticket to the man on the train. Here we give ourbtickets to the man in the station. — He is giving his ticket to that man. He is giving this ticket to that man now. Vprašalne oblike: Doos he give his tisket to the man on the train? Yes, he gives his ticket to him. — Is he giving his ticket to the man in the station? — Yes, he is giving his ticket to him. — Vprašanje začnemo z glagolom: Is he giving . . . — Is he here? — No, he's there. Is he coming now? Yes, he's coming now? Podobnost: Is he hare? Is he coming. - Mr. Grey was in his office. He went from his office. He will be in his house. He is going from his office to his house now. He goes from his office te his house on Mondays. He goes on a train. He is on a train now. He is going from his office to his house on a train. Novi besedi: minister — minister, factory — tovarna. The Minister is here. He is in his car. Mr. Green is coming from the factory. He's going to the Minister's car. The Minister is coming from his car. He is saying: »Good morning« to Mr. Green and the Minister are going to the door now. — A table is there. A key is on the table. It's a big key. Mr. Green is tating the key off the table now. He is geving the key to the Minister. The Minister is putting the key in the door. He is putting his hand on the door now. — The Minister and Mr. Green are in the factory now. They are going to Mr. Green's office. The Minister is giving the key to Mr. Green. Mr. Green is saying: »Thank you« to him. He is putting the key on a table in his office. Mr. Green and the Minister are coming from the factory te the Minister's car now. They are saying »Godbye«. The Minister is in his car now. His car in going from Mr. Green's factory to London.

Vaje: Spreminjajte stavke, ki izražajo navadno dogajanje, v dogajanje, ki se vrši pravkar. Zgled: he goes to his office — He is going to his office. Na koncu stavka recite še: now. — Tom comes to the stations. — Mr. Grey goes to London. — Tom and Joan put their coats on. — We give our ticket to the man. — He gets our tickets frous. — I say »Goodbye« to you. — You are saying »Goodbye« to us now. I am saying »Goodbye« to you . . . and thank you, listeners.

Radio Koper

NEDELJA, 20. 2.: 8.15 Iz domačih logov za nedeljsko jutro, 8.40 Za naše kmetovalce, 9.00 30' v veselem ritmu; 9.30 Mladinski oder: Ptički brez gnezda; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Mikrofon je vaš: Primorski zbori, ansambli in solisti — amaterji pojo in igrajo; 15.30 Naši kraji in ljudje: Ajdovščina; 16.00 Promenadni koncert, 16.30 Izbrano cvetje z domače grede; 21.00 Vesel nedeljski večer v ritmu in melodiji, 21.30 Glasbeni mozaik; 22.00 Plesna glasba.

PONEDELJEK, 21. 2.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Narodne pesmi poje slovenski oktet; 15.00 Čistimo svoj jezik; 15.10 Vesel ponedeljkov glasbeni album; 16.00 Šport doma in po svetu; 16.30 Naš tedenski skladatelj in njegov glasbeni portret: Beethoven: 2. simfonija; 20.15 15 narodnih kol; 20.30 Zabavne melodije; 21.05 Nočni koncert narodne glasbe jugoslovanskih skladateljev; 22.00 Plesna glasba.

TOREK, 22. 2.: 11.00 Šolska ura: Lool gre na dopust, 11.30 Mladinski koncertni oder, 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 pomladni pesmi poje komorni zbor iz Trsta pod vodstvom Ubalda Vrabca, 15.00 S knjižne police; 15.20 Jugoslovanski solisti in ansambli pred našim mikrofonom; 15.30 Ali veš, kaj je to? Pisan spored glasbenih ugank; 16.00 Tečaj angleščine; 19.15 Pustni zvoki; 20.15 Ritmi za klavir; 20.30 G. Rossini: »Sevilski briveo«, opera v 2. dejanjih.

SREDA, 23. 2.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki; 15.00 Kulturno življenje na Primorskem, 15.15 Filmske melodije; 15.30 Glasbena kronika doma in po svetu; 15.40 Klavirske skladbe F. Chopina; 16.00 Zdravstveno predavanje; 16.10 Za vsakogar nekaj; 19.15 Havajske melodije; 20.15 Bosanske sevdalinke; 21.05 J. Brahms, A Glazunov, I. Alveniz; 22.00 Plesna glasba.

ČETRTEK, 24. 2.: 14.00 Od melodije do melodije, 14.40 Domači zvoki; Pojeta dueta Ložar — Filiplič in Kontnik — Plevel; 15.00 Od Triglava do Jadrana; 15.15 Med italijanskimi operami; 16.00 Narava in tehnika; 16.10 Za vsakogar nekaj; 19.00 Serenade za godala; 20.45 Revijske melodije; 21.05 Večer komorne glasbe; 22.00 Plesna glasba.

PETEK, 25. 2.: 11.00 Koncert za naše pionirje; 11.30 Emisija za deco; 13.45 Glasba po željah; 14.40 Domači zvoki: Igrajo »Štirje fantje« in kvartet Frank; 15.00 Kulturno pismo 15.10 Melodije za stare in mlade; 16.00 Tečaj angleščine; 16.15 Za vsakogar nekaj,

Poverjeniki Prešernove družbe, javite nam stanje članstva na dan 20. februarja in pohitite z vpisovanjem članov.

Prešernova družba

Prav te dni sva se menila z Juco in delala načrte, kako bi si olajšala življenje na stara leta. Otroke imava preskrbljene. Raztepli so se po svetu in nisva jim več potrebna. Sama pa sva z malim zadovoljna. Sam ne vem, kako sem prišel na misel, da bi prodala najino hišico in si tako od časa do časa privoščila kakšen priboljšek. Joj, kako je Luca skočila! »Mar si dobil hišo od agrarne »reforme«, rogovila stara, kakor tisti bivši tajnik krajevnega odbora v Semedeli, ki jo je tudi tako zlahka prodal?« me je nahrupila in povedala še celo vrsto takih, da me še zdaj trese,

»Kar ropotaj,« sem si mislil, reke pa ne crne ne bele in že sem jo rezal proti Kopru. Po poti sem srečal pismonošo, ki mi je izročil kup pisem z vseh strani mojega revirja. Med njimi je bilo tudi eno iz Dekanov. Tako mi piše moj stari prijatelj Dreja:

»Dragi Vane! Vabim Te na kozarček sladkega. Ker pa veš da sem ves ljubi dan zaposlen, pridi zvečer. Toda preden se odločiš, zavaruj se pri zavarovalnici, kajti jaz Ti ne morem jamčiti za morebitne nevšečnosti. Na naši cesti namreč še ni posvetila električna luč, cesta pa je kot hudourniška struga po največjem nalivu. Razen tega je pred tovarno »luketov« toliko najrazličnejše železne in lesene šare, da se ne boš nikoli več izmotal živ iz nje, če se ponoči zapleteš vanjo. Le če je jasen večer in sije luna, si še nekoliko varen pred temi komodnostmi. Ob meglenem vremenu pa nikar ne hodi, da ne boš imel opraviti s »kaša malati«. Tvoj Dreja.«

Pa sem kljub temu le šel in videl, da je res tako, kot mi je sporočil Dreja. Njega pa tega dne tudi zvečer ni bilo domov. Zato sem stopil v kino, da preženem dolčas in da se mimogrede spet nekoliko kulturno dvignem. Film je bil še kar dober in se čezenj ne morem pritoževati. Bolj neumno se mi je zdelo, ko so ga kar na lepem prenehali vrteti, čeprav je moralo biti po mojih računih še vsaj četrt ure do tistega »End«, ki po naše pomeni konec.

Mislil sem, da hočejo prišteditі na elektriki in amortizaciji, pa ni bilo tako. Za tem je tičalo nekaj drugega. To sem videl takoj, ko se je oglasila trobenta in so se parčki začeli vrteti. Mladina je sicer vseeno prišla na svoj račun, prikrajšani pa smo bili starejši, ki bi le raje videli film do konca, kot pa se zvijali in topotali pri »rundi« ali kakor že pravijo tem novim plesom. Jaz sem sicer skušal prepričati operaterja, naj mi vsaj film posodi, da ga bom doma do graja pogledal, pa si tudi on ni dal ničesar dopovedati.

Tudi iz Postojne sem dobil prisrčno vabilo. Sporočili so mi naj si pridem ogledat cirkus, ki te dni gostuje pri njih in ima razen drugih zanimivosti celo nekaj čistokrvnih slonov, ki da jim milo postojnsko podnebje nič preveč ne ugaja. Take stvari rad gledam in cirkus mi še posebno ugaja, pa naj bo pravi ali ne. No in moram reči, da mi ni bilo prav nič žal. Videl sem slone in tudi druge živali. Nekatere so prišle celo v gledališko dvorano, kjer so tisti večer gostovali koprski gledališčniki z »Bratovščino sinjega galeba«. Posebno so se »obnesli« nekateri dijaki, ki so si zares prizadevali, da gledališko dvorano spremenijo v cirkus, če to besedo tako razumemo, kot jo uporabljamo v vsakdanjem življenju. Kar se mene tiče, bi že raje nesel največjega slona iz Postojne v Koper, kot pa še enkrat poslušal kričanje in žvižganje postojnske mladeži.

Vas pozdravlja

VANE.

GLEDALIŠČE SLOVENSKEGA PRIMORJA KOPER

razpisuje

v proslavo desete obletnice osvoboditve tekmovanje med amaterskimi dramskimi družinami v okrajih: Tolmin, Postojna, Gorica, Sežana in Koper.

Dve najboljše ocenjeni skupini bosta ob zaključku sezone prišli gostovat v Koper in bosta nagrajeni.

NAVODILA: Vsaka dramska družina, ki se namerava udeleziti tekmovanja, se mora do konca februarja prijaviti in poslati sledeče podatke:

1. Ime dramske družine oz. društva.
2. Sedež dramske družine oz. društva (kraj — okraj).
3. Delo, s katerim bo nastopalo, avtor oz. morebitni prevajalec.
4. Režiser.
5. Približen, pozneje točen datum premiere.
6. Ker prihaja v poštev za gostovanje normalen celovečeren program, enodejanke niso zaželene.

Vsako premiero si bo ogledala 3 do 5 članska ocenjevalna komisija, katero bo imenoval Upravni odbor Gledališča Slovenskega Primorja.

Mali oglasi

S TAKOJŠNJIM NASTOPOM sprejmemo VAJENCA za železninsko stroko in VAJENCA za urogerijsko stroko. Pogoj: dovršene 4 gimnazije ali osemletno šolo. Ponudbe poslati na Trgovsko podjetje »Mavrica«, Izola ali osebno v Izoli, Verdijeva ulica 1.

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamko za din 50.—, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije.

Zveza esperantistov Slovenije
Ljubljana, Mikiošičeva 7-I.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadran« — Vsi v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2 — Rokopisov ne vračamo Celoletna naročnina 500 dinarjev polletna din 250, četrtletna pa din 130.— Tekoči račun pri Narodni banki v Kopru št. 657-T-162

Tradicionalni lov na skočce v piranskem zalivu

Redno vsako leto v tem času pride v piranski zaliv velika množina skočc. To so zelo cenjene ribe, ki slovijo po okusnem mesu. Pravimo

Ribiči so začeli vleči mrežo. Nekateri stoje na suhem, drugi pa so se v visokih gumijastih škornjih postavili vzdolž mreže. Z obale spremlja njihovo delo množica gledalcev. To je začetek lova, nekaj časa po tem, ko so mrežo položili v morje in obkolili skočce. Za lov na to vrsto rib imajo piranski ribiči posebno mrežo, ki jo v druge namene ne morejo uporabljati. Dolga je več sto metrov in jo je na sliki videti le majhen del

jim skočce zaradi tega, ker se takrat, ko so ujete, skušajo rešiti na ta način, da se poganjajo iz vode in si prizadevajo preskočti mrežo. Zadržujejo se skupaj in plavajo po plitvinah ob obali, predvsem tam, kjer je dno blatno. Hranijo se z raznimi morskimi rastlinicami in majhnimi živalicami ter odpadki, ki jih najdejo v morskem blatu. Najraje pa se zadržujejo ob izlivih rek in v blatnih lagunah.

Skočc je več vrst. Manjše dosežejo dolžino komaj 20 cm, medtem ko so največje dolge tudi do 70 cm in po več kilogramov težke. Najdemo jih ob vsej jadranski obali, zlasti jih je mnogo ob izlivu reke Neretve. Tam ribiči izbirajo jajčeca skočic in jih solijo ter iz njih pripravijajo »botrego«, to je nekaj podobnega kaviarju, po vsem svetu znani specialiteti.

V naše kraje prihajajo v večjih množinah le v zimskem času. Navadno se pojavijo januarja meseca. Vse bolj ko pritiska mraz in piha burja, bolj se stiskajo skupaj v veliko jato ter pomikajo v bližino obale, kjer v mulju in blatu najdejo vedno dovolj hrane. Piranski ribiči jih opazujejo po več tednov. Nekaj jih ves ta čas stalno dežura s čolnom sredi zaliva in spremlja skočce. Ko se te pomaknejo na primeren kraj, kjer je obala nizka in ni kamenja, ki bi otežkočalo lov, jih obkolijo z mrežami.

Skočce lovijo samo enkrat na leto in takrat navadno zajamejo vse. Le redkim se posreči ubežati iz trojnega obroča ribiških mrež. Lov je navadno bogat, saj niso redki primeri, da ulovijo piranski ribiči ob tej priložnosti naenkrat več rib, kot pri večmesečnem normalnem ribolovu. Zgodilo se je že, da so jih ujeli nad 50 in celo 60 tisoč kilogramov. Povprečje je okrog 30 do 40 tisoč kilogramov, če je izpod tega, računajo, da je bil lov slab.

Tako kot je za piranske ribiče lov velikega gospodarskega pomena, je za prebivalstvo teh krajev posebna atrakcija, ki privabi vsako leto množico gledalcev in radovednežev. Sicer pa nič čudnega, saj je to prav gotovo zelo redka priložnost za ljudi, ki se ne ukvarjajo z ribištvom, da iz neposredne bližine lahko gledajo ves potek tega zanimivega lova v tako velikem obsegu. Skočce lovijo namreč vedno podnevi in v neposredni bližini obale, in čeprav ne na enem in istem prostoru vsako leto, toda vedno nekje pri Portorožu ali sečoveljskih solinah.

Letos so zajeli skočce v portoroškem kopališču. Boljšega prostora res ni na vsej obali. Dno je posuto s peskom in voda nizka. Že iznad Portoroža se je odprl čudovit pogled na desetino ribiških bark in čolnov, ki so v širok polkrog polagali mreže. Omenil sem že, da je skočca posebne vrste riba, ki se ne da mirno ujeti. Zato morajo mreže držati s čolnov tako, da je vsaj pol metra nad površino vode. Spričo tega se pri lovu na skočce zbere vse kar plove, od ribiških bark do najmanjših čolnov.

Morje se peni pod udarci močnih repov. Tisoče skočc, ki so zaprte v tesnem prostoru, se nemirno poganjajo iz vode. Nekatere poskačejo naravnost v ribiške čolne in tako prihranijo ribičem trud. Prvi ribič je skočil v vodo in začelo se je zadnje poglavje lova. K mreži so se pomaknile večje ribiške barke, ki jih bodo naložili do vrha.

Ko so tako zajeli skočce in jim zaprli izhod na morje, se je začelo najzanimivejše poglavje lova. Razporejeni v dolge vrste so ribiči in drugi priložnostni pomočniki zgrabili za debeli vrvi in začeli vleči glavno mrežo na obalo. Prostor, v katerem so bile ribe, se je stalno manjšal. Dotlej mirno morje se je začelo gibati in valovati, posamezne skočce so se začele poganjati iz vode. Vedno več jih je bio, dokler ni postalo živo kot na mravljišču. Mreža je ponekod pokrila ujetnice tudi od zgoraj in zanimivo je bilo gledati, kako jo je stotine ribjih glav potiskalo kvišku in včasih dvignilo do trideset centimetrov visoko. Zdelo se je, kakor da skočce stojijo oprte z repi na površino vode, v resnici so se pa le hitro menjavale, ko so se druga za drugo poganjale z glavami ob mrežo.

Krog, ki je imel prvotno v premeru več sto metrov, se je polagoma zožil na nekaj desetin metrov. Morje je postalo vse bolj gosto in se penilo pod udarci tisočev repov. Rib je bilo toliko, ga so ležale druga ob drugi, kakor sardine v škatlah. Tiste, ki so bile na vrhu, so si skušale priboriti svobodo z obupnimi skoki in niso bile redke, ki so se pognale naravnost v najbližji čoln.

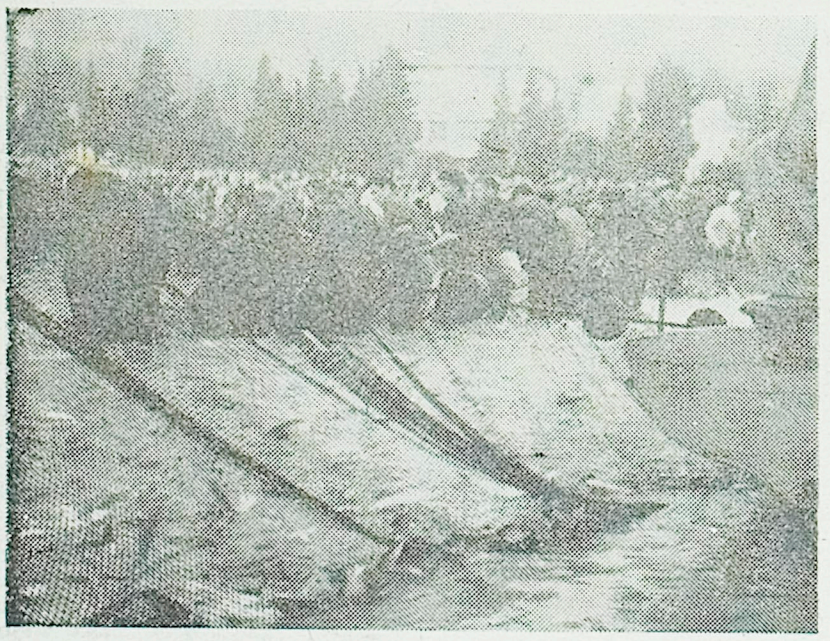

Življenjski prostor ujetnic postaja vedno ožji. Slika je posneta z zunanje strani. Tisoče skočc se besno zaganja v mrežo. Zanimivo je, kako ribe nagonsko čutijo, kje je pot v prostost, toda ribiči imajo mrežo pripeto na čolnih. Kljub temu pa jo posameznim ubežnicam le uspe preskočiti. Vendar pa so si s tem podaljšale življenje in prostost le za nekaj ur, saj sta za glavno mrežo še dve drugi. Vlačenje mreže je težko in naporno in jo več desetin ljudi komaj zmore potegniti na obalo

Začel se je pravi lov. Košara, jerbas in vsaka podobna stvar je dobrodošla. Ribiči samo zajemajo in zvračajo polne košare v barke in čolne. Vsakokrat zajamejo po dvajset in več kilogramov rib. Toda čeprav pridno dela desetine ribičev, traja vse to več ur, nakar se morje spet pomiri in le še preostale skočce nemirno plavajo po omreženem prosoru

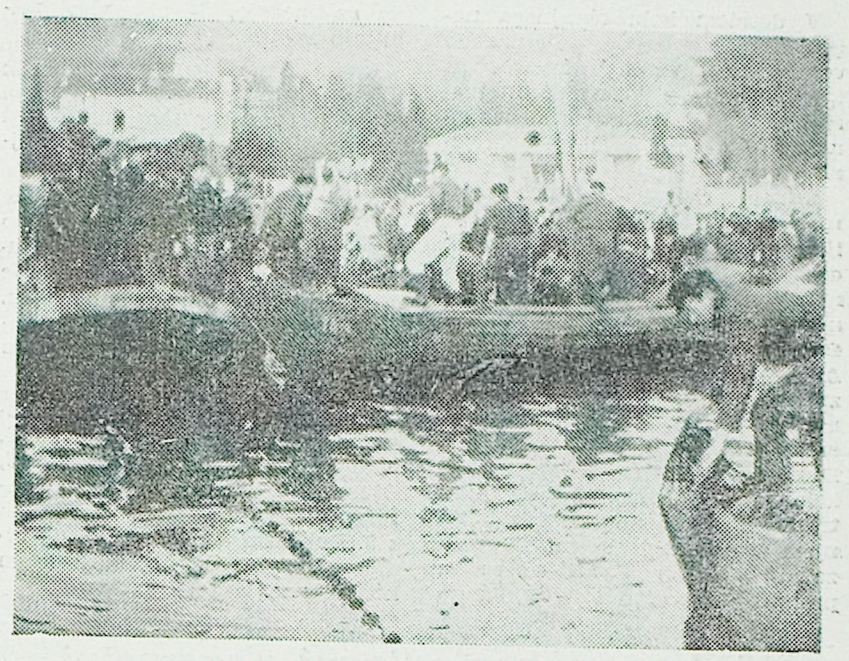

Mrežo so tako stisnili, da ni več prostora za čolne in barke. Ostalo je le še neka jrib. Glavni lov je končan. Ribiči se odpravljajo z dragocenim tovorom v piransko pristanišče, kjer jih veselo pričakujejo svojci in velika množica prebivalcev

Med skočcami so tudi druge ribe, ki jih ujamejo ob tej priložnosti. Na sliki vidite izredno velikega brancina, ki je ena najboljših rib, kar jih je v našem morju. To je drugače razmeroma redka riba, ki je ni vsak dan na ribjem trgu. Še bolj pa so redki tako veliki brancini, kot je ta, saj tehta več kot 8 kilogramov. Brancin ima zelo sočno in okusno meso, drugače pa je znan kot izredno požrešna riba in plava vedno z odprtimi usti ter sproti lovi hrano, pri čemer ni prav nič izbirčen.

Skočca (Mugil cephalus). Poznamo jih 6 vrst, ki se razlikujejo med seboj po barvi in velikosti. Najmanjše dosežejo komaj 20 cm dolžine, medtem ko so nekatere vrste pravi orjaki, — dolge do 70 cm in več kilogramov težke. Skočce živijo v skupinah in se zadržujejo ob obali, najraje ob izlivu rek

Oblečeni v nepremočljive gumijaste obleke so takrat poskakali ribiči v vodo s košarami in jerbasi. Rib namreč ne morejo dvigniti z mrežo, ker jih je preveč. Zato jih zajemajo kar z jerbasi in nakladajo v čolne. To je trajalo več ur, dokler niso polovili vseh, nakar so izvlekli glavno mrežo. Lov pa s tem še ni bil zaključen, ker je nekaj rib kljub vsemu le pobegnilo. Zato so že pred tem obdali ves prostor še z dvema pomožnima mrežama, da ujamejo tudi begunce.

Po končanem lovu so natovorjene ribiške barke krenile proti pristanišču. V Piranu se je spet vse zbralo na pomolu, kjer so že čakali kamioni. Dolgo v noč so ribiči prali ribe in jih nakladali v posebnih zabojčkih z ledom na težke tovornjake, ki so drug za drugim odvažali dragoceni tovor. Skočce namreč največ izvažajo. Bile so že naslednji dan na trgu v Trstu, Benetkah in celo v drugih bolj oddaljenih italijanskih mestih.

Čeprav letos lov ni bilo posebno dober in so ujeli le okrog 20.000 kilogramov rib, je bilo vse mesto popolnoma pod vtisom tega dogodka. In ne samo prvi večer po lovu. Še tri dni nato je bil ves Piran ena sama velika ribja restavracija. Izza polzaprtih oken je prihajal vonj po olju in pečenih ribah. Pravjio, da je skočca najboljša pečena na ražnju ali pa na razbeljeni plošči štedilnika in da so piranske gospodinje v njenem pripravljanju prave umetnice.